

Restaurant Supply (Wholesaler)

ਉੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ, ਪਤੀਲੇ, ਕੁੱਕਰੇਅਰ, ਸਰਵਵੇਅਰ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜੂਸਰ, ਐਸਪਰੈਸੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

1125 Howard Street, Elk Grove Village, IL 60007

Prag International
Ravi Kapoor (CEO)

Ph: 847-979-5970, 847-979-5990.
847-228-0150, pragint@aol.com

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

BUY SILVER, GET A VOUCHER!
DIWALI CLOTHING VOUCHER OFFER! GET A \$100 CLOTHING VOUCHER FOR DIWALI WITH EVERY \$100 SILVER PURCHASED.

22KT 24KT

773-262-4377 2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659 773-517-0574

Serving Illinois & Wisconsin State.

Buying Selling Renting Investing
ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।
Also get Free Home Inspection & Attorney Service & Closing cost
(Conditions apply)
60% cashback on new construction homes.
WEBSITE: jsingh.remax.com

Jesse Singh
847-606-3664

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ 'ਤੇ ਘਰ ਖਰੀਦੋ ਤੇ ਵੇਚੋ

Twenty-Fifth Year of Publication

ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 26, Issue 45; November 8, 2025

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਲਗਾਤਾਰ 5ਵੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਕਰ ਵਾਰ ਬਣੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਹਨ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੀਖਣ: ਟਰੰਪ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਚੋਣ ਲਈ ਅੱਜ ਇਥੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਾਸਟਰ ਮਿੰਟੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨੇਕੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਕੁੱਲ ਪਈਆਂ 136 ਵੋਟਾਂ 'ਚੋਂ 117 ਵੋਟਾਂ ਸ. ਧਾਮੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ.ਕਾਹਨੇਕੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 18 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਤੇ 1 ਵੋਟ ਰੱਦ ਹੋਈ। ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਰਖਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ

ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਨਾਂਅ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਅਲਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੱਖੋਂ ਅਤੇ ਤਾਈਦ ਮਜੀਦ ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਧਾਮੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਿੰਟੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨੇਕੇ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲੇਵਾਲ ਮਜੀਦ ਜਥੇ: ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਨੇ ਕੀਤੀ। 11 ਮੈਂਬਰੀ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਡਾਲਾ ਨੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਗੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ ਨੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ। ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੰਨਣ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭੈਅ ਭਾਵਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ: ਧਾਮੀ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭੈਅ ਭਾਵਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਗੇ।

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਚੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੀ. ਬੀ. ਐੱਸ. ਨਿਊਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲ ਏਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ 150 ਵਾਰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੂਸ ਤੇ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਪ੍ਰੀਖਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਟਰੰਪ ਕੋਲੋਂ

ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਇਸ 'ਤੇ ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੂਸ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵੀ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰੀਖਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਸ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੀਖਣ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਕਰੇਗਾ, ਬਸ

ਏਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰੀਖਣ ਸਥਾਨ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲਦੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਇਕ ਹੋਰ ਖਤਰਨਾਕ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਟਰੰਪ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੰਟਰੋਲ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।" ਟਰੰਪ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਨਿਰਸਤਰੀਕਰਨ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੂਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।" ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਖੋਜ ਸੇਵਾ ਦੀ ਇਕ ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰ ਪ੍ਰੀਖਣ ਕਰਨ 'ਚ ਲਗਭਗ 24 ਤੋਂ 36 ਮਹੀਨੇ ਲੱਗਣਗੇ।

India Palace Restaurant And Banquet Hall

Best Price Wholesale
Ph: 630-400-0996
Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800

Restaurant-Fine Indian Cuisine
(Ph: 317-298-0773)

Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Carmel Ph: 317-580-0828

Amber Indianapolis Ph: 317-578-4400

Royal, Indianapolis, 317-893-2633

Desi Bazar Grocery Store
Restaurant, Ph: 317-888-2040

Desi Bazar Indianapolis,
Ph: 317-709-7800

Singh Auto Group

3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com

University Motors

3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com

Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Bhaura Transport LLC
Noblesville, IN

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

*ਵੈਲਿਡ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਏ ਲਾਈਸੈਂਸ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ
*ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਮੇਤ ਮੀਲ .55 ਸੈਂਟ
*ਸਾਈਨ ਐਨ ਬੋਨਸ
*ਹਰ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਘਰ
*ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
*ਹਫਤਾਵਾਰ ਮੀਲ 3000 ਤੋਂ 4000
*ਪ੍ਰੀ-ਪਾਸ, ਈ ਜੀ ਪਾਸ ਅਤੇ ਫਿਊਲ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
*ਇੰਡੀਆਨਾ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਪੱਕੇ ਲੋਡ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-403-0493

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

LITTLE INDIA CHICAGO
2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
www.RegalJewels.com
PH: 773-262-4377 WA: 773-517-0574

ਪੱਤਝੜ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਅੰਦਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਕੀਤੀ ਮੁਕੰਮਲ ਸਫ਼ਾਈ

ਕਾਰਸੇਵਕਾਂ ਵਲੋਂ 2008 ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ; ਸਵਾ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ਲਿਆ ਕਾਰਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ

ਪੈਲਾਟਾਈਨ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਐਤਕੀ ਵੀ ਪੱਤਝੜ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਸੇਵਕਾਂ ਵਲੋਂ 2008 ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕਾਰਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਸਫ਼ਾਈ ਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕਾਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਫ਼ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਿੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸੋਹਣੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਦੇ ਖਰਚ ਵੀ ਘਟਦੇ ਹਨ।

ਲੰਘੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਭਾਈ ਅਨਮੋਲ ਸਿੰਘ ਰਤਨ ਵਲੋਂ ਅਰਦਾਸਿ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਾਰਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਲੰਗਰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹ, ਨਾਸ਼ਤਾ, ਦੁਹਿਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਦੀ ਵੀ ਅਟੁੱਤ ਸੇਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਧਣੀਆਂ ਵੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹਨ।

ਕਾਰਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਫ਼ਾਈ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਮਾਨ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ। ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਟਨੂਰਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਈ ਅਤੇ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾ ਪਾਸੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ। ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ, ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਮੂਹ ਕਮਰਿਆਂ ਅਤੇ ਏ.ਵੀ. ਕਮਰੇ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੱਤਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਰਵਾਈ।

ਬਾਹਰਲੇ ਸਮੂਹ ਰੁੱਖਾਂ-ਪੌਦਿਆਂ, ਅਤੇ

ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਜਥੇਦਾਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ

ਨੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਜ, ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਾਨ ਵਿਚੋਂ ਜੰਗਲੀ ਘਾਹ ਕੱਢ ਨਵੇਂ

ਘਾਹ ਦੇ ਬੀਜ ਪਾਉਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਕੀਤੀ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਾਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਮੂਹ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਜਾਲੇ

ਲਾਹ ਝਾੜ-ਪੁੰਝ ਅਤੇ ਜੋੜਾ ਘਰ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਸਫ਼ਾਈ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਭਟਨੂਰਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾਲੇ ਅਤੇ ਭੁੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਖੱਖਰਾਂ ਉਤਾਰ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਕੀਤੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਸੇਵਕ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕੀਤੀ।

ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਕੀਤੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਟੀਮ ਨੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੀ ਅੰਦਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰ

ਨਵੀਂ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਵਧੀ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲ, ਸ. ਮੋਹਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਕਾਲਾ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਸਵਾ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਚਤੁਰੀਕਲਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਕੁਝ ਰਹਿ ਗਏ ਸੇਵਾ ਕਾਰਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਰਸੋਈ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ, ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਅੰਦਰਲੇ ਕਮਰੇ, ਜੋੜਾ ਘਰ, ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਆਦਿ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਵਾਸਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰੇਗੀ। ਸਾਫ਼ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਏ ਸਮੂਹ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਲਈ 94.35 ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਕਮ ਮਨਜ਼ੂਰ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ: ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਮੁੰਬਈ: ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਫਤਨਵੀਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ 'ਹਿੰਦ ਕੀ ਚਾਦਰ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ 350ਵੀਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ 94 ਕਰੋੜ 35 ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਕਮ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਨਾਂਦੇੜ, ਨਾਗਪੁਰ, ਰਾਏਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ

ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਫਡਣਵੀਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਨਮਾਨ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਬਣੇ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਜੀਵੰਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ

ਯਤਨ ਹੈ।' ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਪੂਰਵਕ ਅਤੇ ਪਹਿਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਡੂੰਘੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ

ਖਾਲਸਾ ਜੀ (ਮੁਖੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਰਚਾਂਦ ਸਿੰਘ ਖਿਆਲਾ, ਸਿੱਖ ਤਾਲਮੇਲ

ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਰਾਜ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੈਪੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਪੱਧਰ

'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ 94.35 ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ, ਮਾਣਯੋਗ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਫਡਣਵੀਸ ਜੀ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਆਭਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਹਿੰਦ ਕੀ ਚਾਦਰ' ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਵੱਲ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਹੈ।'

ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਆਰਥਿਕ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ, ਵੀਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਵਾਸਵੀ ਕੰਨਿਆ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਵੰਬਰ 1984 ਸਿੱਖ ਨਸਲਕ੍ਰਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਅੱਜ ਉੱਘੇ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ

ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ: ਜਥੇਦਾਰ ਗੜਗੱਜ

ਲਈ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਚੇਤਨਾ ਅੰਦਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਖੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰ ਦਲਜੀਤ ਦੋਸਾਣ ਵੱਲੋਂ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਵਿਵਾਦ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਨਵੰਬਰ 1984 ਸਿੱਖ ਨਸਲਕ੍ਰਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ 1984 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ

ਇਨਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨਸਲਕ੍ਰਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਫੜੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਤੇ ਖਾਸਕਰ ਕਈ ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਅੱਜ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਪੀਤਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਰਾਹ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ

ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਿਖੇ ਭੇਜੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬੇਗੁਨਾਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਚੇਤਨਾ ਅੰਦਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਉਹ ਸੁਰਖਰੂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

**Immigration Law Offices of
Antone, Casagrande & Adwers, P.C.**

**GURVIR
KAUR
BHULLAR**

**IMMIGRATION
ATTORNEY**

(Fluent in English, ਪੰਜਾਬੀ, and ਹਿੰਦੀ)

Contact details

☎ (248) 406-4100 (Office)
☎ (413) 216-0607 (Cell)
🌐 www.antone.com
✉ gkb@antone.com
📍 31555 W 14 Mile Rd, Suite 100
Farmington Hills, MI 48334

SERVING THE COMMUNITY WITH INTEGRITY AND CARE

- ✓ Work-based visas (H-1B, TN, E-2, L-1, O-1, etc.)
- ✓ Work-based green card (EB-1, EB-2, EB-3, PERM process, etc.)
- ✓ Family-based visas and green card
- ✓ Citizenship
- ✓ Change of status, waiver applications, consular visa services

Since 1993, our firm has been assisting individuals, families, small businesses and multinational corporations with immigration matters. We assist clients anywhere in the U.S. and around the world.

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-436-9010

EARLY BIRD SALE!!!!

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

UMA TRAVELS

**2541 W. Devon Ave.,
Chicago, IL 60659**

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad, Hyderabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

847-359-0746

To Advertise In Punjab Times

Call: 847-359-0746

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੱਕੀ 42 ਸਾਲ 5'3" ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ/ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਮਰ 40-45 ਸਾਲ ਹੋਵੇ। ਜਾਤੀ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਤਲਾਕਸੂਦਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ। ਚਾਹਵਾਨ ਨਿਉਯਾਰਕ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮ 7 ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਨੰਬਰ +1 (734) 306-0580 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਬਾਇਓਡਾਟਾ E-Mail: kaurgurvinder1965@yahoo.com 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

45-48

Jat Sikh Sandhu family looking for a suitable match for their daughter, born June 1995, height 5'3". Working as Veterinary Doctor (DVM) in Bay Area California on H1B Visa (Green Card applied). Parents are living in India. Looking for educated and professional match. Preference to Jat Sikh living in U.S. Please contact with full biodata and picture to Bicki Dhillon at Cell/ WhatsApp 630-261-5723 or email bdhillon776@gmail.com. No Marriage bureau contact please.

43-46

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਸਥਾਪਿਤ, ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਸੈਣੀ ਸਿੱਖ ਕਲੀਨਸ਼ੇਵ ਲੜਕੇ ਉਮਰ 28, ਕੱਦ 5'8" ਲਈ ਪੜ੍ਹੀ- ਲਿਖੀ, ਸੁੰਦਰ, ਸੂਝਵਾਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਨੇ Business and Accounts Managemengt, ਵਿਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ ਯੂਐਸਏ ਨੰਬਰ: (317) 260-8950, ਵ੍ਹਟਸਐਪ ਨੰਬਰ 98720-33235 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਜਾਂ paramjit12913@gmail.com 'ਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

Jatt Sikh Malhi family looking for a USA citizen/Green card holder match for their Decembe, 1991 born son, height 5'11". He has done Diploma in Hotel Management. Parents are living in India, father retired from government job, mother is housewife and one sister is married. Contact us at:

+91 98783 42510 (WhatsApp)

41-44

Seeking an educated and professional match (American citizen or Permanent Resident) for a 1992-born Punjab boy (Ramdasia and others), 5'8". Education: B.Tech, MBA (IIT Delhi), MS in Business Analytics (University of Colorado). Currently working as a Business Analyst in Chicago, USA; H1B picked recently. Belongs to a well-educated and reputed family. Caste no bar. Please contact at +91-7589242016 (WhatsApp) and +1-7204996020.

41-44

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised 30 year 5'6.5" Gursikh Boy, PhD. Girl should be Gursikh and educated. Caste no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

**‘ਹਿਸਟੋਰੀਕਲ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਾਈਨਜ਼’ ਕਿਤਾਬ ਖਰੀਦੋ
HISTORICAL SIKH SHRINES**

‘ਹਿਸਟੋਰੀਕਲ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਾਈਨਜ਼’ ਕਿਤਾਬ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਨਗਰਾਂ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਨੇਪਾਲ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਅਸਲ ਇਤਿਹਾਸ, ਪਿੰਡ/ਨਗਰ ਜਾਣ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ 850 ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਅਸਲ ਇਤਿਹਾਸ ਹਨ।

ਸਾਰੀ ਕਿਤਾਬ ਵਧੀਆ ਆਰਟ ਪੇਪਰ ‘ਤੇ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਦਾ ਭਾਰ 4 ਕਿਲੋ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਕੋਰੀਅਰ ਖਰਚ ਸਣੇ ਸਿਰਫ 125 ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਲਰ ਹੈ।

**ਕਿਤਾਬ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਬਤਾ ਕਰੋ:
ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਫੋਨ: 224-422-4773**

Punjab Times
Established in 2000
25th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Managing Editor
Jaspreet Kaur
Editor
Lakhvinder S. Johal
Astt. Editor
Amrit Pal Kaur

Corrpondents
Chicago
Sukhpal Gill
Photographer
Kamaljit Singh Viridi
Ph. 847-502-2703
Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 130 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ
ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claim made in the
advertisement published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਈ.ਡੀ. ਵਲੋਂ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਦੀ 7500 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ
ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ.) ਨੇ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ
ਦੇ ਚਿਲਾਇੰਸ ਗਰੁੱਪ 'ਤੇ ਵੱਡੀ
ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਗਰੁੱਪ
ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ
ਜੁੜੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ 7500
ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ
ਕੁਰਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।
ਕੁਰਕੀ ਦਾ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ 31
ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
। ਚਿਲਾਇੰਸ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ
ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ
ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੁੰਬਈ ਦੇ
ਪਾਲੀ ਹਿਲ ਸਥਿਤ ਘਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ
ਰਿਲਾਇੰਸ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ,

ਨੋਇਡਾ, ਗਾਂਧੀਆਬਾਦ, ਮੁੰਬਈ, ਪੁਣੇ, ਠਾਣੇ,
ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਚੇਨਈ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਥਿਤ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ
ਦਫ਼ਤਰ, ਘਰ ਅਤੇ
ਪਲਾਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
ਈ.ਡੀ. ਵਲੋਂ ਚਿਲਾਇੰਸ
ਹੋਮ ਫਾਈਨਾਂਸ ਲਿਮਿਟਡ
ਅਤੇ ਚਿਲਾਇੰਸ
ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਫਾਈਨਾਂਸ
ਲਿਮਿਟਡ ਵਲੋਂ ਇਕੱਠੀ
ਕੀਤੀ ਜਨਤਕ ਰਕਮ ਦੀ
ਕਥਿਤ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾਲ
ਜੁੜੀ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ 'ਚ
42 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਪਤੀਆਂ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ
ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ) ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਲਗਾਤਾਰ 5ਵੀਂ ਵਾਰ ਬਣੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾਣ ਦੌਰਾਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਨ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਲਿਆਣ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡਵਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਪਾਈ ਵੋਟ

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਵੀ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ
ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਜੇ, ਪਰ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ
ਕਾਰਨ ਉਹ ਇਜਲਾਸ ਵਾਲੇ ਹਾਲ 'ਚ ਪੁੱਜ ਨਹੀਂ
ਸਕੇ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੋਟ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ
ਵਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ
ਲੰਗਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਵਿਖੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਕਮਰੇ
ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ
ਪਵਾਈ ਗਈ।

ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ

ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਜਿਥੇ
ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ
ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਲੇ ਰਹੇ। ਅਕਾਲੀ
ਦਲ ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਦੇ ਹੀ ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ
ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਕਲਿਆਣ ਨੂੰ ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ
ਸਿੰਘ ਮੰਡਵਾਲਾ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣਿਆ
ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੁਣੀ ਗਈ। 11 ਮੈਂਬਰੀ
ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੜ੍ਹੀ,
ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੁਗਲਵਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੜ੍ਹੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੁਗਲਵਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ, ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਇਮਪੁਰ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਮੰਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਪੜਖੇੜੀ, ਡਾ. ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਤੇ ਮਿੱਠੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨੇਕੇ।

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਮੋਦੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ
ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ 25 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ
ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ 'ਚ ਗੁਰੂ ਡੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ
ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।
ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਐਲਾਨ
ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰੂ
ਡੇਗ ਬਹਾਦਰ

ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ
ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤਾ
ਉਤਸਵ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਇਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ
ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਸੂਬਾ ਗੁਰੂ ਡੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ 350ਵੀਂ ਸ਼ਹੀਦੀ

ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ 1 ਤੋਂ
25 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ
ਹਨ। ਆਗਾਮੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ
ਗੀਤਾ ਉਤਸਵ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ
ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤਾ ਉਤਸਵ
ਦਾ 10ਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ
ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ 'ਚ 15 ਨਵੰਬਰ
ਤੋਂ 5 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ
ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ
ਸਦੀਵੀ ਗਿਆਨ। ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ।

ਕੰਗ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਭਿੰਡਰ, ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਕਾਇਮਪੁਰ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਮੰਗਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਖਾਪੜਖੇੜੀ, ਡਾ. ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ
ਤੇ ਮਿੱਠੂ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨੇਕੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਏ ਧਾਮੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰ

ਐਡਵੋਕੇਟ ਧਾਮੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ
ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ
ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ
ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ
ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ
ਗਿਆਨੀ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੇ ਕੇ
ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ
ਧਾਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ
ਕਾਰਜ ਭਾਰ ਸੰਭਾਲਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਆਗਿਆਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਠ
ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਮਰਿਐ ਘਰ ਨਉ ਨਿਧਿ ਆਵੈ ਧਾਇ॥ ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਇ ਸਹਾਇ॥

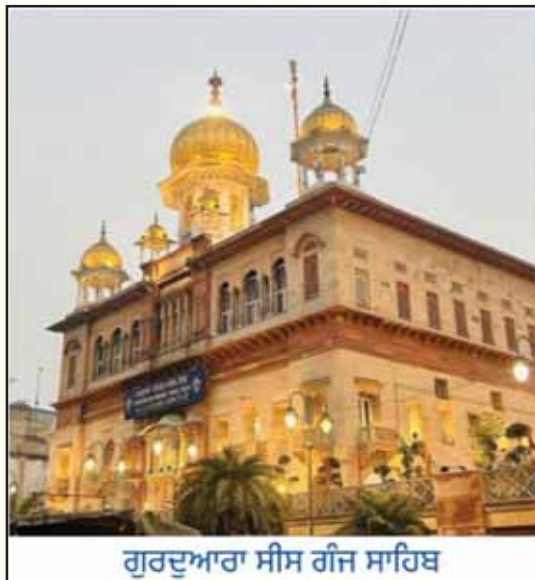
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਲਾਸਾਨੀ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਮੈਟਰੋ ਡਿਟਰਾਇਟ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ) ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

Commemorating 350th Shaheedi divas of Shri Guru Tegh Bahadur Sahib Ji.

Joint Programs by all Gurdwaras of Metro Detroit Michigan:

SANJHA YOUTH KIRTAN DARBAAR

ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ

At Gurdwara Sahib Sikh Society of Michigan
33340 Dequindre Road, Sterling Heights, MI 48310

Sunday, November 23, 10:30AM - 12:30PM

PARTICIPATING GURDWARAS OF SOUTHEAST MICHIGAN:

GURDWARA SIKH SOCIETY OF MICHIGAN, STERLING HEIGHTS

SIKH GURDWARA OF ROCHESTER HILLS

MATA TRIPTA JI GURDWARA, PLYMOUTH

SINGH SABHA OF MICHIGAN, CANTON

DARBAR SRI GURU GRANTH SAHIB JI, CANTON

GURDWARA SAHIB DOWNRIVER, BROWNSTOWN

Please Contact Your Gurdwara Committees for details.

GUARDIAN OF FAITH & FREEDOM

THE HUMANITARIAN LEGACY OF GURU TEGH BAHADUR JI

The Sikh Community of Metro Detroit - represented by six Gurdwaras (temples) across the tri-county area - warmly invites you to commemorate the 350th Martyrdom Anniversary of Guru Tegh Bahadur Ji

Please join us for an afternoon of inspiration, music & prayer
at our **INTERFAITH** gathering

Prayers from local Faith Leaders

Observe a tranquil Sikh Service

Vegetarian Refreshments

Open to Everyone

Sunday, Nov 16

3:30-5:30pm

Sikh Society of Michigan
michiangurdwara.com

33340 Dequindre Rd
Sterling Heights, MI

ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ॥ ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਚੁ ਨ ਦੀਆ ॥

**COMMEMORATING 350TH SHAHEEDI
DIVAS OF**

SHRI GURU TEGH BAHADUR SAHIB

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਮਰਿਐ ਘਰਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਆਵੈ ਧਾਇ ॥

Kirtan Darbaar

**SATURDAY, NOVEMBER 22ND, 2025
9:30 AM - 3:00 PM**

**AT: MATA TRIPTA GURUWARA SAHIB
40600 SCHOOLCRAFT RD, PLYMOUTH**

PARTICIPATING GURUDWARA SAHIBS (METRO DETROIT)

MATA TRIPTA JI GURUDWARA SAHIB, PLYMOUTH
DARBAR SRI GURU GRANTH SAHIB JI, CANTON
SINGH SABHA OF MICHIGAN, CANTON
GURUDWARA SAHIB DOWNRIVER, BROWNSTOWN
SIKH GURUDWARA OF ROCHESTER HILLS
SIKH SOCIETY OF MICHIGAN, STERLING HEIGHTS

**RAGI JATHAS FROM PARTICIPATING GURUDWARAS
WILL RECITE GURBANI KIRTAN**

FOR MORE INFORMATION, PLEASE REACH OUT TO
MEMBERS OF RESPECTIVE GURUDWARA COMMITTEES

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Respected Sadh Sangat Ji, Sewadar of all Gurdwara Sahibs are requesting you to attend all the Programs mentioned in this poster along with your families.

***ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।**

***Call the Sewadars for more information**

ਪੰਜਾਬੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ

ਨਿਊਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵੇਲੇ 150,000 ਪੰਜਾਬੀ ਡਰਾਈਵਰ ਹਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਸਕੱਤਰ ਸ਼ੋਨ ਡਫੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟੈਸਟ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਰਾਈਵਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ।

ਟਰੰਪ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਹੁਨਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਪਰਵਾਸੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਖਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਟੈਸਟ ਵੀ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਸਭਕਾ ਉੱਤੇ ਵੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਦੇ ਟੈਸਟ ਵੀ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ, 7,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੈਰ-ਅਮਰੀਕੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਇਸ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਰਨ ਲਗਭਗ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਡਰਾਈਵਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਕੋ ਰੂਬੀਓ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਕਾਊਂਟ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਪੁਲਿਸ ਸਭਕਾ 'ਤੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਟੈਸਟ

ਟਰੱਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ 25 ਜੂਨ, 2025 ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਪੁਲਿਸ ਹੁਣ ਸਭਕਾ ਉੱਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਥੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਡਫੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਾਜ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਵਪਾਰਕ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟੈਸਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੋਤੀ ਜਿਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੁਹਾਰਤ ਵਾਲੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭਾਰਤੀ ਡਰਾਈਵਰ ਇੱਥੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਬੋਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਅਮਰੀਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਸਕੱਤਰ ਸ਼ੋਨ ਡਫੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਜਾ ਸਕਦਾ। ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ

ਜਲੰਧਰ: ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਉਰਫ ਰਾਕੇਸ਼ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾ ਲਿਆ, ਸਗੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੀਂ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਕੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਲਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਰੁਪਾਲੀ ਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਰੁਪਾਲੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸੱਤ ਫੋਰੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ 'ਚ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਕੇਸ਼ ਇੱਕ ਸਿੰਧ-ਸਾਧਾ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਅਸਲ 'ਚ ਉਹ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬੁਨਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਵਾ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਉਰਫ ਰਾਕੇਸ਼ ਨੇ ਖੁਦ ਦੱਸੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਦੀ ਸੋਚਾਈ ਜਾਣਨ ਲਈ ਰੁਪਾਲੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਰੁਪਾਲੀ ਕਿਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਮਲਾ ਦੇ ਕਾਲਕਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਵਾਪਸ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਉੱਥੇ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਭੂਆ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਵੀ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰਾਕੇਸ਼ ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰੇਗੀ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੂਆ ਵੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਫਰਜ਼ੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ

ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬੁਨਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ। ਇਸ ਫਰਜ਼ੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਲਈ ਰਾਣੀ ਨਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਣੀ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਹੁਣ ਇਸ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ 'ਚ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਫਰਜ਼ੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਵਾਉਣ ਲਈ ਲਗਭਗ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ

ਇਹ ਹੈ ਮਾਮਲਾ

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਹੇ ਕੈਦੀ, ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾ ਕੇ। ਨਵੀਂ ਪਹਿਚਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਜਲੰਧਰ ਰੇਲਵੇ ਕਾਲੋਨੀ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ 2018 ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। 8 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਫਰਜ਼ੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਵਾਇਆ। ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਰਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਚ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਲਵੇਗੀ। ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਰਤੇ ਸਨ ਤੇ ਕੀ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ੀ ਪਹਿਚਾਣ-ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਜਲੰਧਰ ਪੁਲਿਸ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਫੁਟੇਜ ਵੀ ਮੰਗੇਗੀ ਜਦੋਂ ਰਾਣੀ ਨਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਇਹ ਫਰਜ਼ੀ ਮੌਤ ਵਾਲਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਆਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਫੁਟੇਜ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ 'ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਅਸਲ 'ਚ ਰਾਣੀ ਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ 'ਚ ਵੀ ਲੱਗੇਗੀ ਕਿ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਨੇ ਫਰਜ਼ੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਗਿਰੋਹ ਹੈ ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਜੈਤੋਗ ਸਿੰਘ ਅਨੰਤ ਨੂੰ ਸਦਮਾ - ਪਤਨੀ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਅਨੰਤ ਦੇ ਗਏ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ

ਸਰੀ (ਹਰਦਮ ਮਾਨ): ਸਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਜੈਤੋਗ ਸਿੰਘ ਅਨੰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਲੱਗਿਆ ਜਦੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਅਨੰਤ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹ 73 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਲਾਪਤੋਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਅਨੰਤ ਸਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ 21 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੋ-ਭਾਸ਼ੀਆ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਮੌਤ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ।

ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ, ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਹਰਿਦਰਸ਼ਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਸਟ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਅਧਿਕਾਰੀ), ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਂਟਰ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਜੋਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡੂੰਘਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਜੈਤੋਗ ਸਿੰਘ ਅਨੰਤ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਵ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਅਨੰਤ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਤੀ ਜੈਤੋਗ ਸਿੰਘ ਅਨੰਤ, ਸਪੁੱਤਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਨੂੰ ਹ ਬੰਧਨਾ ਢੀਡਸਾ, ਸਪੁੱਤਰੀ ਕੁਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਦਾਮਾਦ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ ਅਤੇ ਪੰਜ ਦੋਹਰੇ-ਦੋਹਰੀਆਂ, ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ 9 ਨਵੰਬਰ 2025 (ਐਤਵਾਰ) ਨੂੰ ਰਿਵਰਸਾਈਡ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ ਡੈਲਟਾ ਵਿਖੇ ਦੁਪਹਿਰ 12.30 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਉਸੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2.30 ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਹੁੱਕਸਾਈਡ ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ।

Mortgage Loans

Residential & Commercial

(Licensed Mortgage Originator)

» Call: Amrik P. Singh

Serving Community from Last 14 Years

312-608-0006

asingh@gosfmc.com www.gosfmc.com

2700 Patriot Blvd., Suite 110 Glenview IL 60026

NMLS #232904

Sistar Mortgage

A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans

Available in Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859

balbir.grewal@sistarmortgage.com

balbirgrewal.sistarmortgage.com

https://www.nmlsconsumeraccess.org

GoldenKey LENDING

Grow your business with our Strategic

COMERCIAL LOAN SOLUTIONS

Partner with us for expert guidance and support

Contact Us at

317-620-4100

www.goldenkeylending.com

We speak your Language

English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

NMLS 147421

ੴ

ਪੁਛਨਿ ਗਲ ਈਮਾਨ ਦੀ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਇਕਠੇ ਹੋਈ। ਵਡਾ ਸਾਂਗ ਵਰਤਾਇਆ ਲਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੁਦਰਤਿ ਕੋਈ।
ਪੁਛਨਿ ਫੋਲਿ ਕਿਤਾਬ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਵਡਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੋਈ। ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਹਾਜੀਆ ਸੁਭਿ ਅਮਲਾ ਬਾਝਹੁ ਦੋਨੋ ਰੋਈ।

ੴ

ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ, ਨਿਮਾਣੇ, ਨਿਤਾਣੇ, ਨਿਓਟੇ ਤੇ ਨਿਆਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਉਚ-ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਜਗੀਰੂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 556ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ !

ਵੱਲੋਂ: ਮਿੰਨੀ ਮੁਲਤਾਨੀ ਅਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਜਦ ਤਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਕਸਦ ਇਕ ਮਹਾਂ ਯੱਗ ਹੈ। ਬਾਣੀਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ ਨੇ ਵੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਯੱਗ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਵੱਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਪੁਰ-ਅਸਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਈ ਹੈ।

ਅਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਾਵਨ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਹੈ। ਆਓ! ਅਜ ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਾਣੀਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਮਹਾਂ ਯੱਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀਏ। ਕਿਉਂਕਿ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤ ਸਾਗਰ ਵਲੋਂ ਸਜਾਏ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਹੋਈ ਨਤਮਸਤਕ

ਨਿਊਯਾਰਕ: ਲੰਘੀ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤ ਸਾਗਰ ਵਲੋਂ 19ਵਾਂ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮੂਹ ਗੁਰੂਘਰਾਂ, ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ।

ਪੰਜਾ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਸਜਾਏ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਗਤ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਅੱਗੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੂਜੇ

ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਲੰਗਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਅੱਗੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈ। ਸੰਗਤ ਦਾ ਜਲੌਅ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੋਈ

ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਸਿਰਫ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਰਾਗੀ-ਢਾਡੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ।
-ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋਵਾਲੀਆ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ‘ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ’ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਬਰੈਂਪਟਨ (ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ): ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਗਈ

ਦੀਆਂ ਦਸਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਮੋਰਚੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ

ਸਮਝ ਕੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਗਰਾਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ

ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਜਾਂ ਸਿਨਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਪਰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਿਸੇ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ‘ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ’ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਉਥੇ ਹੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸਦੀ ਖੂਬ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 2020-21 ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਸਵੀਰ ਸਗੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜੈਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 135 ਦਿਨ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿ ਕੇ ਲਗਪਗ 600 ਘੰਟੇ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 105 ਮਿੰਟ ਦੀ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸੀਮਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ਼ ਉਗਰਾਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਕਾਰਨ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਮੋਰਚੇ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ‘ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਆ’ ਦਾ ਹਿੱਸਾ

ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮੋਰਚੇ ‘ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਤੇ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਤਸਵੀਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਜੈਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਫਿਲਮ

ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਫਿਲਮ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿਚ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਬਲਦੇਵ ਰਹਿਪਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਰਛਪਾਲ ਦੋਸਾੜ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ‘ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼’ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਮੁਅੱਤਲ ਡੀ ਆਈ ਜੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਰਚਰਨ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭੁੱਲਰ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ‘ਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ

ਵਕੀਲਾਂ ਐੱਚ ਐੱਸ ਧਨੋਆ ਅਤੇ ਆਰ ਪੀ ਐੱਸ ਬਾਰਾ ਨੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚੈਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ

ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।
ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ -ਐੱਸ ਏ ਐੱਸ ਨਗਰ: ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਸੀ ਜੀ ਐੱਮ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਅੱਜ ਬੁਲੇਲ

ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਮੁਅੱਤਲ ਡੀ ਆਈ ਜੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਦੋ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੇ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੀ ਬੀ

ਆਈ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਬਹਿਸ ਵੀ ਹੋਈ। ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਪਾਸਤ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ।

ਹਰਚਰਨ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਪੰਜ ਰੋਜ਼ਾ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਰਿਮਾਂਡ

ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮਜੀਠੀਆ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਕਟਾਰੀਆ ਨੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ

ਮਜੀਠੀਆ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 8 ਸਤੰਬਰ 2025 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਮਜੀਠੀਆ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਕਟਾਰੀਆ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਜੀਠੀਆ 'ਤੇ 700 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਲਾਨੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 12 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 2013 ਦੇ ਡਰੱਗ ਤਸਕਰੀ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 540 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਜੀਠੀਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਘੀ 25 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਥਿਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਵਾਪਾ
ਐੱਸਏਐੱਸ ਨਗਰ: ਨਾਭਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ

ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਅੱਜ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰਾਹੀਂ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੀ ਭੁਗਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ੀ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ

ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਿਕਰਮ ਮਜੀਠੀਆ ਸਬੰਧੀ ਦਰਜ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਲਾਨ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਖ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਸਨ ਦੋ ਦਰਜਨ ਅਫਸਰ

ਭੁੱਲਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੂ ਨੂੰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕਰੇਗੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਰਿਸ਼ਵਤ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਅਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਡੀ ਆਈ ਜੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ਾਰਦਾ ਉਸ ਦੇ

ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ 'ਆਕਾਵਾਂ' ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਰੀਅਰ ਬਣਾ ਜਾਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਕਾਰਵਾਈ, ਤਬਾਦਲੇ, ਪੋਸਟਿੰਗ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ

ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁਹਾਲੀ, ਰੋਪੜ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਪਟਿਆਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਨਗਰ ਨਾਭਾ 'ਚ ਵੀ ਸੀ। ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਜਾਂਚ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਦਲਾਲਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਵੀ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ 'ਚ ਉਸ ਦਾ

ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਭੇਤ ਲੀਕ ਹੋਣ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਰਦਾ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ

ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਖਾਹਿਸ਼ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਲ 2000 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਸਾਬਕਾ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾ ਲਏ ਸਨ। ਸੂਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ਾਰਦਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਡਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ਾਰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੇ ਅਫਸਰਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਕਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ 9 ਦਿਨਾਂ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵੀ ਬਣੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨ

ਮਹਿਲਾ ਵਨ ਡੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 47 ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ, ਅਧੂਰੇ ਸੁਪਨੇ ਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਰਾਤ ਉਸ ਇਕ ਪਲ 'ਚ ਸਮਾ ਗਿਆ ਜਦ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਨੂੰ 52 ਦੌੜਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਹਿਲਾ ਵਨ ਡੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ 140 ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਵਸੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਚਰਮ ਸੀ। ਇਹ ਔਖੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਜੋ ਨਜ਼ੀਰ ਬਣ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੋ ਇਕ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਡੀਵਾਈ ਪਾਟਿਲ ਸਟੇਡੀਅਮ 'ਤੇ ਜਦ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਆਖਰੀ ਵਿਕਟ ਡਿੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਜੈਅ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉੱਠਿਆ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਨੇ ਉਹ ਮੁਕਾਮ ਛੋਹ ਲਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਖੜੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ 1978 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ 2005 ਤੇ 2017 'ਚ ਮਿਤਾਲੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ 'ਚ ਭਾਰਤ ਫਾਈਨਲ ਤੱਕ ਪੁੱਜਾ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰ ਟਰਾਫੀ

ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਆਖਰਕਾਰ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਵਿਸ਼ਵ ਜੇਤੂ ਬਣ ਗਈ। ਮਹਿਲਾ ਟੀਮ ਦੀ ਇਹ

ਪਹਿਲੀ ਆਈਸੀਸੀ ਟਰਾਫੀ ਹੈ। 1983 'ਚ ਕਪਿਲ ਦੇਵ ਤੇ 2011 'ਚ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੋਨੀ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ 'ਚ ਮਰਦ ਟੀਮ ਨੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਵਨ ਡੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ

ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਧੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਜਿੱਤ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣੇਗੀ। ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਣ ਉਤਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਸ ਮੈਚ 'ਚ ਸ਼ੇਫਾਲੀ ਵਰਮਾ ਨੇ ਬੱਲੇ ਤੇ ਗੇਂਦ ਨਾਲ ਕਮਾਲ ਦਿਖਾਇਆ। ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰਾਵਲ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਟੀਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਮਾਕੇਦਾਰ ਸਲਾਮੀ ਬੱਲੇਬਾਜ਼ ਸ਼ੇਫਾਲੀ ਵਰਮਾ ਨੇ 87 ਦੌੜਾਂ ਦੀ ਪਾਰੀ ਖੇਡਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋ ਵਿਕਟਾਂ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਥੇ ਦੀਪਤੀ ਸ਼ਰਮਾ (58) ਨੇ ਵੀ ਅਰਧ ਸੈਂਕੜਾ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜ ਵਿਕਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਿਲਣਗੇ 1000 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ

ਤਰਨਤਾਰਨ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਵੱਡਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ 1000 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 1000 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 1000 ਰੁਪਏ ਵਾਲਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗੇ।

ਮੱਛੀ ਜ਼ਰੀਏ ਸਿਆਸੀ ਸੰਦੇਸ਼; ਮੋਦੀ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ

ਪਟਨਾ: ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਮੱਛੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਸੂਬੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਮੱਛੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਪੁੱਜੀ। 'ਮੱਛੀ ਸੰਦੇਸ਼' ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਗਈਆਂ। ਆਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤਾਂ ਬੇਗੁਸਰਾਏ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਮਹਾਗੋਨੇਸ਼ ਲਈ ਤਾਂ ਮੋਦੀ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਐਨਥੀਏ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ। ਮੋਦੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਦਿਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਨੌਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕਿਸਾਨ ਸਮਮਾਨ ਨਿਧੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਰ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਮੱਛੀ

'ਤੇ। ਮੋਦੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਮੰਗਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ, ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬੇਗੁਸਰਾਏ ਵਿਚ ਇਕ ਤਲਾਬ ਵਿਚ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਮੁਕੇਸ਼ ਸਹਨੀ ਨਾਲ ਮੱਛੀਆਂ ਪਕੜਦੇ ਹੋਏ। ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮੱਛੀ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੱਧ ਰਹੇ ਮੱਛੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਾਹੁਲ, ਮੱਛੀਆਂ ਫੜ ਰਹੇ ਸਨ।

ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਰ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਮੱਛੀ 'ਤੇ। ਕਿਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਿੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਦੱਸੇਗਾ ਪਰ ਮੱਛੀ ਦਾ ਰੰਗ ਤਾਂ ਜੰਮ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਫਿਰ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਵੀ। ਮੋਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ

ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਰਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਰਵਾ ਚੌਲ ਮਿਲਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਸੰਦ ਉਸਨਾ ਦੀ ਹੈ। ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾਇਆ। ਰੈਲੀ ਭੋਜਪੁਰ 'ਚ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਫੌਜ 'ਚ ਕਾਫੀ ਲੋਕ ਹਨ ਤਾਂ ਵਨ ਰੈਂਕ ਵਨ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਕਿਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਿੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਦੱਸੇਗਾ ਪਰ ਮੱਛੀ ਦਾ ਰੰਗ ਤਾਂ ਜੰਮ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਫਿਰ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਵੀ। ਮੋਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਰਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਰਵਾ ਚੌਲ ਮਿਲਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਸੰਦ ਉਸਨਾ ਦੀ ਹੈ। ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾਇਆ। ਰੈਲੀ ਭੋਜਪੁਰ 'ਚ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਫੌਜ 'ਚ ਕਾਫੀ ਲੋਕ ਹਨ ਤਾਂ ਵਨ ਰੈਂਕ ਵਨ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵਧਾਈ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਆਈਸੀਸੀ ਮਹਿਲਾ ਵਨ ਡੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ, ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਿਹਾ। ਟੀਮ ਨੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਟੀਮ ਵਰਕ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿਖਾਈ। ਸਾਡੀਆਂ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਿੱਤ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗੀ।"

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

8 ਨਵੰਬਰ, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ ਖੋਹ ਲਈ

ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਧੌਲੇਸ਼ਾਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਫੇਰ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਾਣੀ ਵੰਡ, ਫੇਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਖੋਹਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੇਦਖਲੀ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਤਤਕਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਹੀ ਤੁਰ ਪਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਸਮੇਂ 1966 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਪਿੰਡ ਉਜੜਾ ਕੇ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅਧੂਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਧੌਲੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਨੌਸੇ ਗਏ। ਇਸੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੱਕਾਂ-ਹਿਤਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਥਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਭਾਖੜਾ ਬਿਆਸ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਘਟਾਈ ਤੇ ਫਿਰ ਡੈਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਖੜਾ ਤੇ ਨੰਗਲ ਹੈਡਵਰਕਸ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ ਲਿਆ। ਤਾਜ਼ਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸੈਨੇਟ ਤੇ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 91 ਮੈਂਬਰੀ ਸੈਨੇਟ ਹੁਣ 31 ਮੈਂਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ 24 ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 4 ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ, 4 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ 6 ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੇ ਜਾਣਗੇ। 2 ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਕਰੇਗਾ। 8 ਮੈਂਬਰ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗਾ। 7 ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਕਾਰਨ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਜੱਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਸੈਕਟਰੀ ਹਾਇਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ, ਸੈਕਟਰੀ ਹਾਇਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ 15 ਮੈਂਬਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਵਿਵਸਥਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸੈਨੇਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਸੰਸਥਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੁਣ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਵਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੈਨੇਟ ਤੇ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦਾ ਇਹ ਪੁਨਰਗਠਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਨਾਂਅ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਘਟਾ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ 'ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਵਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਅੰਦੋਲਨ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਪਿਛਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੋਸ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਰੋਹ ਤੇ ਰੋਸ ਹੋਰ ਵਧੇਗਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਇਹ ਇਕਤਰਫਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲਵੇ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚਾ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰੇ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹਿਲ ਕਰੇ।

ਪੰਜਾਬ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਅਜੇਹਾ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰਿਆ ਸਲੂਕ, ਕੇਂਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਆਈਸ ਮਾਰੇ ਸੇਕ?

ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ 'ਦੇਸ' ਤੋਂ ਰੋਸ ਜਿਹੜੀ, ਲਾ'ਤੀ ਟਰੰਪ ਨੇ ਪਿੱਚ ਬਰੇਕ ਮੀਆਂ। ਸਾਹ ਸੁੱਕੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੇ, ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਜੋ ਮਾਣਕ ਦੀ ਹੇਕ ਮੀਆਂ। ਸੁਣ ਕੇ ਖਬਰ 'ਡਿਟੇਨ-ਡਿਪੋਰਟ' ਦੀ, 'ਪਿੱਛੇ' ਪੈਣ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ 'ਛੇਕ' ਮੀਆਂ। ਫਿਰਦੀ ਲੱਭਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ, ਘੜ ਕੇ ਆਏ ਕਹਾਣੀਆਂ ਫੇਕ ਮੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੀ ਕੁੱਝ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ, ਆਉਂਦੇ ਵਰਤ ਕੇ ਢੰਗ ਜੋ ਨੇਕ ਮੀਆਂ। ਹੈ 'ਏਜੰਸੀ' ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖਾਸ ਯਾਰੋ, ਨਾਂ 'ਆਈਸ' ਪਰ ਮਾਰਦੀ ਸੇਕ ਮੀਆਂ।

ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਘਟ ਰਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ

ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਦਾਅ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ 'ਚ ਬਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਹਾੜੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਉਹ ਦਰੇਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣਾ, ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾਉਣਾ, ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਸੰਘ ਘੁੱਟਣਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਿਆਂ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਰੀ
ਫੋਨ: 98158-02070

ਹੀ ਹਰ ਹੀਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਵਰਤ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ., ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਤਤਕਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ, ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ 'ਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਹੱਥ-ਕੰਢੇ ਵਰਤੇ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹਾਕਮ ਪਿਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਡੇ ਲਾ ਕੇ, ਹਰ ਉਸ ਕੰਮ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਪੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗਲਤ ਰੁਝਾਨ ਖਿਲਾਫ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਮੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਤਰਕ ਨਾਗਰਿਕ ਸੰਗਠਨ (ਐਸ.ਐਨ.ਐਸ., ਸੁਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵਜ਼) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ 29 ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ (ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਮਿਸ਼ਨਰ) ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਗਭਗ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਹਨ। ਝਾਰਖੰਡ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਅਤੇ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬੰਦ ਪਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹਨ। ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋਣ ਲਈ ਸਾਲਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਵਿਡਿਬਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਵਰਗੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੱਟੋ-ਖਾਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ ਐਕਟ ਸਮਾਂ-ਬੱਧ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2023-24 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਗਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਇਰ ਹੋਈਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ 'ਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

20 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਨੂੰਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਤਦ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਫੈਲਾਈ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਮਿਸ਼ਾਲ ਦੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਗਨਰੇਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ 100 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਗਰੰਟੀ ਕੰਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦਿਹਾੜੀ 'ਤੇ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨਾ ਹੈ), ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੱਠਾ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਵਿਚ ਮਗਨਰੇਗਾ ਲਈ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਘਟਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਚ ਕਰਕੇ, ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਖੂਨੀ ਪੰਜਾ ਕੱਸਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਭਾਜਪਾ-ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ, ਕੋਈ ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾ ਮੰਗੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪਰੰਤੂ ਕਰੇ।

ਦਰਜਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੈਂਕੜੇ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰਾਂ (ਆਪਣੇ ਸੂਬੇਦਾਰਾਂ) ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹਰ ਖੇਤਰ 'ਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਗੂ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਿਊਂਸੀਪੈਲਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਉਦਾਹਰਨ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ 59ਵੇਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 2025 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸੈਨੇਟ ਅਤੇ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ 15 ਮੈਂਬਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਵਿਵਸਥਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈਣਾ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ

ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਸ਼ਾਸਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਸੀ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਕੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸੰਦ (ਐਂਜ਼ਾਰ) ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਾਲ 2005 ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰ, ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਧਨ ਹੈ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਆਇਆ? ਕਿੱਥੇ ਖਰਚਿਆ ਗਿਆ? ਇਹ ਹੱਕ ਸਿਰਫ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੇਖਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲੈਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਐਂਜ਼ਾਰ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਰ ਵਿਖਾਇਆ। ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਖੁਲਾਸੇ ਹੋਏ। ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ 'ਚ ਖਰਚਿਆ ਗਿਆ ਪੈਸਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਚਨਾ ਨੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਅਫ਼ਸਰਾਂ, ਦਲਾਲਾਂ ਦੀ ਤਿੱਕਤੀ ਦੇ ਕਈ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ। ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਆਦਰਸ਼ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਘੁਟਾਲੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਇਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਉਹ ਇਮਾਰਤ ਸੀ ਜੋ ਕਾਰਗਿਲ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ, ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਸੈਨਾ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪਲਾਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਸਮੇਂ ਸਰਵਜਨਕ ਘੁਟਾਲਾ, ਮਗਨਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਵੰਡ ਘੁਟਾਲੇ ਵੀ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਸੂਚਨਾ ਲੈ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ। ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਇਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਲੋਕ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ।

ਅਸਲ 'ਚ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਨ, ਪੈਨਸ਼ਨ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ 'ਚ ਬਕਾਇਆ ਆਦਿ ਲਈ ਵੱਡਾ ਆਸਰਾ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੰਸਦੀ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੱਕ ਵੀ ਇਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਣੀ।

ਪਰ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ

ਧਤੰਮ ਕਰਕੇ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ) ਡਿਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਲੁਕਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਗਾਇਬ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਹਾਕਮ ਫੰਨ ਫੈਲਾਅ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਲੋਕ-ਹਿੱਤ ਕਾਨੂੰਨ ਖਾਮੋਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਗਹਿਰੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ 'ਚ ਦੇਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬਾਈ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਗਭਗ ਚੁੱਪੀ ਧਾਰੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਦੌਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਸਿਆਸਤ' ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਭਾਰੂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਕਮ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਿੱਧਾ ਆਪੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜੰਗਲੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਲ 2005 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਕੁਨ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਕਰਨਾਟਕ, ਉਤੀਸਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਹੋਏ। ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵਧੇ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ, ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਤੱਕ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਡਿਬਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ 'ਡਾਟਾ' ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਕੋਵਿਡ 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਸਿੱਧਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ 'ਡਾਟਾ' ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ 'ਚ ਹੁਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਲੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਗ਼ੈਰ-ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਤਿੱਕਤੀ-ਰਾਜ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਛਾਇਆ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਜਕਤ ਪੀਡੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕ, ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਕਰ ਲਏ ਹਨ।

ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਦਿਖਾਵੇ ਹਿੱਤ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਰਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕੀ ਸੀ। ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਮਿਸ਼ਾਲ ਬਣੀ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਿਰਫ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਮੰਗਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਹੈ।

ਕੀ ਅੱਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਸਮਾਜ, ਨਿਆਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰੇ?

ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ। ਇਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਸਤਰਕਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਗੇ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਲਦੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ।

ਟਰੰਪ ਦੇ ਟੈਰਿਫ਼ ਝਟਕੇ ਨੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਪੋਲ

ਸਟੀਲ, ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ, ਟੈਕਸਟਾਈਲਜ਼ ਅਤੇ ਜੈਨਰਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਉੱਪਰ 2025 ਦੇ ਟਰੰਪ ਟੈਰਿਫ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਿਰਯਾਤ ਆਰਥਿਕਤਾ (ਐਕਸਪੋਰਟ ਇਕਾਨਮੀ) ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਮਰੀਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸਮਝਣਾ ਇਸਦੇ ਡੂੰਘੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਟੈਰਿਫ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਰਿਸਮੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਣਾਈ ਇਕ ਦਹਾਕਾ ਲੰਮੀ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵਿਸ਼ਵਗੁਰੂ' ਅਤੇ 'ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਭਾਰਤ' ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ, ਭਾਰਤ ਅਸਥਿਰ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਂਦਰਤ ਕੂਟਨੀਤੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਂਦਰਤ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦੀ ਮਿੱਥ

ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਹਾਬਸੀ ਭੁੱਖ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਪਰ ਕਾਫ਼ੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਣ, ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ, ਕੋਈ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਾਂ ਗੁਪਤ ਚੁਣਾਵੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਰਹੀ ਹੋਵੇ — ਇਹ

ਆਨੰਦ ਤੇਲਤੁੰਬੜੇ

ਪੇਸ਼ਕਸ਼: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਤਰਕ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ, ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ — ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਉਣਾ, ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਰੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਾ, ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਿਆਦ ਤੱਕ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ 'ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮੀਕਰਨ' ਬਣਾਉਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਤਾਕਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਰਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਨਹਿਰੂਵਾਦੀ ਬਹੁਪਿਰਵਾਦ ਦੀ 'ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਜੜ੍ਹਤ' ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।

ਐਪਰ, ਟਰੰਪ ਟੈਰਿਫ਼ ਸੰਕਟ ਨੇ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। 'ਹਾਓਡੀ ਮੋਦੀ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਨਮਸਤੇ ਟਰੰਪ' ਤੱਕ, ਮੋਦੀ ਦੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨਾਲ ਸਵੈ-ਐਲਾਨੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਦ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 232 ਟੈਰਿਫ਼ਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸਥਾਪਨਾ, ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੀ ਆਮਕਰਨ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਜੀ.ਐੱਸ.ਟੀ.) ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ, ਅਤੇ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਉੱਪਰ ਗੈਰ-ਟੈਰਿਫ਼ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣਾ — ਇਹ ਸਭ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ (ਕੈਮਿਸਟਰੀ) ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ।

ਚੀਨ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਸਨੇ ਨਿਰਯਾਤ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਦੁਵੱਲੀ ਸਪਲਾਈ-ਚੇਨ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ, ਭਾਰਤ ਉੱਚ-ਮੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨਾਂ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਮੰਡੀ 'ਤੇ ਰਿਹਾ, ਪਰ 'ਵਿਸ਼ਵ ਮਿੱਤਰਤਾ' ਦੀਆਂ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਯਥਾਰਥਵਾਦ (ਰੀਅਲਪਾਲਿਟਿਕ) ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਕੂਟਨੀਤਕ ਘੁਮੰਡ ਹੈ।

ਪੀਆਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਨਾ ਕਿ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ

ਮੋਦੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲੀ ਪਰ ਪੇਤਲੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਜਾਂ ਪੈਰਿਸ ਵਿਚ ਫੋਟੋ-ਮਸ਼ਿਨਾਂ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣੇਰੀਆਂ, ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ — ਵਪਾਰ ਵਾਰਤਾਵਾਂ, ਨਿਵੇਸ਼ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰਮਾਣ — ਖੋਖਲੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਸੁਮੇਲਤਾ ਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਨੀਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨਾ ਤਾਂ ਖੇਤਰੀ ਵਿਆਪਕ ਆਰਥਿਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ (ਆਰ.ਸੀ.ਈ.ਪੀ.) ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਝਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਦਲਵੇਂ ਦੁਵੱਲੇ ਚੋਖੇ ਬਣਾਏ ਗਏ।

ਡਬਲਊ.ਟੀ.ਓ. ਡੇਟਾ (2025) ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਸਤੂ ਨਿਰਯਾਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਲਗਭਗ 1.8% 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ, ਜਦਕਿ ਵੀਅਤਨਾਮ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਖੇਤਰੀ ਵੈਲਿਊ ਚੇਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਵਿਅੰਗ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ: ਆਪੇ ਬਣਿਆ 'ਵਿਸ਼ਵਗੁਰੂ' ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਏਕੀਕਰਣ ਕਈ ਛੋਟੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਸਮਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ।

ਜਦੋਂ 2025 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਟਰੰਪ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਵਸਤਾਂ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਟੈਰਿਫ਼ਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬਦੇਸ਼

ਡਾ. ਆਨੰਦ ਤੇਲਤੁੰਬੜੇ ਉਘੇ ਦਲਿਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਹਨ। ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓਂ ਝੂਠੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾਏ ਲੋਕਪੱਖੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ 'ਚ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਠੋਸ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਟਰੰਪ ਦੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਜੰਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਧੱਕ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਝਟਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। —ਸੰਪਾਦਕ

ਦਫ਼ਤਰ 'ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਸੰਵਾਦ' ਦੀ ਲਫ਼ਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਦੀ ਕੂਟਨੀਤੀ, ਜੋ ਦਿਖਾਵੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਰਥਿਕ ਦਬਾਅ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਟੈਰਿਫ਼ ਝਟਕਾ: ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਟੈਰਿਫ਼ ਨੀਤੀ ਦਾ ਫ਼ੌਰੀ ਨਤੀਜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਰਿਹਾ ਹੈ:

ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ: ਡੀਜ਼ੀਐਫਟੀ ਡੇਟਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ 25% ਅਤੇ 10% ਅਮਰੀਕੀ ਟੈਰਿਫ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਨਿਰਯਾਤ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 30% ਦੀ ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ (ਅਪ੍ਰੈਲ-ਸਤੰਬਰ 2025) ਗਿਰਾਵਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਏਮ ਸਟੀਲ ਉਦਯੋਗ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਤੀਸਾ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ) ਵਿਚ ਲਗਭਗ 200,000 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਚਲੀ ਗਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਤਨ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਹੋਈ।

ਟੈਕਸਟਾਈਲਜ਼ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵਾ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ 'ਅਣਉਚਿਤ ਸਬਸਿਡੀ ਵਿਵਸਥਾ' ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਥੈਟਿਕ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ। ਤਿਰੂਪੁਰ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤਕਾਂ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਰਡਰਾਂ ਵਿਚ 20-25% ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਛੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈਆਂ।

ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼: ਟੈਰਿਫ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਨਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਧੇਰੇ ਸਖ਼ਤ ਅਮਰੀਕੀ ਐਫ.ਡੀ.ਏ. ਆਯਾਤ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਜੈਨਰਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ 70 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸ਼ਿੱਪਮੈਂਟ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕੀਤੀ।

ਆਈਟੀ ਸੇਵਾਵਾਂ: ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਟੈਰਿਫ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ 'ਅਮਰੀਕਾ ਫਸਟ 2.0' ਅਧੀਨ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਕਰ ਨਿਯਮਾਂ ਉੱਪਰ ਸਿਕੰਜਾ ਕੱਸੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨਿਰਯਾਤ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਿਆ ਹੈ, ਜੋ 2025-26 ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 3.2% ਵਧਿਆ, ਜੋ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਸਤ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵਾਲਾ ਵਾਧਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2025-26 ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੀਡੀਪੀ ਵਾਧੇ ਵਿਚ 0.4-0.6% ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਪਤਕਾਰ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਸੁਸਤ ਹੋਈ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਲਈ ਸ਼ੀਸ਼ਾ

ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੇ ਉਦਯੋਗਿਕ (ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ) ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਟੈਰਿਫ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਏਨਾ ਗੰਭੀਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ 2014 'ਚ ਧੂਮ-ਧੜੱਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ 'ਮੇਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ' ਮਹਿੰਮ ਵਾਚਾਗਤ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜੀਡੀਪੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਲਗਭਗ 16-17% 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਬਦਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੁਲ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ-ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ 2011-12 ਵਿਚ 32% ਸੀ ਜੋ 2024-25 ਵਿਚ ਘਟ ਕੇ 26% ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ (ਸੀ.ਐਸ.ਓ. ਡੇਟਾ)।

ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਗ ਲੜਖੜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਟੈਰਿਫ਼ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਇਸ ਨੂੰ ਝੱਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲਚਕੀਲਾਪਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਤਪਾਦਨ ਆਯਾਤ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਸਤਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਲਾਭ ਅਸਾਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਡੂੰਘਾਈ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਗਾਥਾ ਸਟਾਕ ਮਾਰਕੀਟ, ਖਪਤ ਕਰੈਡਿਟ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਅਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ — ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਬਣਤਰ ਹੈ ਜੋ ਵਪਾਰਕ ਝਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਝੱਲਣ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਟਰੰਪ ਦੇ ਟੈਰਿਫ਼ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਹਰੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੋਖਲੇਪਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੋਦੀ ਤਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਸ਼ੇਅਰ ਸੂਚਕ-ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਜਸ਼ਨ

ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੀ.ਐਮ.ਆਈ.ਈ. ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 2018 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 60 ਲੱਖ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਵਿਚ ਅਸਲ ਉਜ਼ਰਤਾਂ ਖੜੋਤ ਵਿਚ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰੀ ਜੇਤੂ-ਐਲਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਬੇਮੇਲ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਏਨਾ ਉਘੜਵਾਂ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਜਕੜਬੰਦੀ

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ — ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਨਾਅਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਪੇਟਿਆ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ — ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਅਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ, ਇਸਨੇ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

'ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਕਰਨ' ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਲਈ ਸੌਖ ਰਿਹਾ ਹੈ: ਟੈਕਸ ਛੋਟਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਤਿ-ਨਿੱਕੇ, ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰ (ਐਮ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਈ.), ਜੋ 11 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੀ ਕਮੀ, ਅਨਿਯਮਿਤ ਮੰਗ ਅਤੇ ਨੋਟਬੰਦੀ ਤੇ ਜੀ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਵਰਗੇ ਨੀਤੀਗਤ ਝਟਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਈ. ਕੋਲ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ — ਨਿਰਯਾਤ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਲਾਈਨਾਂ ਅਤੇ 'ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਫੰਡ' ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ — ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਨਿਰਯਾਤ ਲਾਭ-ਪ੍ਰੇਰਕ ਸੁਮੇਲਤਾ ਵਾਲੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ

ਮੈਕਰੋ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ 6% ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਦੀ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਵਿਆਪਕ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਓਹਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਆਦਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ — ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਭੇਰਾ ਸ਼ਰਮ ਕੀਤੇ ਕਿ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦਰ 8.4% (ਸੀ.ਐੱਮ.ਆਈ.ਈ., ਸਤੰਬਰ 2025) 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ 23% ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਪਲਾਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀ ਖਾਣਪੀਣ ਅਤੇ ਤੇਲ-ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਪੇਂਡੂ ਮਹਿੰਗਾਈ 8-9% ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਖਪਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਟਰੰਪ ਟੈਰਿਫ਼ਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਘਰੇਲੂ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਭੈੜੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨਿਰਯਾਤ ਸੁੰਗੜਨ ਨਾਲ ਉਦਯੋਗਿਕ ਮੰਗ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਬਾਹਰੋਂ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੈਸੇ (ਰਮਿਟੈਂਸ) ਦੇ ਘਟਣ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਚ ਛਾਟੀ ਨਾਲ ਪੇਂਡੂ ਆਮਦਨੀ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਜਨਤਕ ਖਰਚ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ 2% ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਖੜੋਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ।

ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਹੋਰ ਭੈੜੀ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ 'ਲਚਕੀਲੇਪਣ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਖੋਖਲਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਆਰਥਿਕ ਰੀੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ

ਟੈਰਿਫ਼ ਝਟਕਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਬੁਨਿਆਦ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲੀ ਪਰ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਹੈ — ਦਿਖਾਵੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵਡਿਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਜਿਸ 'ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ' ਦੀਆਂ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਮੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ

ਰੂਸ ਜਾਂ ਖਾੜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟੁੱਟਵੇਂ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਕੇਤਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਵਾਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਉਲਾਰ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ: ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਉਸੇ ਪਲ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਹੋਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੋਦੀ ਦੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਦਿਖਾਵੇ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ — ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਰੈਲੀਆਂ, ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿਚ ਸੈਲਫੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਭਰਮ।

ਐਪਰ, ਜਦੋਂ ਨੀਤੀਗਤ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ — ਚਾਹੇ ਉਹ ਟਰੰਪ ਦੇ ਟੈਰਿਫ਼ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ — ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੱਖੋਂ ਨਿਰਬਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਖੋਖਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ

ਟੈਰਿਫ਼ ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਾਓ ਦੀ ਪ੍ਰਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ: ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ 'ਆਰਥਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਦੀ ਦੁਹਾਈ। ਪਰ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਉਦੋਂ ਖੋਖਲਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਘਰੇਲੂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਬਾਹਰੀ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗ ਨਾਲ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਟੈਰਿਫ਼ ਨਿਰਯਾਤ ਲਾਭ ਨੂੰ ਸੁੰਗੋੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਗਤ ਖਰਚ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੋਹਰੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ — ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਖੜੋਤ। ਜਵਾਬ ਵਿਚ, ਆਰਥਿਕ ਪੀੜਾ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਟੇਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਸਿਆਸਤ — ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ, ਬਦੇਸ਼ੀਆਂ-ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਦਿਖਾਵਿਆਂ — ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਰਥਿਕ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਆਖਰੀ ਪਨਾਹ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਪਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੋਦੀ ਦੀ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ, ਕੋਈ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਸੰਗਮ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ: ਨਿਰਭਰਤਾ ਦਾ ਸਬਕ

ਟਰੰਪ ਟੈਰਿਫ਼ ਨੇ ਬੀਮਾਰੀ ਬੁੱਝਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹੀਜ-ਪਿਆਜ਼ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਅਕਸ ਦੇ ਤਾਂ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ਹਨ ਜਦਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕੀਤਾ ਹੈ — ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਭਾਰਤ ਜਿਸਨੇ ਜਨ-ਸੰਪਰਕ (ਪੀਆਰ) ਨੂੰ ਕੂਟਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੱਟਾ ਮਾਰਕੀਟ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਖੂਦ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਰਲਗੱਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਚੁਣਾਵੀ ਲਾਹੇ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਢਾਲੀ ਗਈ ਕੁਲ ਬਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਉਸ ਦਾ ਅਕਸ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੰਦ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਹਰੀ ਝਟਕਿਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਉਪਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ, ਇਹ ਸੰਕਟ ਸਿਰਫ਼ ਟਰੰਪ ਜਾਂ ਟੈਰਿਫ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਖੋਖਲੇਪਣ ਕਰਕੇ ਹੈ ਜੋ ਆਗੂ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਦਿਖਾਵੇ ਨੂੰ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਗਹਿਰਾਈ ਸਮਝੀ ਬੈਠੀ ਹੈ।

ਜਦ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਸੱਤਾ ਮੋਹ ਦੀ ਆਤਮ-ਮੁਗਧਤਾ (ਨਾਰਸਿਸਿਜ਼ਮ) ਦੀਆਂ ਮੂਰਖਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਆਪਣੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਅਧਾਰ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੁੜ ਨੀਤੀਗਤ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤੀ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਤਾਕਤ ਵਿਚਲੀ ਕੜੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ — ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਵੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਝਟਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਸੂਰੱਖਿਅਤ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ।

Celebrating 30 Years of Service!

ੴ

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਪੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥

ੴ

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
556ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਿਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕੀਤੀ, ਹਰ ਇੱਕ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦਰ, ਘਰ ਸਦਾ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਦੁੱਤੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਤਾਕਤ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮੇ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਕੂੜ, ਝੂਠ, ਆਡੰਬਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਚੋਟ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਢੰਗ ਨਿਰਾਲਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਕਾਰੀ ਸੀ। ਸੱਚ ਦੀ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਗਏ।

IMMEDIATE AIR CARGO TRANSIT
IAC
 Your business requires Immediate Action

WAREHOUSING SERVICES

- We're Just Minutes Out Side Of Chicago. Ohare International Airport.
- 4 Docks & 1 Overhead Ramp Door.
- FCL Breakdown
- Short Term & Long Term Storage Solutions.
- Palletizing, Shrink Wrapping And Banding Available In House

847-357-1200
 www.immediateair.com | contact@immediateair.com | 1371 W Wooddale Rd. Wooddale, IL 60191

IMMEDIATE AIR CARGO TRANSIT

Mission Statement
 Immediate Air Cargo Aims To Provide Client Tailored, Efficient, One Stop Solution To All Your Transportation And Logistics Needs. Utilizing Our Experience, Enthusiastic Employees, And User-friendly Customer Interfaces, We Strive To Be Your Leading Logistics Partner Committed To Tackling The Challenges Of An Ever-changing Transportation Landscape.

CLIENT TAILORED SOLUTIONS AND SERVICES:

- Trucking Services**
 - Local Pick up and Delivery Cartage
 - Nationwide LTL and FTL door to door service
 - Seamless bookings with one-call / e-mail
 - Real time up to date tracking
 - Servicing both Ohare (ORD) and Midway (MDW) Airports locally.
 - TSA Compliant Drivers
- Air Freight Services**
 - Domestic and International door to door service
 - Time Critical deliveries - 24/7 On call availability
 - Quote or Book and get your shipment moving in just one call/email
 - Real time up to date tracking
- Dedicated Hot Shot Services**
 - Door to door service nationwide
 - 24/7 On call availability
 - All size Vehicles : Cargo Vans, Sprinters, Straight Trucks, Semi, Flat bed
 - Easy seamless quoting and booking
 - Real time up to date tracking
- Ocean Freight Services**
 - Domestic door to door service to Hawaii, Alaska, Guam and Puerto Rico.
 - International Door to door FCL & LCL Solutions
 - Quote or Book and get your shipment moving in just one call/email
 - Real time up to date tracking
- Distribution Services**
 - No job is too small or too big.
 - Door to door nationwide distribution Services
 - Including White Glove Delivery, Installation, Debris Removal
 - Appointment Delivery
- Warehousing Services**
 - We're just minutes out side of Chicago. Ohare International Airport.
 - FCL Breakdown
 - 4 Docks and 1 Overhead Ramp door.
 - Short Term and Long Term Storage Solutions.
 - Palletizing, Shrink wrapping and banding available in house
- Drop Shipping Solutions**
 - Virtual Warehouse
 - Pick and Pack
 - Segregation
 - Labeling
 - Daily Shipping Reports

847-357-1200
 www.immediateair.com

Call us: Harjit S. Batth & Team IACT Direct: 847-366-3826, Office: 847-357-1200
 HarryB@immediateAir.com, contact@immediateair.com, Website: www.immediateair.com

ਵਲੋਂ: ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈਰੀ ਬਾਠ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਬਾਠ ਪਰਿਵਾਰ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ॥
ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਦੇਰੁ ਪਰੋਆ॥

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ, ਮਹਾਨ
ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ, ਸਮਾਜ
ਸੁਧਾਰਕ, ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ, ਲੋਕ ਸੇਵਕ, ਭੁੱਲੇ-
ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਮਹਾਨ
ਤਿਆਗੀ, ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਚਿੰਤਕ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਚੇਤਨਾ ਬਾਰੇ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਤੇ ਦੀਰਘ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ
ਵਿਗਿਆਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਪੁਰਬ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ

ੴ

ੴ

ੴ

ੴ

ੴ

ੴ

ੴ

ੴ

ਵੱਲੋਂ: ਸ. ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ।

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੀਆਂ ‘ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’

‘ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਆਸ’ ਅਤੇ ‘ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ’ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਾਤਾ ਮੋਟਾ-ਗਮ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੇ।

ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਅਤੇ ਜਦ ਕਦੇ ਵੀ ‘ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ’ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਪੈਂਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਵੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਛੜ ਚੁੱਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮਨ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇਵਿਆਂ ਨਾਲ ਝੁਮ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਨਫਰਤਾਂ ਮੁਹੱਬਤਾਂ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨ
ਫੋਨ: 209-600-2897

ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ‘ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’... ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਰੀਝ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ... ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫ਼ਰ

ਸਮਰੱਥ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਅ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁਬਾਸ਼ ਨਹੀਂ। ‘ਚੁਰਾਏ ਪਲਾਂ’ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫ਼ਰ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ 14 ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ‘ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਅਗਾਂਹ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ‘ਰਵਿੰਦਰ ਭਾਅ’ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ... ਕਰਦਿਆਂ

ਦੇਸਤੋਂ, ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ‘ਜਿਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਜੰਮਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ!’ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰਵਿੰਦਰ ਦਾ ‘ਜੰਮਣਾ’ 2022 ਅਤੇ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ 2024 ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਨਦਾਰ ਸ਼ੈਅ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿਉਂਦਾ, ਜਾਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਮਿੱਟੀ, ਛੱਲ-ਛੱਲ ਕਰਦੇ ਆਬ, ਵਿਲੱਖਣ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਹੀਰ-ਰਾਂਝਾ, ਸੋਹਣੀ-ਮਹੀਵਾਲ, ਗੁਰੂ-ਸੰਤ-ਫ਼ਕੀਰ, ਬੁੱਲਾ-ਵਾਰਿਸ, ਸ਼ੇਰ ਏ ਪੰਜਾਬ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕਲ-ਕਲ ਕਰਦੀਆਂ ਰਮਣੀਕ ਫਿਜ਼ਾਵਾਂ, ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ / ਗਾਉਣਾ-ਵਜਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਹੱਬਤੀ ਕਿੱਕਲੀਆਂ ਤੇ ਗਲਵੱਕਤੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ... ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੰਗਮ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਖਾਂ, ਮੁਹੱਬਤੀ ਰੂਹਾਂ ਅਤੇ ‘ਦਿਲ ਦੇ ਕੰਨ’ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਰਾ...

ਲਾ ਕੇ ਕੰਨ ਸੁਣੋ

ਧਰਤੀ ‘ਚੋਂ ਬੋਲਣ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ!

ਗਜ਼ਲ, ਕਵਿਤਾ, ਗਾਣਾ, ਵਾਰਤਕ, ਕਹਾਣੀ, ਨਾਟਕ, ਨਾਵਲ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ- ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਰਜੀ ਹੋਈ ਮਿਆਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਜੇਕਰ ਪਾਠਕ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਗਲ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੋਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ‘ਰੂਹ ਨੂੰ ਧੂਹ’ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦਾ ਇਹ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਵੀ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਇੰਜ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਹਿਰਾਅ ਨੇ ਇਸ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਜੀਜ਼ ਦੋਸਤ ਤਾਹਿਰ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਅ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਸੱਚ ‘ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੇ ਵਗਦੇ ਨੇ!

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਦੁਹਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 23 ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 17 ਸੰਖੇਪ ਪਰ ਵਿਭਿੰਨ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਕਥਾ-ਰਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹਨ ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਅਤੇ ਤੋਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਟਾਈਮ ਲਾਈਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਇਸ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਚਕਿਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ (ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਉਜਾੜਾ ਸੀ) ਕਾਰਨ ਵਿਛੜ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਇਹ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ‘ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ‘ਪਾਕਿ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਕਦਮ’ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਹਿਰਾਅ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਸੁੱਤਿਆਂ ਲਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਫੇਰ ਜਾਗਦਿਆਂ, ਉਹ ਸੱਚ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਦੌੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਹੱਬਤੀ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਹਲਾਸ਼ੇਰੀ ਨੇ ਰਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੀਰੂ ਸਹਿਰਾਅ ਨੂੰ ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ਲੰਘਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ! ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ! ਇੱਕ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਦੋ ਵਾਰ... ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਲਈ-ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਹਨ! ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੀਘ ‘ਤੇ ਬੂਟੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਇੱਕ ਵਾਰ-ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਪੀਘ ਦੀ ਉਚਾਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ‘ਰੱਸੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ’ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ, ਬਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ, ਸੱਤ-ਰੰਗੀ ਪੀਘਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ!!

ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਕਸੂਰੀ ਜੁੱਤੀ ਅਤੇ ਕਸੂਰੀ ਮੋਥੀ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਜਾਣਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੀ ‘ਕਸੂਰ ਦੀ ਫੇਰੀ’ ਵਾਲੇ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ...?

ਬੁੱਲਾ ਕਸਰ ਨਾਮ ਕਸੂਰ ਹੈ, ਓਥੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਸਕਣ ਬੋਲ। ਓਥੇ ਸੱਚੇ ਗਰਦਨ ਮਾਰੀਏ, ਓਥੇ ਬੂਟੇ ਕਰਨ ਕਲੇਲ।

ਢਿਲਕ ਗਈ ਮੇਰੇ ਚਰਖੇ ਦੀ ਹੱਥੀ, ਕੱਤਿਆ ਮੂਲ ਨਾ ਜਾਵੇ।

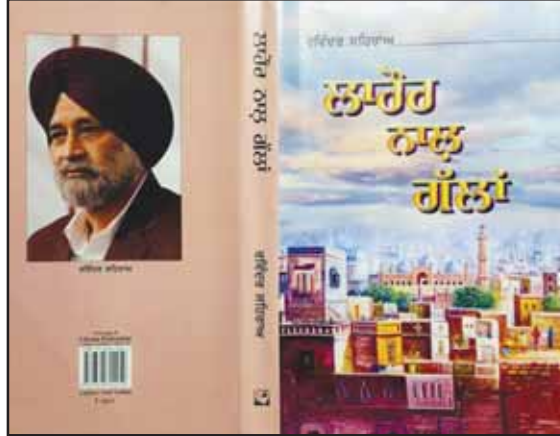
ਤੱਕਲੇ ਨੂੰ ਵਲ ਪੈ ਪੈ ਜਾਂਦੇ, ਕੌਣ ਲੁਹਾਰ ਲਿਆਵੇ।

ਤੱਕਲੇ ਤੋਂ ਵਲ ਲਾਹੀਂ ਲੁਹਾਰਾ, ਤੰਦੀ ਟੁੱਟ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ।

ਘੜੀ ਘੜੀ ਇਹ ਬੋਲੇ ਖਾਂਦਾ, ਛੱਲੀ ਇੱਕ ਨਾ ਲਾਹਵੇ।

‘ਇਕਬਾਲ ਕੈਸਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖੋਜਗੜ੍ਹ’ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ।

‘ਸ਼ਾਮਦਾਨ ਚੌਕ’ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਦੇ ਲਾਹੌਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਲਟਕਾਇਆ ਗਿਆ

ਸੀ। ਇਸ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ, ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ, ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੀਰ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ। ਉਸੇ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜੰਮਣ ਭੂਮੀ ‘ਜੰਡਿਆਲਾ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ’ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਇਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਬਹੁਤ ਈ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਬੋਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

‘ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸ਼ਾਇਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੋਲੇ ਜਿਹੇ ਪੈਰੀਂ ਉਸ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਛੁੱਲ-ਪੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਅਕੀਦਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਡਰ ਲੱਗਦੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਕਿਤੇ ਜਾਗ ਈ ਨੀ ਜਾਵੇ, ਜਾਣੀ ਉਹਦੀ ਨੀਂਦ ਨਾ ਉਖੜ ਜਾਵੇ।’

ਇਸ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਾਇਰਿਆਂ, ਕਵੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਗੌਰਮਿੱਟ ਕਾਲਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਲਾਹੌਰ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

‘ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ’ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਨੇ ‘ਦੂਜੀ ਵੇਰ ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ’ ਲੇਖ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕੁਛ ਅਲੱਗ ਹੀ ਤਜਰਬਾ। ‘ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਿੱਸਾ’ ਅਤੇ ‘ਫਿਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ’ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਗਲੀਓਂ-ਗਲੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਗਾਹ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਭੀੜੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ। ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ, ਚੂਨਾ ਮੰਡੀ, ਖਤਾਈਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ, ਲਾਲ ਖੂਹੀ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਸਜਿਦ, ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਬੰਬਾ ਸੋਫੀਆ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਦੀ ਕਬਰ ਦਾ ਦਿਲਚਸਪ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਦੇ ਇਸ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੀ ਇੱਕ

ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸੰਖੇਪ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਖੋਜ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੋਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਢੁਕਵੀਆਂ ਵੰਨਗੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਭਿੰਨ ਨਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ, ਵਿਦਿਅਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨੂੰ ਕਲਮਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਾਣੀਆਂ-ਪਛਾਣੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਜ਼ਮ ਹੁਸੈਨ ਸੱਯਦ, ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੇ ਵਰਨਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵੀ ਪਾਠਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ।

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਇਸ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ‘ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ’ ਅਤੇ ‘ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸੋਂਦੀਓ ਕੁੜੀਓ’ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੇ ਸਾਂਝ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਸਮੇਟਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ... ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਅਗਲੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇਰੀ ਫੇਰੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮਨ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੀ ਰੱਖਦਿਆਂ...। ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਮੋਹ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਇਹ ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਸੱਚੇ-ਸੱਚ ‘ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ!!

ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸੋਂਦੀਓ ਕੁੜੀਓ

ਕਦੇ ਅੰਬਰਸਰ ਵੀ ਆਓ।

ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਫ਼ਕੀਰ ਦਾ ਹੋਕਾ

ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਧੁਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ

ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ, ਬਾਹੂ ਦੀਆਂ ਹੁਕਾਂ

ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਜੋ ਧਾਹ ਪਾਉਂਦੀਆਂ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਜਾਇਓ

ਅਹਿਮਦ ਖ਼ਲਤ ਤੇ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਦਾ

ਲਲਕਾਰਾ ਨਾਲ ਲਿਆਓ।

ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸੋਂਦੀਓ ਕੁੜੀਓ

ਕਦੇ ਅੰਬਰਸਰ ਵੀ ਆਓ।

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬੋਝੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜਾਦੂਗਰੀ ਦੇ ਹੁਨਰ ਦਾ ਕਮਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਸਿਰਜੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਲ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਉਦਾਹਰਨ ‘ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਅ ਵੱਸਦਾ ‘ਸਾਂਝਾ ਪੰਜਾਬ’ ਕਦੇ ਵਾਕਿਆ ਈ ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ!

ਇਸ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਜਾਨਣ ਅਤੇ ਮਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਏਨਾ ਕੁ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ ਜਿਵੇਂ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਤੁਹਾਡੀ ਉਗਲੀ ਫੜ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਘੁੰਮਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਚਿੱਤ-ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਲਾਹੌਰ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਮੁਹੱਬਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਮਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ‘ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ!!

ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ ਨੂੰ ਇਸ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਤੇ ਅਗਲੇਰੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ!

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ।

ਗੱਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕਿ ‘ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖਾਕੀ ਨਿੱਕਰ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਚਲੀ ਗਈ...’। ‘ਖਾਕੀ ਨਿੱਕਰ, ਖਾਕੀ ਨਿੱਕਰ’ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ? ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ... ਫਿਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ-ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਤਖ਼ਤ ਹੇਠ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਨੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤੰਗੀ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ? ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਆਸ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ?

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖਾਕੀ ਜਾਂ ਕਛਹਿਰੇ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਜੋ 1882 ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਚੱਲਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1947 ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਵੱਸਿਆ ਹੈ।

ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ... ਮੈਂ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਿ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਇੱਕ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਜਿਹਾ ਮਹਿਕਮਾ ਜੋ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਮਗਰ ਪਿਆ ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮਗਰ ਪਿਆ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਾਲ ਕਰਦੇ ਕਿ ਵੋਟ ਬਣਾ ਲਓ/ ਵੋਟ ਪਾ ਜਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨੀਂ ਦਿਖੀ।

ਕੀ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ?

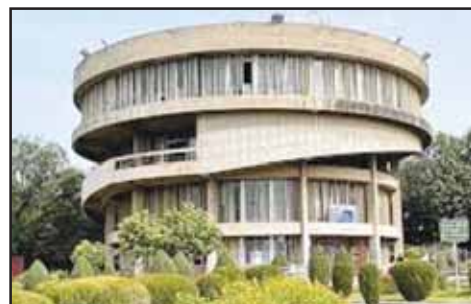
ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਏਡਿਡ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਗੋਡਣੀਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਗਏ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਕਗਾਰ ਉੱਤੇ ਆ ਗਏ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਅਤੇ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ?

ਜਵਾਕ ਨਿੱਜੀ ਕਾਲਜਾਂ/ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਤੱਕ ਦੀ ਵੀ ਮਨਾਹੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕਤਲ ਅਤੇ ਜਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਰਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਨਿੱਜੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ। ਕੀ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਅਰੰਭਣ?

ਕੀ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਸੈਲ ਬਣਨ ਜਿੱਥੇ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਲਵਾਉਣ ਤੱਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇ? ਕੀ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੁੱਛੀਆਂ?

ਕਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਇਨਫਰਾਸਟਰਕਚਰ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ?

75 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦੀ ਪਾਵਰ ਪੰਜਾਬ

ਕੋਲ ਸੀ, ਦੱਸੋ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਕਾਲਜ ਆ ਜੋ ਮਰਨ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰੂਸਰ ਸੁਧਾਰ ਜਿੱਥੋਂ ਹਾਕੀ ਉਲੰਪਿਅਨ ਨਿੱਕਲੇ,

ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਤੂਤੀ ਬੋਲਦੀ ਸੀ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਲਗਭਗ ਬੰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਦਾਖਾ ਨੂੰ ਓਥੋਂ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਮੋਗਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਅਬੋਹਰ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰੋਣ ਆਉਂਦਾ। ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾਖ਼ਲਾ ਨੀ ਲੈਂਦੇ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ, ਕੰਟੀਨਾਂ ਮੰਦਹਾਲ, ਗਰਾਊਂਡਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਕੋਚ ਹੋਣੀ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਕੇ ਝੂਰਝੀਆਂ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਸਿੰਡੀਕੇਟ?

ਇੱਕ ਸਿਰਫ ਓਥੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠਣਾ, ਕਲੇਸ਼ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਬੁੱਕ ਕਰਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖਾਕੀ ਨਿੱਕਰ ਜਾਂ ਚਿੱਟੇ ਕਛਹਿਰੇ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨਾ ਛੁਪਾਓ।

ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚੰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਅਹੁਦੇ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਲੋੜ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਖਤਮ ਹੋਵੇ।

-ਸਰਘੀ ਕੌਰ ਬਤਿੰਗ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੁਨਰਮੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਂਦੀ - ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਹੁਨਰ'

ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੁਰਜੀਤ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਸ਼ਿਕਸਤ ਰੰਗ', 'ਹੇ ਸਖੀ', 'ਵਿਸਮਾਦ', 'ਤੇਰੀ ਰੰਗਸ਼ਾਲਾ' ਪਾਏ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸ਼ਿਕਸਤ ਰੰਗ' ਸਾਹਮੁਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਪੀਅੰਤਰਣ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਹੇ ਸਖੀ' ਜੋ ਕਿ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ (ਠੱਠੀ 'ਲਾਅਮਾ') ਵਿਚ ਡਾ. ਪੁਨੀਤ ਸੋਢੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਪਾਰਲੇ ਪੁਲ' 2019 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਿਆਂ 'ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ (ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ)', 'ਕੁੰਜ' ਸਹਿ-ਸੰਪਾਦਿਤ

ਡਾ. ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਔਲਾਖ
ਫੋਨ: 98141-68611

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਅਤੇ 'ਧਰਤ ਪਰਾਈ ਆਪਣੇ ਲੋਕ' ਨੌਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸਦੇ ਸਹਿ-ਸੰਪਾਦਿਤ, '#ਲਵੈਂਡਰ' ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਚੋਣਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ, ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਲਾਵਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਇਕ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹਨ।

ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਹੁਨਰ' ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁੱਖ ਵੀ ਹੈ ਸੁੱਖ ਵੀ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸੁਰਜੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਹੁਨਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਹੁਨਰ ਹੈ' ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਮੇਟੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਹੁਨਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਨਰਮੰਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕਦੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖਚਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਾਂ-ਵਾਚੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ

ਦੇਖਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਘਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੁਨਰ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁੱਖ ਵੀ ਪਰ ਇਹ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੰਢਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਹੰਢਾਉਂਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੁਨਰਮੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ, ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, "ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਜਿਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਰਥਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਣਾਇਆ ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਹੀ ਲੋਕ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੁਨਰ ਨਾਲ ਜੀਆ ਕੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ।" ਸੁਰਜੀਤ ਹਨੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੀਵਾ ਜਾਗਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਹੁਨਰ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਣਗੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅੱਜ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੰਡੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਜੋਗੇ ਸਾਹ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹਾਂ-ਵਾਚੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਸੰਗਤ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਖੁਦ ਰਾਹੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਭਾਲਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਹਾਰਾਂ-ਜਿੱਤਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਰਜੀਤ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, "ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੋਸਤ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਵੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਉਵੇਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਉਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਨਿਮਰਤਾ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵਧੀਕੀ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਤੁਲਨਮਈ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਈਰਖਾ, ਸਾਡਾ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੁਰਜੀਤ 'ਮੁਆਫੀ ਇੱਕ ਵਰਦਾਨ' ਲੇਖ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ

ਹੈ। ਨਿਮਰ ਮਨੁੱਖ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਉੱਚਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, "ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਜਿਹਾ ਝੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਵਾਕ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਹਨ।

ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰਾਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਚੁੱਤਾਂ, ਸਾਡੀ ਕੁਦਰਤ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁਨਹਿਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਸੰਤੁਲਨਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ', 'ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵੱਈਆ', 'ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ', ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚਲੇ ਨੌਂ ਲੇਖ ਅਜਿਹੀ

ਮੂਲ ਸੁਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ 'ਨੂਰ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ' ਸਿਰਲੇਖ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਛਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਘੜਨ ਵਾਲੀ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਔਰਤ-ਜਗਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚਲੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਨਮੀਆਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਹ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਉੱਚਤਮ ਸਥਾਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 'ਦਾ ਫੇਮਸ ਫਾਈਵ' ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਕੋਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਖਾਵਾਂ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, "ਅੱਜ ਪੰਜੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਫੇਮਸ ਫਾਈਵ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ

ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ 50 ਦੇ ਨੋਟ 'ਤੇ ਛਾਪੀ ਗਈ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੋਫੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬੁੱਤਘਾਤੀ ਬਾਰਬਰਾ ਪੈਟਰਸਨ ਤੋਂ ਬਣਵਾ ਕੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਿਲ, ਔਟਵਾ ਅਤੇ ਓਲੰਪਿਕ ਪਲਾਜ਼ਾ, ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਲਗਵਾਏ ਗਏ ਹਨ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਰਜੀਤ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵੱਲੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲੇਖ ਆਸ ਦੀ ਡੋਰ ਫਤਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੇਰਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਰਜੀਤ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਪੜ੍ਹਦੀ ਲਿਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਰੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲੇਖ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਥੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੁਰਜੀਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਉੱਥੇ ਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹੀਨ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਪਰਖਿਆ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਪਰੀਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਮੱਠੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਨਵਾਂ ਕੁਝ ਸਿਰਜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਇਸਤਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਟੁਕਾਂ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਹੁਨਰ' ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਕੂਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੱਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਆਸ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਬੰਨਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੋ, ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਲਾਵਾਂ ਕਾਬਲੇ-ਤਰੀਫ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਲੇਖ ਸੰਖੇਪ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੇ ਅਰਥ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅੱਕਦਾ-ਬੱਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕੋ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦੋ 'ਨਰਸਰੀ ਰਾਈਮ' ਅਕਸਰ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ-

ਸੂਰਜਾ ਸੂਰਜਾ ਫੱਟੀ ਸੁਕਾ,
ਨਹੀਂ ਸੁਕਾਉਣੀ ਗੰਗਾ ਜਾ,
ਗੰਗਾ ਜਾ ਕੇ ਪਿੰਨੀਆਂ ਲਿਆ,
ਇੱਕ ਪਿੰਨੀ ਫੁਟ ਗਈ,
ਮੇਰੀ ਫੱਟੀ ਸੁਕ ਗਈ।
ਅਤੇ
ਚੰਦਾ ਮਾਮਾ ਦੂਰ ਕੇ,
ਪੂਏ ਪਕਾਏ ਬੂਰ ਕੇ,
ਆਪ ਖਾਏ ਬਾਲੀ ਮੇਂ,
ਮੁੰਨੇ ਕੇ ਦੋਂ ਪਿਆਲੀ ਮੇਂ।

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੰਡਮ
ਫੋਨ: 98766-55055

ਪਿਆਲੀ ਗਈ ਟੂਟ,
ਮੁੰਨਾ ਗਯਾ ਰੂਠ...।
ਚੰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸੀਤਲ-ਠੰਢਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਾਂ ਬਟਪਟ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੰਢ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਾਮਾ! ਵੈਸੇ ਵੀ ਜਦ ਕਿਸੇ ਉਦਾਸ ਰਾਤ ਪੇਕਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਤਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਮਾਂ ਅੰਬਰ ਵਲ ਉਗਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ- 'ਉਹ ਦੇਖ, ਚੰਨ/ਚੰਦਾ ਮਾਮਾ'!

ਉਸ ਵੀ ਚੰਨ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਐ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਮਲਕਤੋਂ ਜਿਹੇ ਭਜਾਉਂਦੀ ਐ- 'ਚੰਨਾ ਵੇ ਤੇਰੀ ਚਾਨਣੀ/ਤਾਰਿਆ ਵੇ ਤੇਰੀ ਲੋਅ/ਚੰਨ ਪਕਾਵੇ ਰੋਟੀਆਂ/ਤਾਰਾ ਕਰੇ ਰਸੇ'।

ਸੂਰਜ ਦਾ ਸੁਭਾ ਗਰਮ ਭੱਠੀ ਹੁੰਦਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਉਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ 'ਚ ਉਰਜਾ ਮਿਲਦੀ ਐ ਪਰ ਭਖਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸਾਕਾਰੀਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸੋ, ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਫੱਟੀ ਸੁਕਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਕੋਈ ਇਸ਼ਨਾਨ-ਪਾਣੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸਗੋਂ ਪਿੰਨੀਆਂ

ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪੋਟਲੀ 'ਚੋਂ: 'ਚੌਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਮਾ'

ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਗੁਸੈਲਾ ਤੇ ਉਰਜਾਵਾਨ ਜੁ ਹੋਇਆ ਸੂਰਜ!

ਮਾਮੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਹੁਤ ਨਿੱਘਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਮਾਂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਇੱਕ 'ਮਾ-ਅੱਖਰ' ਲਗਦਾ ਜਦ ਕਿ ਮਾਮਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ 'ਮਾ, ਮਾ' ਅੱਖਰ ਆਉਂਦੇ। ਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਮਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਅਤੇ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਉਪਰ ਮਾਣ ਹੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਮੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬੜਾ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਮਮਤਾਮਈ ਹੁੰਦਾ।

ਅਸੀਂ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਜਮਾਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਾਣੀ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਸਲੀਮਪੁਰ ਅਫਗਾਨਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 'ਚ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਠਵਿਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਮੇਲੇ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨਾਲ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਉਪਰੰਤ 3 ਦਿਨ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪਿੰਡ ਜਵਾਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਸਤਰੀ/ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੰਪਰਕ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਰੀ ਵਾਇਸ ਰਾਏ ਲੌਰਡ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਵਰਤ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਬਾਪ ਦਿਤਾ ਸੀ! (ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੰਦੇਹਜਨਕ ਹੈ)

ਮਾਮਾ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਇਆ (ਜੋ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹੇ), ਦਸਵੀਂ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਡਾਕਖਾਨੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਨ ਪਰ ਪਰਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਉਜਾੜੇ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਝੰਬਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕ

ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਗੋਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਿਤਾ। ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਿਆਂ 2 ਬੀ.ਏ. ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਪਰ ਟੌਹਰ/ਟਸ਼ਨ 'ਚ ਆਪਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਂ, ਜਾਣੀ 'ਮਾਮੇ ਕੰਨੀ ਬੀਰ ਬਲੀਆਂ, ਭਣੇਵਾਂ ਆਕੜਿਆ ਫਿਰੋ'!

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਘਟਨਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਐ।

ਉਦੋਂ ਡਾਕ ਰੇਲ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਟਾਂਗਾ ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਕਖਾਨੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਖਾਕੀ ਬੈਗਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਡਾਕ-ਸਮੱਗਰੀ ਸੂਚੀਬੱਧ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟਾਂਗੇ ਤੋਂ ਉਤਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਾਮਾ ਜੀ ਬੈਗ ਗਿਣ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਨਾ ਜੀ (ਹੁਣ ਸਵਰਗਵਾਸੀ) ਸ. ਸੁਰੇਣ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਡਾਕਘਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਬੈਗ ਗਿਣਦਿਆਂ ਦੇਖ ਨਾਨਾ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇ- 'ਜੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਇਥੇ ਬੋਰੀਆਂ ਹੀ ਢੋਣੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਘਰ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਮਾਡਾ ਸੀ'?

ਮਾਮਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੜਾ ਮੋਹ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਜਲੰਧਰ ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਘਰ ਦੇ ਬਣੇ ਸੁੱਧ ਖੇਢੇ ਦੀ ਪੀਪੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣ ਆਏ। 7-8 ਕਿਲੋ ਹੋਊ ਖੋਆ। ਖਾਣ ਲਈ ਬੜਾ ਭਾਰਾ। ਬਹੁਤਾ ਯਾਰਾਂ-ਬੋਲੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਛਕਿਆ। ਜਿਸ ਵਾਬੇ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦੀ ਬਾਨੂ ਸੀ, ਮੈਂ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਖੋਆ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੁੱਧ ਖੋਆ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਲੋ-ਦੋ ਕਿਲੋ ਵੇਚ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਖੋਏ 'ਚੋਂ ਚੋਖੀ ਬਰਫੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਗੋਂ ਵੇਚ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮਾਮਾ ਜੀ ਦਾ 'ਗਿਫਟ' ਹੈ, ਤੇ ਤੋਹਫੇ ਵੇਚੀਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਰਖੀਦੇ ਐ'!

ਦੀਦਾਰ ਮਾਮਾ ਹਸਮੁੱਖ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਪਰ ਸੂਝਵਾਨ ਵੀ ਸਿਰੇ ਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਕਦੇ ਹਾਸਾ-ਠੱਠਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਦੀ ਹੱਦ ਵਧੇਰੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਹੱਸ ਕੇ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ ਝਿੜਕਣਾ, 'ਯਾਰ, ਮੈਨੂੰ 'ਮਾਮੂ' ਨਾ ਬਣਾ, ਮਾਮਾ ਈ ਰਹਿਣਦੇ'! (ਵੈਸੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਮਾਮਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਮਾਮੂ' ਹੀ

ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ)

ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਾਲੇ ਸਨ (ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਨਿੱਘ ਇਸ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਸਮੇਂ 'ਚ ਕਿਧਰੇ ਅਜੇ ਵੀ ਹੋਵੇ)। ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰੀਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਵੇਲਣਾ ਚਲਣਾ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਗੁੜ-ਸ਼ੱਕਰ ਕੱਢਣਾ/ਬਣਾਉਣਾ, ਤਾਂ ਵਿਆਹੀ-ਵਰੀ ਧੀ-ਧਿਆਣੀ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਤ ਉਚੇਚੀ ਕੱਢਣੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਗਿਰੀਆਂ ਵਾਲੀ! ਨਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਬੁੱਕ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਪੱਤ ਵਾਲੇ ਕਤਾਹੇ ਵਿਚ ਸੁਟੀ ਜਾਣੀ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾਣਾ- 'ਇਹ ਭਜਨੋਂ ਲਈ'! (ਭਾਵ ਮੇਰੀ ਮਾਂ, ਸਰਦਾਰਨੀ ਹਰਭਜਨ ਕੌਰ ਗੰਢਮ, ਹੁਣ ਸੁਰਗਵਾਸੀ)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਯਾਤਾਯਾਤ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬੜੇ ਸੀਮਤ ਸਨ। ਪਿੰਡੋਂ ਗੁੜ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੜਕ ਉਪਰੋਂ ਆ ਕੇ ਟਾਂਗੇ ਚੜ੍ਹ 8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅੱਪੜ ਕੇ ਗੱਡੀ ਫੜਨੀ, ਫਿਰ ਬਟਾਲੇ ਆ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਜਾਂ ਚਹੇੜੂ ਲਈ ਗੱਡੀ ਫੜਨੀ ਅਤੇ 20 ਕਿਲੋ ਭਾਰਾ ਗੁੜ ਦਾ ਬੋਰਾ ਸਿਰ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦਮੇ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਹਫ਼ਤੇ-ਹੱਫ਼ਤੇ 5-6 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਦਲ ਚਲ ਕੇ ਪਿੰਡ ਗੰਢਵਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਪੁਜਦਾ ਕਰਨਾ!

ਨਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਮਗਰੋਂ ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ। ਹਾਂ, ਸਮਾਂ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਸੌਖੇ ਹੋ ਗਏ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਬਾਸਮਤੀ ਦੇ ਚੌਲ ਬਹੁਤ ਲਾਜਵਾਬ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਬਣਨੇ ਤਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ 8-10 ਘਰਾਂ 'ਚ ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਿਖਰ ਜਾਣੀ। ਰਿੱਝਣ ਉਪਰੰਤ ਚੌਲ ਕਰੀਬ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਲੰਮੇ ਖਿੜ ਜਾਂਦੇ! 'ਕੱਲਾ' 'ਕੱਲਾ' ਦਾਣਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ! ਆਂਢਣਾਂ-ਗੁਆਂਢਣਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਦਿਲਜੀਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਕੋਲੀ ਦੇ-ਦੇ ਪਰ ਚੌਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ-ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ 'ਚੌਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਮਾ' ਰਖ ਦਿਤਾ! ਜਦ ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਰਿਕਸ਼ੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਚੌਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਕਹਿਣਾ, 'ਦਿਲਜੀਤ, ਤੁਹਾਡਾ ਚੌਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਮਾ ਆਇਐ'!

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਦ ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਅਨੂਦੀਪ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਟੈਕਸਟ ਕੀਤਾ, 'ਚੌਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਮਾ' 'ਇਜ਼ ਨੇ ਮੋਰ' (ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਰਹੇ)।

ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਮਾਪੇ ਉਸਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ, ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਦੇ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਮੂਧਾ ਹੋਇਆ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਤਖ਼ਤ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪੱਕੀ-ਪਕਾਈ ਫ਼ਸਲ 'ਤੇ ਕਾਕੜੇ ਪੈ ਜਾਣ। ਪਿੰਡ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੋ ਜਣੇ ਸਿਰ ਜੋੜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਣਜਾਰੇ ਦੀ ਹਾਕ ਵਾਂਗ ਬੋਲ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਚਿਪਕ ਜਾਂਦੇ।

‘ਅਹਿ ਜਾਂਦਾ ਰਾੜਾ। ਹੀਰ ਰੱਖ ਵੀ ਨਾ ਹੋਈ ਵੱਡੇ ਆਸ਼ਕ ਤੋਂ।’

‘ਅਜੇ ਤਾਂ ਸੁੱਖੀ-ਸਾਂਦੀ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦੈ। ਸ਼ੁਕਰ ਕਰੇ ਅਗਲਿਆਂ ਨੇ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜੀਆਂ। ਉੱ-ਕੇਰਾਂ ਪੱਸਲੀਆਂ ਅੰਦਰ ਪਾਉਣਗੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ। ਟਲਦੇ ਨੂੰ ਅਗਲੇ। ਵੱਡਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਬਣਦਾ ਸੀ।’ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਪੱਛੀ ਜਾਂਦੀ। ਇੱਕ ਵਿਛੋੜਾ ਦੁਸਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਲੂਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਗ਼ਮ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀਂ ਖੋਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਅੱਧੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਾਪੂ ‘ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਜਿਸਨੂੰ ਭੁਚਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਤੌਈ ਉਸਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਉਜੱਡ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਦਾ ਹੱਥ ਘੜੀ-ਮੁੜੀ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਭੱਟ ‘ਤੇ ਕੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਜ ਹੱਥ ਉਸਦੇ ਕੰਥ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ‘ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿੱਕਾ ਵੈਨ ਅੱਗੇ ਬਾਹਰ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਗ਼ਲੀ-ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਬੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਸਦਾ ਜੋ ਵੀ ਸਮਾਨ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਖੋਖਣ ਹਾਰੀ ਭੂਆ ਨੇ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭੂਆ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਬੇਈਮਾਨ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹੀ ਘਰ ਦੀ ਕਾਰਜ-ਮੁਖਤਿਆਰ ਬਣੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਗੁਲਾਬੇ ਮਾਸੀ ਵਰਗੀ ਸਾਡੀ ਭੂਆ, ਉਸਨੂੰ ਛੋੜੀ-ਛੋੜੀ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਰੋਲਾ-ਰੋਪਾ ਤੇ ਖਿੱਚ-ਪੂਹ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮਾਪੇ ਘਬਰਾ ਗਏ ਸਨ। ਗੱਲ ਵਿਗੜਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਚਾਲ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ।

‘ਭਾਈ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਲਿਖਾ ਲਓ। ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ‘ਚ ਸਹੁੰ ਖੁਆ ਲਓ। ਇਹ ਕੁੜੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬੋਝੀ ਅਮਾਨਤ ਐ। ਸਾਨੂੰ ਕੇਰਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਦਿਉ। ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਠੰਡੀ ਪੈ ਗਈ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪੜਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਬੱਸ ਕੇਰਾਂ ਸਾਡੀ ਰੱਖ ਲੋ।’

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਗਜ਼ ‘ਤੇ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਵੀ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਜ਼ਰ ਦੋ ਚਹੁੰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਕਰਵਾ ਲਏ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਬਣੇ ਪਏ ਸਨ। ਉਂਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਮੈਂ ਲੁਕਵੀਂ ਧਮਕੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

‘ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਇਸਨੂੰ ਘਰੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਲਉਗੇ?’ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਸ ਹੀ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਘਰੇ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਛੋੜੀ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਵਿਸਰ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਮੀਲਾਂ ਲੰਮੀ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਚੁੱਪ ਨੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਫ਼ੌਜੀ ਰਹੇ ਬਾਪ ਤੋਂ ਸਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਬਾਪ ਜਿਵੇਂ ਖਾਲੀ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਾਲੀ ਝੋਲੀ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਬੇਇਜ਼ਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤਲੀ-ਨਮੋਸ਼ੀ ਮੈਥੋਂ ਸਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਝੀਲ ਬਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ।

‘ਅੱਜ ਤੈਅ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਵਾਈ ਐ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਟੈਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ... ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਹੋਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਖਦੇ ਅਸੀਂ ਜਾਤੋਂ-ਬੇਜਾਤ ਆਵਦੀ ਕੁੜੀ ਕਿਵੇਂ ਦੇਦੀਏ। ਜਾਤਾਂ-ਕੁਜਾਤ ਪਰਖਦੇ ਸੀ। ਤੂੰ ਦੱਸ, ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਫੁੱਲ ਲੱਗੇ ਆ?’ ਮੈਂ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਖੜ੍ਹਾ, ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਣੇ ਨਾਲ ਪਰਤੀ ਖੁਰਚਦਾ ਰਿਹਾ।

‘ਲੱਗਦੈ ਤੂੰ ਮਰਵਾਏਗਾ ਵਿਚਾਰੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ। ਭੰਗ ਦੇ ਭਾਤੇ ਜਾਨ ਗੰਵਾਏਗਾ ਉਹਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਨੀ ਚੜੀ-ਲੱਬੀ ਦੀ। ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟੀ ਬੱਝਣ ਦਿੰਦੀ। ਉਹਨੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੈਨੂੰ ਆਸਿਓ-ਪਾਸਿਓ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੁੜੀ ‘ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਕੁੱਟਦੇ ਆ। ਰੱਬ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਖਹਿਤਾ ਛੱਡ ਉਹਦਾ, ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਾ ਖਪਾ ਦੇਣਗੇ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ। ਪਾਪ ਲਏਗਾ ਵਿਚਾਰੀ ਗਊਂ ਦਾ।’

‘ਪਾਪਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਮੁੱਲ ਮੋੜ੍ਹ ਬੋਝੀ ਹੋਈ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਦਾ।’ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਸਾਰੀ ਹਿੰਮਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ।

‘ਉਹ ਇਸੇ ਘਰ ‘ਚ ਆਉ ਬੋਝੀ ਨੂੰ ਬਣ ਕੇ...ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਰੋਕ ਲੈਣਗੇ ਜਿੰਦਰੇ ਲਾ ਕੇ?’ ਆਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਸਿੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਮੈਥੋਂ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਫਿਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ।

ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਹਿਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸੁੱਖ-ਸੁਨੇਹਾ ਹਵਾ ਦੇ ਘਨ੍ਹੇੜੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦਾ, ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿਚ ਸਤ ਰਹੇ ਹੁੱਥ ਵੱਲ ਠੰਢੀ ਸ਼ੀਤ ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਜੁਗਾਂ ਪਿਆਸੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਕਿਣ-ਮਿਣ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਾਪੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਵਰਕੇ ‘ਤੇ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਝਰੀਟ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਮੇਰੇ ਤਕ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਹਰਮੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਗੇਤਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲੈ ਆਇਆ

ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਕੋਰਟ ਮੈਰਿਜ਼ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਹਰਮੀਤ ਮੋਹਰੀ ਸੀ। ਉਂਜ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਸਿਲਪੀ ਹਰਮੀਤ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਉਸਤੋਂ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਝੁਲਸ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੋਖੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਵੀ ਫੈਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

‘ਉਹ ਤਾਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਐ ਮਾਨਸੇ ਕੰਨੀ’

‘ਉਹਨੇ ਅਗੇਂਜਮੈਂਟ ਕਰਵਾ ਲਈ ਐ, ਮੁੰਡਾ ਕਲਕੱਤੇ ਵੰਨੀ ਰਹਿੰਦੈ।’ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਖਿਆਵਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰਸਰਾਹਟ ਹੁੰਦੀ।

‘ਕਿਉਂ ਐਵੇਂ ਖੂਨ ਸਾਡੀ ਜਾਨੈਂ ਉਹਦੀ ਖਾਤਰ?’ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਲੈਣਾ ਕੀ ਐ ਉਸ ਨੰਗ ਤੋਂ।’ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਲੁਹਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਂਜ ਦਿਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਰਿਹਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਉਸਦੇ ਕੰਨੀਂ ਵੀ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਛੀ ਸਾਂ...ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਟੇਢੇ-ਮੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਸੂਹ ਲੈ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ? ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅਫਵਾਹਾਂ ਆਸਰੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕੱਢਦੀ ਹੋਵੇ।

ਗਲੀ ਗੁਆਂਢ ਦੀ ਕੋਈ ਚਾਚੀ-ਤਾਈ ਭਾਬੀ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਵਲੋਲ ਪਾ ਦਿੰਦੀ-

‘ਨੀ ਸੁਣਿਐ...ਉਹਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਿਆ। ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਝੱਲੀ ਹੋਈ ਪਈ ਏਂ। ਐਵੇਂ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿਨੀ ਏਂ ਘਰਦਿਆਂ ਦੇ। ਛੱਡ ਖਹਿਤਾ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਿੱਤ ਹੁੰਦੇ। ਅਖੇ ਜੰਗਲ ਗਏ ਨਾ ਬਹੁਤਦੇ ਸੁੰਦਰਾਂ ਨੂੰ... ਇਹ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਅਰਗੇ ਹੁੰਦੇ। ਅਗਲੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲੁੱਟ-ਪੁੱਟ ਕੇ ਅਹੁ ਜਾਂਦੇ।’ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਡੋਲਦਾ?

ਸਮਾਂ ਘਸਰਦਾ-ਘਸਰਦਾ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਹੱਥ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਤਲਾਕ ਲਿਖ ਦੇਵਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਵਿਆਹ ਲਵਾਂਗੇ, ਤੂੰ ਆਵਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਵਦਾ ਵਿਆਹ-ਮੰਗਣਾ ਕਰਵਾ ਲੈ। ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਐ।

‘ਉਹ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ’ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਉਸੇ ਵਕਤ ਤਲਾਕ ਲਿਖ ਦਿਆਂਗਾ। ਫੇਰ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਏ।’ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਡਿੰਗ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਾਂਝੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਮੋਗੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੇ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖਣ ‘ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜ ਕੁ ਮਿੰਟ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਲਏ।

‘ਮੈਂ ਬੜੀ ਔਖ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਨਿੱਤ ਰੋਜ਼ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਦਦ ਹੁੰਦਾ। ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਯਕੀਨ ਰੱਖ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਇਹ ਜੋ ਆਹਦੇ ਲਿਖਦੇ। ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ। ਤੂੰ ਬੱਸ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਰੱਖੀ। ਮੈਂ ਆਵਾਂਗੀ।’

‘ਉਡੀਕ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਐ? ਇੱਕ ਦਿਨ, ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ, ਇੱਕ ਸਾਲ...ਇਹ ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਉਡੀਕ ਕਰਾਂਗਾ।’ ਮੈਂ ਕੋਸੇ-ਕੋਸੇ ਹੁੰਝ ਉਸਦੀ ਤਲੀ ‘ਤੇ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਸਵਰਗ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਮੈਂ ਅਸ਼ਟਮ ਉੱਤੇ ਗੋਲ-ਮੋਲ ਜਿਹਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ

ਤਲਾਕ ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਕੇ ਟੱਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।

‘ਗੱਲ ਸੁਣ! ਐਵੇਂ ਪੰਗੇ ਨਾ ਲੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਕੁੱਛ ਨੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਚਾਰ ਸਿਆੜ ਵੇਚ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ‘ਤੇ ਲਾ ਦੇਣਗੇ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ। ਛੱਡ ਖਹਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਇਹ ਕਮਲੇ ਲੋਕ ਐ...ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਮੁਕਾਬਲਾ?’ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ‘ਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਬੰਦਾ ਬੋਤ੍ਰਾ-ਬੋਤ੍ਰਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ।

‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛਿਕਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕਜ਼...ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਹੈਨੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਗੁਆਉਣ ਨੂੰ ਹੈ ਕੀ ਐ?’ ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

‘ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਗੋਲ-ਮੋਲ ਲਿਖਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ।’ ਉਹ ਅੜ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ? ਤਲਾਕ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ? ਕਿਹੜੇ ਆਸਰੇ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ? ਮੇਰੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ‘ਤੇ ਫਿਰ ਸਖ਼ਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਆਇਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਹਵਾ ਹੱਥ ਹੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੱਬ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ ਅਖਬਾਰ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਦੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸੁਨੇਹਾ ਉਸ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਤ ਹੀ ਪਾਟ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਧੜਧੜ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਆਰਟੀਕਲ ਅਤੇ ਨਜ਼ਮਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਅਖਬਾਰ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਲੈਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਰਗੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਤੇ ਕਲੱਲੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦੀ ‘ਨੋਕ’ ਸਲਾਹ ‘ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਸਬੰਧੀ ਮੈਟਰੀਮੋਨੀਅਲ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਸਤ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਪਲਾਨ ਇਹ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸਦੇ ਘਰਦੇ ਸੋਚਣਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਸਕੀਮ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਪਿੰਜਰੇ ਦਾ ਬੂਟਾ ਖੁੱਲ ਗਿਆ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇਹ ਭਰ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਵਫ਼ਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵਸਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਕੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਐਨੀ ਮਾੜੀ ਹੋਵੇਗੀ।

‘ਲੈ ਬਣਦੀ ਸੀ ਉਹਦੀ ਹੋਜ਼ਲੀ...ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਸੱਤ ਜਨਮ ਤੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰੂੰ, ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ ਕੱਟ ਹੋਏ। ਐਨਾ ਈ ਸੋਚ ਲੈਂਦਾ ਵਈ ਜੀਹਨੂੰ ਐਨਾ ਚਿਰ ਰੋਲਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾਂ ਲੋ। ਹੁਣ ਬੰਨ ਕੇ ਗਈ ਚੱਲ ਉਹਦੇ ਗੀਰੇ। ਅਗਲਾ ਤਾਂ ਲੱਗਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ। ਭਰਲੈ ਝੋਲੀਆਂ।’ ਉਸਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਸੀਂ-ਮਸੀਂ ਤਾਂ ਮੌਕਾ ਹੱਥ ਲੱਗਾ ਸੀ।

‘ਲੱਭਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖ ਇਹਨੇ ਕੀ...ਨਾ ਛੱਜ ਹਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ, ਨਾ ਛੱਜ ਹਾਲ ਦੀ ਅਕਲ। ਫੁੱਟੇ ਤਵੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲੱਗੀ ਐ। ਨੌਕਰੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੈਨੀ ਚੱਜ-ਹਾਲ ਦੀ। ਭੁੱਖ ਨੰਗ ਜਗਰਾਵੀਂ ਡੇਰਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ ਥਿਆਈ ਕਿੱਥੋਂ ਸੀ ਕੁਜਾਤ ਇਸ਼ਕ ਲੜਾਉਣ ਨੂੰ?’ ਉਸ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ

ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀ

ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਉੱਘਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਥਾ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਟਕ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਆਤਮ ਖੋਜੀ ‘ਤੇ ਲਘੂ ਫਿਲਮ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਾਟਕੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਕੜਿਆਲਵੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਿੰਦੀ, ਮਰਾਠੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ‘ਚ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦ/ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਘੋਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਮਾਯੂਸੀ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ।

ਕਦੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ, ‘ਸਾਨੂੰ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਆਲੇ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੈ, ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਐਹੋ ਜੀ ਤੋਂ? ਚਾਰ ਦਿਨ ਐਸ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਰ’ਲੀ। ਮੈਂ ਨੀਂ ਵੁਈ ਮਾਰਦਾ ਐਹੋ ਜਈਆਂ ਦੀ। ਭਾਈ ਅਗਲਾ ਤਾਂ ਸਿਆਣਾ...ਤੈਨੂੰ ਕਮਲੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਕੇ ਧਰ’ਤਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੈ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਐ।’ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀਆਂ। ਉਸਦਾ ਦਿਮਾਗ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਧਰ ਮੈਂ ਅੱਡ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਘੁਲਦਾ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਜੋ ਮੇਰਾ ਜਾਣੂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸੀ ਨੂੰ ਇਨਕੁਆਰੀ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਛਾਣ ਹਿੱਤ ਉਸਦੀ ਫੋਟੋ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਉਸਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਨੂੰ ਆ ਦਿੱਤੀ। ਫੋਟੋ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, ‘ਫੋਟੋ ਆਲੀ ਕੁੜੀ ਘਰ ਹੈਨੀ। ਉਸਦੇ ਘਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਕਿਧਰੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਐ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਭਾਈ ਕੋਈ ਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੁੰਡਾ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾਵੇ। ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ ਕੋਈ ਅੜਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਡਾਹੁੰਦੀ।’

ਅਜਿਹੀ ਸੁੱਭ ਸੁਚਨਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਲ ਭਰ ਤੋਂ ਅੰਗਿਆਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਸੋਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਸੀਂ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ‘ਤੇ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ 7 ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕੇ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲ ਛਾਣ ਮਾਰੇ। ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨਰਸਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਜਿਹੀ ਤੱਕਣੀ ਤੱਕਦੀਆਂ। ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖ਼ੋਰ ਨਾ ਪਈ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲੁਧਿਆਣੇ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਪਤਾਲੀਂ ਲਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਦਿਨ ਘਰ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਐਡੀ-ਵੱਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭਾਂਗਾ? ਫਿਰ ਸੋਚਣ ਲੱਗਦਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਭਲਾ ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਵੱਡੀ? ਫਿਰ ਸੋਚਦਾ, ਐਵੇਂ ਕਿਉਂ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹੈਂ, ਉਸਨੂੰ ਸਰੀਰਕ-ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਦਦ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਆਖਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਮਨ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਨਿੱਤ ਪੱਥਰ ‘ਤੇ ਪਾਈ ਪੈਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਖੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਹੱਡ ਮਾਸ ਦੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਤਾਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਬਦਲ ਗਈ ਹੋਣੀ ਐ। ਜੇ ਬਦਲੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਨਾ ਕਰਦੀ? ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਸੁਨੇਹਾ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਭੇਜ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਲੰਧਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਮੈਟਰੀਮੋਨੀਅਲ ਦੇਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਾਲੇ,

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ’ਤੇ)

ਕਿੱਥੇ ਗਈਆਂ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟਾਲਾਂ?

ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨਪਸੰਦ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਅਖਬਾਰ ਲੈ ਲਈਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਬੁੱਕ ਸਟਾਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮਾਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਪਰਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਾ ਤਾਂ ਬੁਲਵਾਡਾ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਤਿਵਾੜੀ ਦਾ ਬੁੱਕ ਸਟਾਲ ਹੈ ਨਾ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਸਾਲਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਵੇਹਰਾ ਬੁੱਕ ਸਟਾਲ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਮੱਕਾ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ

ਨਿਰੰਜਣ ਬੋਰਾ
ਫੋਨ: 89682-82700

ਵੀ ਹੁਣ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟਾਲਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਵਾਰ 'ਰਾਗ' ਤੇ 'ਸਿਰਜਣਾ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਬਠਿੰਡਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਰਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਚਿਰਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਦੁਕਾਨ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਤਾ

ਚਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਿਗਲ ਲਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਕਿੱਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਈ।

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਘੁਮਾਈ ਕਿ ਇਹ ਸਟਾਲ ਦੁਕਾਨਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਈ ਬੋਲੀ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਿਫਟ ਨਾ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਸਟਾਲ ਤਾਂ ਨਾ ਲੱਭੀ ਪਰ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਜੇ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਲਈ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਭ ਗਏ। ਪੁਰਾਣੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਉੱਤੇ ਪਏ 'ਹੁਣ' ਤੇ 'ਮੰਤਵ' ਸਮੇਤ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵੀ ਵਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਸਟਾਲਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਹੁਣ ਅਸਮਾਨੀਂ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਪਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕ ਘੱਟ ਰਹਿ ਗਏ ਨੇ। ਮਹਿੰਗੇ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਸਟਾਲਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਭਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਦੀ ਸਟਾਲ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨਵੇਂ ਪਾਠਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਪਰ ਅੱਜ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਉਹ ਵਣਜਾਰਾ ਘਰੋਂ-ਬੇ-ਘਰੇ ਹੋਏ ਕਿਰਤੀ ਕਾਮੇ ਵਾਂਗ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਸ਼ੁਮਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਸ ਛਾਪੀਆਂ ਤੇ ਵੇਚੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਵਾਈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਾਪਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੇ

ਇੱਕ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਾਜਬ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਿਕ ਵੀ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰੇਕ ਲੇਖਕ/ਪਾਠਕ ਲੰਘਦਾ ਟੱਪਦਾ ਉਸ ਦੀ ਸਟਾਲ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਟਾਲਾਂ ਦਾ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋਣਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕਲਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਦੀ ਸਟਾਲ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਅੱਡਾ ਮੈਨੂੰ ਰੋਣਕ ਵਿਹੂਣਾ ਹੀ ਲੱਗਾ।

ਦੋਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ/ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਕਿੱਤੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰੇ। ਹਰ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਟਾਲਾਂ ਲਈ ਮੁਫਤ ਜਾਂ ਨਾਮਾਤਰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੁਕਾਨ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੂਲ ਚੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪ੍ਰੀਤ ਘਣੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂ ਉਚੇਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਣੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਣਗੇ। ਪੁਸਤਕ

ਮੇਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਟਾਲਾਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਐਸ. ਸੁਖਰਾਜ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬਠਿੰਡੇ ਝੀਲ 'ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਲੇਖਕਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ 'ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਿੰਮ' ਬੰਦ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਬਦਲਵਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸਾਰਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਬਦਲਵਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੋਰ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕਸਬੇ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ-ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵਸੀਲੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। ਚੰਗੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪਾਠ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੁੱਕ ਸਟਾਲ ਲਈ ਦੁਕਾਨ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਸਟਾਲ 'ਤੇ ਮਿਆਰੀ ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਵੇਚਣਗੇ ਤੇ ਬਜ਼ਾਰੂ ਤੇ ਲੰਡਰ ਅਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਗੇ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਦੋਸਤ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਪਿੱਤੇ ਵਿਚ ਪੱਥਰੀ ਸੀ। ਜਲੰਧਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਡਾਕਟਰ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਪਿੱਤੇ ਦੀਆਂ ਪੱਥਰੀਆਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਉਸਦੇ ਲੇਖ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਗਿਆ। ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਸੰਪਾਦਕ ਹਨ, ਉਸ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋ ਕੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਛਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਾਂ।

'ਸ਼ਾਇਰਾ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਐ?' ਮੈਂ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵਾਂ। 'ਠੀਕ ਹੈ। ਤੂੰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਮਿਲ ਕੇ?' ਬੇਦੀ ਦੇ ਭਾਅ ਮੈਂ ਜਲੰਧਰ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਬੇਦੀ ਦੇ ਸੁਆਲ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਹੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਅੰਦਰ ਖਿੜ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਨੂੰ... ਮਿਲਿਆ ਨੂੰ ਅੱਜੇ। ਸਿੱਧਾ ਇੱਧਰ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੀ।' ਮੈਂ ਗੱਲ ਜਿਹਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ।

'ਮੈਂ ਫੋਨ 'ਤੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ...' ਆਖ ਕੇ ਬੇਦੀ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਅਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਰਣਜੀਤ ਹਸਪਤਾਲ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਰਿਸੈਪਸਨਿਸਟ ਕੁੜੀ ਨੇ ਵਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਫੋਨ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

'ਅਹਿ ਆਪਣੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ...' ਆਖਦਿਆਂ ਹੀ ਬੇਦੀ ਨੇ ਫੋਨ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ਫੜਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਆ ਰਿਹਾਂ।' ਤੇ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਾਹ ਕਿੱਥੇ ਉਡੀਕ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਦਗ਼-ਦਗ਼ ਕਰਕੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ ਪੱਤ੍ਰੀਆਂ ਉਤਰ ਆਇਆ ਸੀ।

ਅੱਖ ਦੇ ਫੇਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਂ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਹੈਰਾਨ ਬਹੁਤਾ ਸਾਂ। ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, '... ਕੀ ਲੈਣ ਆਇਐ?'

ਉਸਦੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਸੁਆਲ ਦਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਹੋਇਆ।

'ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਜਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਲੁਣ ਪਾਉਣ ਆਇਐ?' ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਰੰਜ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸੀ।

'... ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਉਲਟਾ-ਸਿੱਧਾ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮੈਂ ਬੇਕਸੂਰ ਹਾਂ...'।

'ਮੈਟਰੀਮੋਨੀਅਲ...ਅਗੇਜ਼ਮੈਂਟ...?'

'ਸਭ ਝੂਠਾ...' ਮੇਰੇ ਬੋਲ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ ਸਨ।

'ਤੇਨੂੰ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਨੂੰ ਭਾਲਿਆ? ਵੇਖ ਤੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਮੈਂ... ਤੈਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਥੋਂ ਜਿਉਣਿਆ ਨੂੰ ਜਾਣਾ।' ਉਸਨੇ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੁਮਲਾਏ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ੇ ਜਿਹੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ।

'ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਐ...ਮੈਨੂੰ

ਹੁਣ ਕੋਈ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਹੁਣੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ...'।

'ਬਾਅ... ਸ!' ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮੁਲਾਇਮ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

'ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ... ਆਪੋ ਲੱਭ ਲਊ।'।

'ਅੱਛ! ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲੁਕ ਗਈ ਸੀ...?'

'ਹਾਂ...ਜਿੱਥੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕੇ।'।

'ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਲਾ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲੁੱਕ ਜਾਂਦੀ?'

'ਦੁਨੀਆਂ ਐਡੀ ਈ ਛੋਟੀ ਐ?'

'ਤੇ ਹੋਰ ਕੀ...? ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਵੱਡੀ ਐ?'

ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਬਿਨਾ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਕੀਤਿਆਂ ਅਸੀਂ ਹੱਸ ਪਏ। ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਹੱਸ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। 'ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਦੋਸੀ ਨੂੰ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਨੂੰ ਕੀਤਾ। ਅਸਲੀਅਤ ਦੱਸੀ.. ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਾਂ। ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਚੱਕੀ ਫਿਰਨ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆਵਦੀ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਟੋਕਰਾ। ਆਪਾਂ ਆਪਣਾ ਰਾਸਤਾ ਆਪ ਚੁਣਾਂਗੇ।' ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਤਿੱਖਤ ਦੁਪਹਿਰੇ ਵਰਗਾ ਕਰਾਰ ਸੀ।

ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਰ ਮਿੱਤਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ:

ਨੇ ਪੈਰੀਂ ਝਾਂਜਰਾਂ, ਚਾਅ ਵੀ, ਉੱਡਣ ਦੇ ਵੀ ਕਾਬਲ ਉਹ ਮਗਰ ਹੈ ਖ਼ੌਫ਼ ਦਾ ਉਸਦੇ ਪਰਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕਰੀ ਪਹਿਰਾ। ਕਦੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨੂੰ ਰੁਕਦੀ, ਕਰੋ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਵਾਤਾਂ, ਸਦਾ ਨਾਕਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕਰੀ ਪਹਿਰਾ।

'ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਆਪ ਚੁਣਾਂਗੇ...'। ਉਸਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਸੀ।

'ਚੱਲ ਆਪਾਂ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀਏ।' ਉਸਦੇ ਬੋਲ ਚਟਾਨ ਵਰਗੇ ਸਨ।

ਃ੦੦

ਆਪਣੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲਈ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਹਿੱਤ ਅਸੀਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲ ਪਏ ਹਾਂ। ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, 'ਨੂੰਓਂ ਲੱਭਣੇ ਲਾਲ ਗੁਆਚੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾ ਫਰੋਲ ਜੋਗੀਆ' ਪਰ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਗੁਆਚੇ ਲਾਲ ਲੱਭ ਪਏ ਸਨ। ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਵੀ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਛਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉੱਥੋਂ ਅਸੀਂ ਜਲੰਧਰ ਭਗਵੰਤ-ਕਾਲੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਗਏ ਸਾਂ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਜਲੰਧਰ, ਸਬਦੀਸ਼, ਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਕਾਲੀ, ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ, ਸੈਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੋਸਾਝ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਘੇਰਾ ਸੀ।

'ਕੁੜੀਏ...ਘਰਦੇ-ਘਰਦੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ। ਬੱਸ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਜੇ...'। ਸਬਦੀਸ਼ ਨੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਇਆ ਸੀ। ਇੰਜ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ, ਕੋਈ ਦਾਨਾ-ਬਾਨਾ ਆਦਮੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਡਾ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ

ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 'ਹੁਣ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਐਵੇਂ ਟਾਈਮ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਰੰਘੜੂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ। ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਕਿੱਲਾ ਤਾਂ ਫਸਿਆ ਈ ਰਹਿੰਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧੌਣਾਂ 'ਚ।' ਸੰਧੂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹੌਂਸਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਤਾਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਘੋਲੀਏ ਵਾਲਾ ਕਾਮਰੋਡ ਸੁਰਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ 'ਚਾਚਾ' ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਯਾਦ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ,

'ਕਿਉਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੈ? ਮਿਰਜ਼ਾ ਬਣ ਮਿਰਜ਼ਾ। ਰਾਂਝਿਆਂ ਦਾ ਟੈਮ ਨੂੰ ਹੁਣ। ਐਥੇ ਆਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਰਹੋ ਮੌਜ ਨਾਲ। ਮੈਂ ਵੇਖੂੰ...ਕਿਹੜਾ ਝਾਕਦਾ ਬੋਡੀ ਵਾਅ ਅੱਲੂੀ।' ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਦੇ ਮੁੱਠੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਟਿਕਾਉਂਦਿਆਂ ਜਬ੍ਹੇ ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਰੇ ਸੰਧੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਕਾਮਰੋਡ ਸੁਰਜੀਤ ਹੀ ਦੁਬਾਰਾ ਬੋਲ ਪਿਆ ਸੀ।

'ਵਾਰਿਸ਼ ਸਾਹ ਨਾ ਮੁਤਾਂਗੀ ਰਾਂਝਣੇ ਤੋਂ...ਭਾਵੇਂ ਬਾਪ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾ ਬਾਪ ਆਵੇ।' ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਉਸਦੇ ਹਿਰਾਸੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ।

—ਤੇ ਇੰਜ ਅਸੀਂ ਉਡਾਨ ਭਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਖੰਭ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ ਸਨ।

ਆਵਾਰਗੀ ਤੇ ਫਾਕਾ ਮਸਤੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਉਸਦੇ ਕੋ-25, ਹੋਜ਼ ਖਾਸ ਵਾਲੇ ਘਰ ਜਾ ਮਿਲੇ ਸਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਹਰਿਆਲੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਮੁਸਕਾਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਘਰ ਅੰਦਰ ਸਕੂਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨਾ ਮੁਕਣ ਵਾਲੀ ਦੌੜ-ਭੱਜ ਅਤੇ ਰੌਲੇ-ਰੱਧੇ ਦਾ ਇਸ ਘਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਘਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮੱਕੇ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਮੰਦ-ਮੰਦ ਮੁਸਕਾਣ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਪੂੰਝ ਸੁੱਟੀਆਂ ਸਨ।

'ਲੱਗਦਾ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ।' ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾਪਨ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਮੁਸਕਰਾਏ ਸਾਂ।

'ਠੀਕ ਐ...ਬੱਸ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਬੱਚਾ ਲੈ ਲਓ...ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋਜ਼।'।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਬੋਲ ਧੀਮੇ ਪਰ ਵੱਡਾ ਹੌਂਸਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਕਿੱਸਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੂੰਜ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਤਕ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਰਮਾ ਭੂਆ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਹੋ। ਪੈਰੈਂਟਸ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਹ ਕਹੇਗੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਖਾਤਿਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਵੀ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ। ਇੰਜ ਤਾਂ...'। ਮੈਂ ਖਾਲੀ-ਖਾਲੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਰਮਾ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲੀ ਝਾਕਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕੀ ਸੀ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਜੀਹਨੇ ਆਪ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਕਰਾਇਆ...ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ...'। ਰਮਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਤਤਪਰੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਰਮਾ ਭੂਆ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ

ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਬਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਮਿਲਣੀ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦਾ ਸੁਦਾਈ ਵਰਕਰ ਸਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਰਮਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਹਿੱਤ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਫਿਰਦੇ ਸਾਂ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਸਾਂ ਤਾਂ ਰਮਾ ਭੂਆ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲੀ ਕੌੜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰ ਆਈ ਸੀ। ਝਕਦੇ-ਝਕਦੇ ਆਏ ਸਾਂ, ਪਰੰਤੂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ, ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਗ਼ਮ ਹੀ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਨਿੱਘੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹੌਂਸਲੇ ਨੂੰ ਖੰਭ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ 'ਅਜਾਇਬ ਘਰ' ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਕੋਮਲ ਸਿੰਘ ਭਾਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਬਣ, ਦੀਦੀ ਅਮਰਜੀਤ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਆਗੂ ਸੀ, ਬੜੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਉਸਨੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਾਡੇ ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਬਾਪਤਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

'ਮੈਂ ਵੀ ਮਲਵੈਣ ਜੱਟੀ ਆਂ ਕੁੜੀਏ ਮੈਂ ਜਾਊ ਬੋਡੇ ਘਰੇ।' 'ਦੀਦੀ ਐਵੇਂ ਨਾ ਲੱਤਾਂ ਤੁੜਵਾ ਆਇਓ ਅਗਲਿਆਂ ਤੋਂ।' ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਕਾਮਰੋਡ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛੂੰ ਬੋਡੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਈ ਬੋਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀ ਕੀ ਐ? ਆਏ ਨੀ ਡਰਦੀ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ। ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਲੈਣਗੇ ਮੇਰਾ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣਾ ਵਈ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ 'ਚ ਭੈੜ ਦੱਸੋ ਕੀ ਐ? ਐਨਾ ਸਾਊ ਮੁੰਡਾ...ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ? ...ਹੈਂ। ਤੇ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਆਖਿਆ ਸੀ, 'ਕੁੜੀਏ! ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਜ਼ਹੀਨ ਜਾਪਦੈ...'।

'ਪਤਾ ਨੂੰ...ਹਾਂ।' ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁੱਝਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਈ ਸੀ।

'ਫੇਰ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਿਆ?' ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀਦੀ ਵੱਲ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਝਾਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਹਜੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉੱਥੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਥੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਵਿਚ ਈ ਕਿਤੇ...?' ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜੁਆਬ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਤੁਸੀਂ ਡਾ. ਸਤਿੰਦਰ ਨੂਰ ਕੋਲ ਜਾਇਓ...ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਕਰੇ। ਬੜੀ ਚੱਲਦੀ ਉਹਦੀ ਪਟਣੀ ਫੇਰ। ਐਥੇ ਦਿੱਲੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲਦੈ। ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਜਾਇਓ...ਉਹ ਬਿਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦੈ।' ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਮਰੋਜ਼ ਤੁਲਸੀ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ।

ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਬੜੇ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਘਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣੇ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਘਰ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਡਿਉਢੀ ਵਿਚ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਬਣਾਈ ਤਸਵੀਰ ਟੰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਮੰਦ-ਮੰਦ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ-ਇਮਰੋਜ਼ ਦੇ ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਲੈ ਲਏ। ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀਦੀ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦੀ ਹੱਥ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਸ਼ਾਮੀ ਜਦੋਂ

ਵਿਦਰੋਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ, ਆਖਣ ਵਾਲੀ ਵਿਦਰੋਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਥੋਂ ਵਿਛੜਿਆ 39 ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਏਸਰ ਵਿਚ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 1939 ਨੂੰ ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਪਿਤਾ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਬਚਪਨ 'ਚ ਤੱਤੀ-ਤੱਤੀ ਰੇਤ 'ਚ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ

ਗਰਮ ਰੱਖਾਂਗੇ ਦੌਰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ, ਲਹਿਰ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਚੰਡੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣੀ...

ਤਾਂ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ।

ਜਗਮੋਹਣ ਸ਼ਾਹ ਰਾਏਸਰ

ਪਸ਼ ਚਾਰੇ। ਜੇਠ-ਹਾੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕੜਾਕੇ ਦੀਆਂ ਧੁੱਪਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਹੋਵਾਈਆਂ। ਪੋਹ-ਮਾਘ ਦੀ ਸੁੰਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਠੰਢ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਝੱਲੀ। ਇਸ ਅਨੁਭਵ 'ਚੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਲਈ ਬਿੰਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਬਚਪਨ 'ਚ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੇਖੀ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਗੀਰੂ ਜਕੜ ਦਾ 'ਸੀ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਰਾਪ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਜਵਾੜਿਆਂ ਦੇ ਜਬਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਦਾਸੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਵਧੇਰੇ ਵਿਦਰੋਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਰਾਂ

ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਉਹ ਸਧਾਰਨ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੈਂਤੜੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਰ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਨੂੰ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤ ਸਹਾਈ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ :

ਉੱਚੀ ਹੋਕ ਨਾਲ ਗਾਉਣਾ ਸੀ :

ਦੇਸ਼ ਹੈ ਪਿਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਿਆਰੀ ਨਾਲ, ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਇਹਦੇ ਲੋਕ ਹਾਣੀਆਂ ਅਸੀਂ ਤੋੜ ਦੇਣੀ, ਅਸੀਂ ਤੋੜ ਦੇਣੀ ਲਹੂ ਪੀਣੀ ਜੋਕ ਹਾਣੀਆਂ..

ਗੱਜਣਗੇ ਸ਼ੇਰ ਜਦੋਂ,

ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਬਾਪੂ ਵੇਖਦਾ ਰਹੀਂ ਤੂੰ ਬੈਠ ਕੰਢੇ, ਕਿਵੇਂ ਤਰਨਗੇ ਜੁਝਾਰ ਅਜੀਤ ਤੇਰੇ।

ਟੁੱਭੀ ਮਾਰ ਕੇ 'ਸਰਸਾ' ਦੇ ਰੋੜ੍ਹ ਅੰਦਰ, ਕੱਢ ਲਵਾਂਗੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੀਤ ਤੇਰੇ।

ਭੱਜਣਗੇ ਕਾਇਰ ਸੱਭੇ ਰੱਜਣਗੇ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਮੁੜ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਹੱਲਾ ਮਾਰੇ,

ਰੋਟੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ, ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੋਹਣ ਵਾਲਿਓ...

-ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਜੁੜ ਕੇ... ਸੁਣ ਲਵੋ ਕਾਗੇ, ਅਸੀਂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਪੁੱਠੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਘੁੰਗੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਹਣ ਵਾਲਿਓ.. ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਰਾਏਸਰ ਵਿਖੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅਤੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਯੋਧਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ (ਨਾਂਦੇੜ) ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦਾ ਹੋਇਆ ਰੇਲ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਅਚਾਨਕ 6 ਨਵੰਬਰ 1986 ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਮ 'ਚੋਂ ਉਕਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਮੁੱਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ।

-0-

ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੋਧਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:

ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਗਲ ਚਿਬੜੇ, ਮੇਰੀਏ ਜੁਆਨ ਕਣਕੇ ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤੂੰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪਟੋਲਾ ਬਣਕੇ..

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਦਰੋਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਜਕੜ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ। ਪੋਰਟ ਅਲਬਰਨੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗਾਈ ਇਹ ਕਵਿਤਾ- ਚੜਨ ਵਾਲਿਓ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਉੱਤੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਚੜੇਣ ਲੱਗਿਆ।

ਬੋਡੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਦੋ ਘੜੀਆਂ, ਇਕ ਦੋ ਪਿਆਰ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਹਾਣ ਲੱਗਿਆਂ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਿਲੁ ਹੁੰਗਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ, ਮੁੱਢ ਬੰਨਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ।

ਸੌਂਹ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਜਵਾਨੀਆਂ ਦੀ, ਮੁੱਲ ਤਾਰਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ।

ਜਿੱਥੇ ਗਏ ਹੋ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਏ ਜਾਣੇ, ਤੇ ਬਲਦੀ ਚਿਖਾ ਹੁਣ ਠੰਡੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣੀ।

ਏਸ ਕੱਚੀ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਮੂਹਰੇ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਅਸੀਂ ਝੁਕਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਝੋਰਾ ਕਰੀਂ ਨਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ, ਕੁੱਲੀ ਕੁੱਲੀ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਸੱਥਰ ਦੇ ਗੀਤ ਵਿੱਚੋਂ, ਅਸੀਂ ਉਨਾਂਗੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਬਣ ਕੇ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਲਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਨਾ ਸੌਣ ਤੈਨੂੰ, ਛਾਂਗ ਦਿਆਂਗੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਬਣ ਕੇ।

ਬਾਪੂ ! ਸੱਚੇ ਇਕ ਕੌਮੀ ਸਰਦਾਰ ਤਾਈ, ਪੀਰ ਉੱਚ ਦਾ ਵੀ ਬਣਨਾ ਪੈ ਸਕਦੈ।

ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ, ਤੇਰੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਵੀ ਘੜਨਾ ਪੈ ਸਕਦੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਧ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਤੋੜਨੀ ਏਂ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਡੇ ਹਥਿਆਰ ਜਿਉਂਦੇ।

ਗੁਨਾ ਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੇਦਾਵਿਆਂ 'ਤੇ, ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਵੀ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ਜਿਉਂਦੇ।

ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਘਾਲਣਾ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨੀ ਘੋਲਾਂ 'ਚ ਅੱਜ, ਵੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਬੋਲ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਦਾਸੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਟੇਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 15 ਨਵੰਬਰ 2025 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-716

ਜਿੰਨੇ ਜੀਅ ਨੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉੱਤੇ, ਸਭ ਜੋੜੇ ਬਣ ਬਣ ਰਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰ ਬਾਝੋਂ ਨਰੜ ਬਥੇਰੇ, ਟਾਂਵੇਂ ਟਾਂਵੇਂ ਨੇ ਕਲੋਲ ਕਰੇਂਦੇ। ਫੋਟੋ ਦਿਖਾਵੇ ਇਹ ਜੋੜਾ ਭੀ, ਕੁੱਝ ਰੁੱਸਿਆ ਰੁੱਸਿਆ ਜਾਪੇ, ਕੌਣ ਮਨਾਵੇ ਕੌਣ ਪਤਿਆਵੇ, ਦੋਵੇਂ ਪਏ ਨੇ ਵਿਚ ਸਿਆਪੇ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-714

ਟੈਕਸ ਭਰੋ ਭਰਦੇ ਹੀ ਜਾਓ, ਨਾ ਪੁੱਛੋ ਕਦੇ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ। ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨੋ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਲਟਕੇ ਵਾਂਗ ਸਿਰ 'ਤੇ ਤਲਵਾਰ। ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਨਾ ਆਖੋ ਹੱਕ ਦੇਹ ਸਰਕਾਰ। ਕੰਮ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਾਸਤੇ ਰਹੇ ਤਿਆਰ। ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੀ ਸਰਕਾਰ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠਦੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ, ਰਾਜੇ ਹੀ ਬਣ ਬਹਿੰਦੇ ਪਰਵਾਰ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਸੇਵਕ ਹੁੰਦੇ ਪਰ, ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਸਿਰ ਦਾ ਭਾਰ। ਗਏ ਫਿਰੰਗੀ ਆਏ ਬੇ-ਸੰਗੀ,

ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਦੁਹਰੀ ਮਾਰ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਰਤੇ ਜਿਥੋਂ ਸੀ ਆਏ, ਇਹ ਆਉਣਗੇ ਵਾਰੋ-ਵਾਰ। ਉਠੋ ਜਵਾਨੋਂ! ਨੀਂਦ ਤਿਆਗੋ! ਛੁੱਡਣਾ ਪੈਣੈ ਫੇਰ ਘਰ ਬਾਰ। ਐਸੀ ਨੂਰੀ-ਝੱਖੜ ਝੁੱਲੇ, ਲਿਆਓ ਅਜ਼ਾਦੀ ਫੇਰ ਇਕ ਵਾਰ। -ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਨਾਕਾਮ' ਫੋਨ: +1 864 318 5500

ਆਫ਼ਤ ਆਈ ਸਭ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰੇ ਹੰਭਲਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅਸੰਭਵ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੱਥ ਨਾ ਅੱਡੇ ਨਾ ਰੱਖੇ ਆਸ ਵਕਤੀ ਬਰਸਾਤੀ ਸਮਾਨ ਛੱਡੂਆਂ ਤੋਂ ਮਸਲਾ ਉਠਾਓ, ਚੰਗਿਆਤੀ ਵੀ ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਜਾਂਦੀ। ਪਾਰਖੂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਗੇ ਹੋ ਤੁਰਦੇ ਖੁਲਕਤ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਮਗਰ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਹੋਰ, ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਤਦੇ। ਇਕੱਲਾ ਦਰਖਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਝੁਰਮਟ ਦੀ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਡ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ 'ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹਾਂ' ਦੇ ਨਾਟਕੀ ਪਾਠ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਟਕੀ ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਂ। ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਵਲੋਂ 'ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹਾਂ' ਦੇ ਨਾਟਕੀ ਪਾਠ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਲ ਲਿਆ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਝਲਕੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਾਤਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਾਤਰਾਂ ਮੂੰਹੋਂ ਕਹਾਵਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ।

ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕਈ ਖੂਬੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਦੇਵ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਪਾਤਰ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਟਕ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਤਿੰਨ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁੜ ਨਿਘਾਰ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਿਆਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਝੰਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਛਪਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸਰੋਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂਯੋਗ ਹੈ।

-ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ

ਗਰੀਬੀ ਮੁਕਤ ਕੇਰਲ ਮਾਡਲ ਦਾ ਕਿੱਧਰੇ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਮਰੇਡ ਪਿੰਨੇਰਾਈ ਵਿਜੈਯਨ ਵਲੋਂ ਗਰੀਬੀ ਮੁਕਤ ਕੇਰਲਾ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਭਾਵੇਂ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋ ਗੁਜਰਾਤੀ ਬਾਬੂਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਚੱਲਦੀ ਵੀ ਦੋ ਗੁਜਰਾਤੀ ਪਨਾਚਾਂ ਦੇ ਰੀਮੋਟ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ 2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਝੂਠੇ 'ਗੁਜਰਾਤ ਮਾਡਲ' ਦੀ ਡੁਗਡੁਗੀ ਵਜਾ ਕੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਲਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ 'ਗੁਜਰਾਤ ਮਾਡਲ' ਦੀ ਹਵਾ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬਾਬੂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ' ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਭਰਮਜਾਲ ਫੈਲਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਵਿਚ

ਦਵਿੰਦਰ ਹੀਉਂ (ਬੰਗਾ)
ਫੋਨ: 0039 3203459870

ਮਗਨ ਹਨ ਪਰ ਹਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਡੰਕਾ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਖੌਤੀ 'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ' ਮੁਲਕ ਦੇ 80 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਪੰਜ ਕਿਲੋ ਸਰਕਾਰੀ ਅਨਾਜ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ।

ਇਸ 'ਗੁਜਰਾਤ ਮਾਡਲ' ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਗਰੀਬੀ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੂਟ, ਜਬਰ-ਜੁਲਮ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੰਨਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਅਸਲੀ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਲਾਲ ਝੰਡੇ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨ ਚਿਰਾਗ 'ਕੇਰਲਾ ਮਾਡਲ' ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਅਪਾਰ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਨਿਰੰਤਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਦੇ ਤੱਟ 'ਤੇ ਵਸਦਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਕ ਸੂਬਾ ਕੇਰਲ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਮਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਦਮ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਿਆ ਸੀ। ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ

ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੀ 'ਐਲ.ਡੀ.ਐਫ. (ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਮਰੇਡ ਪਿੰਨੇਰਾਈ ਵਿਜੈਯਨ ਦੀ ਯੋਗ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਰਲ ਨੂੰ 'ਗਰੀਬੀ ਮੁਕਤ' ਸੂਬਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕਦਮ ਹੋਇਆ ਚਮਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1957 ਵਿਚ ਬਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਮਰੇਡ ਈ.ਐਮ.ਐਸ. ਨਰਿੰਦਰਪਾਦ ਦੀ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਮਰੇਡ ਈ.ਕੇ. ਨਾਇਨਾਰ, ਕਾਮਰੇਡ ਵੀ.ਐਸ. ਅਸ਼ੁਤਾਨੰਦਨ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਉਪਲੱਬਧੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਸਦਕਾ ਕੇਰਲਾ ਅੱਜ ਇਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੇਰਲਾ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ, ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ 'ਕੇਰਲਾ ਮਾਡਲ' ਕੀ ਹੈ? ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ? ਆਏ ਕੁੱਝ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲ ਕੇ ਕੇਰਲਾ ਨਾਲ ਨਾਪਤੋਲ ਕਰਕੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੀਨ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਰਲਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਚਰਮ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ 2021 ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ 14.96 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 33.76 ਫੀਸਦੀ, ਰਾਮ ਰਾਜਯ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ 22.93 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਗੁਜਰਾਤ ਮਾਡਲ ਜਿੱਥੇ 11.66 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹਨ। ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ 2023-24 ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਕੇਰਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 79 ਨੰਬਰ, ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ 78 ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 57 ਨੰਬਰ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕੇਰਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 96.2 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਕੇਵਲ 77.7 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਵੀ ਕੇਰਲਾ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਪਿੱਛੇ 86.5 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਔਸਤਨ

ਉਮਰ 72 ਸਾਲ ਹੈ, ਕੇਰਲਾ 'ਚ ਉਮਰ 79 ਸਾਲ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਔਸਤਨ ਉਮਰ 73 ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਖਰਚਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ 250 ਰੁਪਏ ਹਨ। ਕੇਰਲ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਹੈ।

ਕੇਰਲਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਚੀ ਬੱਚੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ 6 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੱਚੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਣੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਸਥਿਤੀ ਕੇਰਲ ਦੀ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਆਮਦਨ (ਦਿਹਾਤੀ) ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ 700 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਨ ਵਾਲੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 292 ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ 64 ਹਜ਼ਾਰ 6 ਪਰਿਵਾਰ ਹਨ ਜੋ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਲੋੜਾਂ ਰਾਸ਼ਨ, ਕੱਪੜੇ, ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ ਫਿਰ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮਗਰੋਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨੌਂ ਸੌ ਤੋਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਘਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, 1338 ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ 5651 ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਦੋ-ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲਗਭਗ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਕੇਰਲਾ ਅੰਦਰ ਹਿੰਦੂ 54.9 ਫੀਸਦੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ 26.7 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਈਸਾਈ 18.4 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੂਬੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚੰਗੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੇ। ਕੇਰਲ ਦੇ ਹਰ ਘਰ

ਵਿਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਹੈ। ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਥੋਂ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਮਸਾਲੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ, ਇਲਾਚੀ ਅਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਆਦਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਨ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ, ਮੰਦਿਰ-ਮਸਜਿਦ ਰਾਹੀਂ ਫਿਰਕੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਖੇਡਦਿਆਂ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲਗਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਰਲਾ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਕੇਰਲਾ ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਕਾਤਲ ਗਲੀ-ਸੜੀ ਤੇ ਗੰਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਜਤਨ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਤੇ ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ

ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਤੇ ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ ਦੋਵੇਂ ਪਿੰਡ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਜਲੰਧਰ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਤੇ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਉਸਦੇ ਪੂਰਬੀਆਂ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਚਾ ਸਨ। ਜੇ ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖਟਕੜ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ 1995 ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਸੂਨੀ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਤੇ ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ, ਤਾਏ, ਚਾਚੇ ਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਦਾਰ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹੋਣ ਵਿਚ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਚਮਕਾਉਂਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਸ਼ਰਫ ਕੇਵਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਤੇ ਦਾਦਕਿਆਂ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਜਾਇਬਘਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ, ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਹਰ ਉਸ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਫਖ਼ਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਦੀ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਿਸਮਿਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਸਰ ਫਰੋਸੀ ਦੀ ਤਮੋਨਾ ਅਬ ਹਮਾਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਹੈ ਦੇਖਨਾ ਹੈ ਜ਼ੋਰ ਕਿਤਨਾ ਬਾਜੂ ਏ ਕਾਤਿਲ ਮੇਂ ਹੈ ਵਕਤ ਆਨੇ ਪੇ ਬੜਾਂ ਦੌਰੇ ਤੁਝੇ ਐ ਆਸਮਾਂ ਹਮ ਸਭੀ ਸੇ ਕਿਉਂ ਬੜਾਏ ਜੇ ਹਮਾਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਵਾਲਾ ਵਕਤ ਆਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ

ਹੈ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਘੜਵੇਂ ਰੂਪ ਰੋਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣ। ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ ਦੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਉੱਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵਿਦਿਆਵਤੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ-ਬੰਗਾ ਸੜਕ 'ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਾਲੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਤ

ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਵਾਰ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੁੱਤ ਦੀ ਫੋਟੋ ਭਰੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਖੁਦ 26 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਤਮ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਇਹੀਓਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੂਤੇ ਕਦਮ

ਪਾਇਲ-ਦੁਰਾਹਾ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੇ ਕੱਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰਾਂ-ਦਰਬਾਰਾਂ ਦਾ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਦੀ ਕੋਈ ਫਤ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ। ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ

ਵਾਲਾ ਜੀਊਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਡੋਂਡੀ ਨਹੀਂ ਪਿੱਟਦਾ। ਇਸਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸਦੀ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਛਪੀ 'ਸਬੂਤੇ ਕਦਮੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਹੈ। ਪੰਨੇ 80 ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਣਾਂ-ਮੁੰਗੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਕਹਿਣ-ਦੱਸਣ ਲਈ ਏਨਾ ਕੁਝ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਪੈਰੂ ਵਿਚ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਪਾਤਰ ਜਾਂ ਏਨੀਆਂ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਭਰ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ

ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀਵਾਨਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਸਦੀ, 75 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਿਚ ਅੱਖ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਉਸਦੀ ਧੀਰ ਬਣਾਉਣ ਉਸਦੇ ਘਰ ਖੁਦ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੰਗ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕਾਤਿਲ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਤਿਆਰੇ ਸਨ ਪਰ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਹੀ ਨਾਂ ਉਭਾਰਿਆ।

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਇਸ ਉੱਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਸਬੂਤੇ ਕਦਮੀ' ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਮੁਬਾਰਕ ਤੇ ਉਸਦੇ ਅੰਗੀਆਂ-ਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੰਗ-ਢੰਗ

ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਸੰਭਾਲਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਅਕਾਡਮੀ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਆਰੰਭ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਵਾਲੇ ਕਹਾਣੀ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਰੋਨਾ ਰੋਗ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਵਿਛੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਵਿਛੜੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮਾਰਮਿਕ ਵਰਣਨ ਵੀ। ਖਚਾਖਚ ਭਰੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ

ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀ ਪੀਲੀ ਧਰਤੀ ਕਾਲਾ ਅੰਬਰ ਵਿਚੋਂ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਰੇ ਦੇ ਰੰਗ ਨਿਆਰੇ ਪੱਥਰ ਹੋਲੇ, ਫੁੱਲ ਨੇ ਭਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਸੱਤ ਪੱਤਣਾਂ ਦੇ ਤਾਰੂ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਅਥਰੂ ਤੋਂ ਹਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਨਵੀਆਂ ਹੱਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅੰਜਕਲੂ ਸਾਹ ਵੀ ਮਿਲਣ ਉਧਾਰੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਵੈ-ਹਿਤਾਂ, ਲੋਭ, ਲਾਲਸਾਵਾਂ, ਗ਼ਰਜ਼ਾਂ, ਬੁਠ-ਫਰੋਬ, ਚੋਰੀਆਂ-ਠੱਗੀਆਂ, ਕਪਟ, ਕੂੜ, ਕੁਸਤ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ, ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਰਮਿਆਨ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਚਿੰਤਨ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ

ਡਾ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰੋਕ
ਫੋਨ: 98885-10185

ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ, ਜਗਤ, ਜੀਵ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਤਰਕ, ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਰੂਪ-ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਪਰ ਲੋਕ ਹਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ, ਅਗਮ, ਅਗੋਚਰ ਹੈ। ੴ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਸੂਖਮਤਾ, ਚੰਚਲਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ/ਕੁਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਅਪਵਿਤਰ ਹੋਈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਕੇ ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ: ਭਰੀਐ ਹੁਬੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੇ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥ ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ॥ ਦੇ ਸਾਬੁਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ॥ ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥ ਓਹੁ ਧੋਧੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥ (ਅੰਗ ੪)

ਬਹੁਤੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੋਹ, ਮਾਇਆ, ਪਾਪਾਂ, ਲੋਭ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਹਉਮੈ, ਨਿੰਦਿਆ ਆਦਿ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਧਸਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

ਕਿਆ ਬਗੁ ਬਪੁਤਾ ਛਪਤੀ ਨਾਇ

ਕੀਚਤਿ ਡੂਬੈ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਇ॥ (685)

ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਸਰੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਅਮੋਲਵਾਂ ਜੀਵਨ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਸਹੇੜਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਮਨੁੱਖ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਗਿਆਨ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ,

ਸਮਾਜ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਨੀਝ, ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਦੀਰਘ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਨਿਚੋੜ ਆਦਿ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਉਸਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਆਪਾਰ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਗੰਮੀ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹੁਕਮ, ਹਓਮੈ, ਕਿਰਤ, ਕਰਮ,

ਨਦਰ, ਸਚਿਆਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ, ਭਗਤੀ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ, ਮਨ, ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮਹੱਤਵ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪਾਸਾਰ, ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਆਦਿ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਉਘੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਉਸਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੂਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸੂਤਰ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਬਲ ਮਿਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ' ਤੋਂ ਭਾਵ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਖਰੇ ਉਤਰਦੇ ਹੋਣ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਝਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਆਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਅਸਗਾਹ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਸਤੀ ਸਰਬਕਾਲੀ ਸੱਚ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਾਸਾਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਾਸਾਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸਰਬਕਾਲੀ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੁਝਾਉਂਦੇ/ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੱਚ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸਚਿਆਰੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਚੱਲਦਿਆਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਕ ਪਾਸਾਰੇ ਦਾ ਹਰ

ਵਰਤਾਰਾ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਅਸੂਲ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਦਭੁਤ ਪਾਸਾਰੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਮਤੋਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥ ਛੁਪੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ, ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਤਲ, ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਉਘੜਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪਾਸਾਰ, ਰੁੱਤਾਂ, ਵਣ-ਤ੍ਰਿਣ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਿਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਉਪਰ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚੀ 'ਆਰਤੀ' ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੋਈ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਰਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਵੇ, ਜੋ 'ਉਸਨੂੰ' ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਹੀ ਰੱਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸਤੁਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਖੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਰਾਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਰਾਹ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਦਾਚਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ' ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਅੱਜ ਧਰਤੀ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਦਲਿਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ, ਬਿਹਤਰ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਾਸਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਸਾਹਵੇਂ ਜੋ ਆਦਰਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾਚਾਰੀ ਅਖਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਦਾਚਾਰੀ ਵਿਵੇਕ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਮਾਡਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਮਕਾਲ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧੋਗਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ', 'ਸਿੰਧ ਗੋਸਟਿ' ਅਤੇ 'ਬਾਬਰਵਾਣੀ'

ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧੋਗਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸੁਰ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹਰ ਗੱਲ ਤਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਦੇਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਮਕਾਲ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਡਟਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ, ਤਰਕ, ਪਰਖੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਮਹਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਖ਼ਿਆਲ ਤੇ ਮਾਡਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਪੱਖਾਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹਨ। ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿਹੜੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਸੰਜਮ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਲਿਸ਼ਕ-ਪੁਸ਼ਕ ਤੇ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਰਿਹਾ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਬਹੁਮੁੱਲੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦਾ ਮਲੀਆਮੇਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ ਲੋਭ, ਲਾਲਚਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਢ ਸਕਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਚਾਰੇ ਦੇ ਆਚਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਕੇ (ਜਾਂ ਘਟਾ ਕੇ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮੋਹ, ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਪਰ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਨਪਦੀਆਂ ਪਾਸ਼ਵਿਕ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਧਰਮ/ਜਾਤ ਆਦਿ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟਾਲਾ ਵੱਟ ਲਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਦੋਗਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਉਪਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰਵ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੂਜ ਭਾਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਧਰਮ ਕੇਵਲ ਮਾਨਵਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਰਵ ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੱਕ, ਸੱਚ, ਬਰਾਬਰੀ, ਨਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਕਲਿਆਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਮ ਅਗੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰ, ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ, ਦਇਆ, ਖ਼ਿਮਾ, ਹਮਦਰਦੀ ਆਦਿ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇ! ਸਦਾਚਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਸੋਬਾ ਹੋਵੇ! ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਗੋਸ਼ਟੀ ਰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ, ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ, ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ, ਲੋਕ ਸੇਵਕ, ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਮਹਾਨ ਤਿਆਗੀ, ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਿੰਤਕ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਚੇਤਨਾ ਬਾਰੇ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਦੀਰਘ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕ ਬਿੰਬ ਝਲਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਜ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾਚਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਪੁਰਬ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਇੱਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਣ ਕਣ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਹੈ।

'ਦੀਸ਼' ਜਿਹੇ ਭੁੱਲਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਈਏ

ਛੇਤ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਬਾਣੀ ਆਈ ਏ।

ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ- ਕੈਲਗਰੀ

ਫੋਨ: +1 403 404 1450

ਰੱਬੀ ਅਵਤਾਰ ਆਇਆ

ਮਿਟਿਆ ਨੂੰਰਾ ਤੇ ਚਾਨਣ ਸੀ ਫੈਲ ਉਠਿਆ,
ਐਸਾ ਸੂਰਜ ਸੀ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਆਇਆ।
ਦੁਸ਼ਟ ਪਾਪੀ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੰਬ ਗਏ ਸੀ,
ਭਗਤਾਂ ਆਖਿਆ ਕੋਈ ਦਾਤਾਰ ਆਇਆ।
ਸਦੀ ਪੰਦਰਵੀਂ ਅੱਧੀ ਵੱਧ ਬੀਤੀ,
ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਰੱਬੀ ਅਵਤਾਰ ਆਇਆ।
ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਮਾਂ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚੋਂ,
ਕਲਾ ਧਾਰ ਸੀ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਇਆ।

ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਵੀਰ ਸੋਹਣਾ,
ਸੁੱਤੀ ਕੌਮ ਦੀ ਅਣਖ ਜਗਾਈ ਨਾਨਕ।
ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜੋ 'ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ',
ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਨਾਨਕ।
ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਪਾਥਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ,
ਜਦੋਂ ਓਸ ਨੂੰ 'ਪੱਟੀ' ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਨਕ।
ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼ ਵੀ ਢਹਿ ਪਿਆ ਓਸ ਅੱਗੇ,
'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਸੀ ਜਦ ਫੁਰਮਾਈ ਨਾਨਕ।

ਕੀਤੀਆਂ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਅੰਦਰ,
ਚਾਰੇ ਕੁੰਟਾਂ ਸਨ ਨੂਰੇ-ਨੂਰ ਹੋਈਆਂ।
ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਜਾਬਰ',
ਉਹਦੀਆਂ ਹੈਕੜਾਂ ਚੂਰੇ-ਚੂਰ ਹੋਈਆਂ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ 'ਤੇਰਾ ਤੇਰਾ' ਜਦ ਤੋਲਿਆ ਸੀ,
ਸੱਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਪੂਰੇ-ਪੂਰ ਹੋਈਆਂ।
ਸਿਖਾਈ ਕਿਰਤ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪ ਵੰਡ ਛਕਣਾ,
ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਸਨ ਦੂਰੇ-ਦੂਰ ਹੋਈਆਂ।

ਬਾਬੇ ਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਚੱਕ ਚਾਰ ਸਾਰੇ,
ਕੂੜ ਬੁਠ ਦਾ ਆਖਿਰ ਨੂੰ ਅੰਤ ਹੋਇਆ।
ਕਲਯੁਗ ਅੰਦਰ ਸੀ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਸਦਾ,
ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸੰਤ ਹੋਇਆ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ ਅਜਬ ਮੰਤਰ,
ਇੱਕ ਓਅੰਕਾਰ ਵਰਗਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਹੋਇਆ।
ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ,
ਸੁਲੱਖਣੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਐਸਾ ਕੰਤ ਹੋਇਆ।

ਜੋਗੀਆਂ-ਜਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਦੇ ਲਈ,
'ਸਿੰਧ ਗੋਸਟਿ' ਸੀ ਆਪ ਰਚਾਈ ਸਤਿਗੁਰ।
'ਜਪੁ', 'ਵਾਰ ਆਸਾ', 'ਬਾਰਾਂਮਾਹ' ਲਿਖ ਕੇ,
ਹੱਥ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਫੜਾਈ ਸਤਿਗੁਰ।
ਨਾਲ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਜੀਣਾ ਹੈ ਸੱਚ ਖਾਤਿਰ,
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ਸਤਿਗੁਰ।
ਵਧਣੀ ਫੁੱਲਣੀ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਹਰੀ ਰਹਿਣੀ,
ਸਿੱਖੀ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਜਾਗ ਜੋ ਲਾਈ ਸਤਿਗੁਰ।

-ਰੂਹੀ ਸਿੰਘ

ਛੇਤ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ...

ਤਪਦੀ ਲੋਕਾਈ ਤਾਂਈਂ ਠੰਢ ਵਰਤਾਈਏ।
ਛੇਤ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਬਾਣੀ ਆਈ ਏ।
ਜੱਗ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਹੁਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਾ ਬੰਮੀਆਂ,
ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਲੰਮੀਆਂ।
ਰੱਬੀ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈਏ
ਛੇਤ...

ਕਿਸੇ ਠਗ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਭੋਸ ਹੈ ਬਣਾ ਲਿਆ,
ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈ ਜਾਲ 'ਚ ਫਸਾ ਲਿਆ।
ਕੌਡੇ ਜਿਹੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹੇ ਪਾਈਏ
ਛੇਤ...

ਕਿਰਤੀ ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਅਤੇ ਲਾਲੇ ਸਾਡਾ ਭਾਈ ਏ,
ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਰਾਸ ਆਈ ਏ।
ਭਾਗੇ ਦਿਆਂ ਪੂੜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਠੁਕਰਾਈਏ
ਛੇਤ...

ਕੂੜ ਦਾ ਹੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਗੁਬਾਰ ਹੈ,
ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਮਰੀ ਹਾਹਾਕਾਰ ਹੈ।
ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਵਾਲਾ ਨਾਦ ਵਜਾਈਏ
ਛੇਤ ...
ਚਾਰੇ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੈ,

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਵੈਦੀਏ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਰਚਨਾਕਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਕਲਸਹਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਸਵੈਦੀਏ ਉਚਾਰੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵੈਦੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਲਸਹਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਹਰ ਪਾਤਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਜਿਹੇ ਕਾਲਪਣਿਕ ਪਾਤਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਗੁਣਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਸਹਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਨਾ ਦਰਸਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 94175-18384

ਹੋਏ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਿਹੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ਕ ਬਾਣੀਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਗੇ ਵੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ। ਬਾਣੀਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਮ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਕ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਲਾ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਆਪਣੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੀਭਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਗੁਣਗਾਇਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕੇਵਲ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਕਲਸਹਾਰ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੱਸ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਇੱਤਹਾ ਜਾਂ ਅੰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨੋਲੋਜੀ

ਨਮਸਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ

ਦਾ ਅਨਾਤੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਲਈ ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਉਹ ਝੱਟ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਹਿਣ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਦੁਆਈ ਸਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਖਾਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਉਹ ਦੁਆਈ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਬਿਨਾ ਪੁੱਛ-ਪਤਾਲ ਕੀਤੇ ਖਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਉਹ ਦੁਆਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਟਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰੱਬ ਇਕ ਗੱਪ ਹੈ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਸੱਚ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੱਬ ਇਕ ਗੱਪ ਹੈ।

ਕਈ ਲੋਕ ਗੱਪ ਦਾ ਅਰਥ ਬਕਵਾਸ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਗੱਪ ਸ਼ਬਦ ਗਲਪ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ 'ਗਲਪ' ਸ਼ਬਦ 'ਕਲਪ' ਦਾ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ 'ਕਲਪ' ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ' ਹੀ ਸੰਕਲਪ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਕਲਪ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜੋ ਮੁਕੰਮਲ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਪ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਪਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲਧਨ ਸੌ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਪਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਮੂਲਧਨ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਮੂਲਧਨ ਸੌ ਇਕ ਕਲਪਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਉਥੇ 'ਮੰਨ ਲਉ' ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ

ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅਸਲ ਮੂਲਧਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮੂਲਧਨ ਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮੂਲਧਨ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਚਾਰ ਵਜੋਂ ਸੰਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ 'ਆਤਮਾ' ਇਕ 'ਕਲਪ' ਹੈ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਤਮਾ ਦੇ ਕਲਪ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾ ਮੰਨਣ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਪ ਹੀ ਸੰਕਲਪ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨਿਜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਧੁਰਾ ਸੱਚ ਹੈ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਮੂਹਿਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਸੱਚ ਹੈ।

ਬਾਣੀਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ ਨੇ ਕਲਪਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਲਸਹਾਰ ਦਾ ਨਿਜੀ ਸੱਚ ਤੇ ਕਲਪਣਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨਿਜੀ ਕਲਪਣਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੂਹਕ ਸੰਕਲਪ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਸਹਾਰ ਦੀ ਇਸ ਕਲਪਣਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜੋ ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ ਉਸਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸ਼ਿਖਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ'। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਉਸਦੇ ਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। 'ਨਾਨਕ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਾ+ਅਨਕ ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਨਹੀਂ, ਅਰਥਾਤ ਇਕ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਏਕੋ ਹੈ ਭਾਈ ਏਕੋ ਹੈ'। ਏਕੋ ਦੀ ਇਸ ਕਲਪਣਾ ਦੀ ਜੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਏਕੋ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਿਕਸਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

ਨੋਟ: ਇਹ ਲਿਖਤ ਉਸ ਚਿਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਸਕੇ।

ਹੈ ਤਾਂ ਏਕਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਏਕਾ ਹੋਣਾ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦਾ ਭਲਾ ਅਸਲ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਹੀ ਅਸਲ ਭਲਾ ਹੈ।

ਬਾਣੀਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ ਨੇ ਸਵੈਦੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕਲਪਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਾਨੂੰ ਏਕੋ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਪਰੇਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਏਕਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਤਕ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਰਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਏਕਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦ ਤਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਕਸਦ ਇਕ ਮਹਾਂ ਯੋਗ ਹੈ। ਬਾਣੀਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ ਨੇ ਵੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਯੋਗ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਵੈਦੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬੜੀ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਪੂਰ-ਅਸਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਈ ਹੈ।

ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਾਵਨ ਆਗਮਨ ਪੂਰਬ ਹੈ। ਆਉ! ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਾਣੀਕਾਰ ਕਲਸਹਾਰ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਮਹਾਂ ਯੋਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀਏ। ਕਿਉਂਕਿ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੰਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਹਾਨ ਦੇ ਦੋਹੇ ਪਾਸੇ...!

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, 'ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੰਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਹਾਨ ਦੇ ਦੋਹੇ ਪਾਸੇ...'। ਕੰਗਨਾ ਰਣੌਤ ਤੇ ਮਾਤਾ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੁਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਜੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਇੱਕ ਕਲਿੱਕ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਇਸ ਕਹਾਵਤ ਨੂੰ ਜੀਵੰਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਕੰਗਨਾ ਰਣੌਤ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣੀ ਪਈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਐਕਸ-ਰੇਅ ਵਾਂਗ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਗਈ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਸ੍ਰੀ

ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ
ਫੋਨ: 70098-07121

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਹਾਂ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮੰਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਵਸੇ ਰਹੋ' ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੂਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਨਫਰਤ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਰਹੇ ਹਾਂ?

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ 2020-21 ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੰਗਨਾ ਰਣੌਤ, ਜੋ ਹੁਣ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਨੇ ਇੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਜੰਡੀਆਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ 73 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਰੀਟਵੀਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ '100 ਰੁਪਏ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟਰ' ਕਹਿ ਕੇ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਬਿਲਕਿਸ਼ ਬਾਨੋ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛੇੜਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ 2021 ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਹ ਕੇਸ ਚੱਲਦਾ

ਰਿਹਾ, ਕੰਗਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਵਿਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ 27 ਅਕਤੂਬਰ 2025 ਨੂੰ ਕੰਗਨਾ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨਦਿਆਂ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 24 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਤਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਵਾਦ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਪਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੰਗਨਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕੋਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਹੁਣ ਕੰਗਨਾ ਦੀ ਆਕੜ ਟੁੱਟ ਗਈ'। ਕੋਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਘਮੰਡੀ ਔਰਤ ਦੀ ਧੌਣ ਵਿਚੋਂ ਅਤਿਆ ਕੀਲਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਕੰਗਨਾ ਰਣੌਤ' ਵੱਲੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣਾ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਭੀਮਾਨ 'ਤੇ ਚਪੇੜ ਵੱਜਣ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਸ਼ਨ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ, ਲੋਕ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਝੁਕਾਇਆ' ਅਤੇ 'ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਬਚਾਇਆ'।

ਐਕਸ (ਪਹਿਲਾਂ ਟਵਿੱਟਰ) ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਆਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੰਗਨਾ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਯੂਜ਼ਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, '82 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਕੰਗਨਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈ 'ਵਾਹ ਪੰਜਾਬੀਓ' ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਭਾਵਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਈ, ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਐੱਮਪੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ 'ਅਭਿਮਾਨੀ ਔਰਤ' ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਬਚਾਇਆ।

ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ-ਸੁਣ ਕੇ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਅਸਹਿਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਕੰਗਨਾ ਨੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੀਵੇਂ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਸਨ। ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਤਾ ਨੂੰ '100 ਰੁਪਏ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟਰ' ਕਹਿਣਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ

ਵੰਡਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਉੱਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਸਰ ਨਵੇਂ ਲੀਡਰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ-ਪੈਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਗਨਾ ਰਣੌਤ ਨੂੰ ਵੀ 'ਉਡਦਾ ਤੀਰ ਨਹੀਂ ਫੜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ'। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਲਈ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ? ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ

ਵਾਰਿਸ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਵਸੇ ਰਹੋ' ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ 'ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ'। ਇਹ ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਗਲਤ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਨਿੰਦਾ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਤਾ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਲੜੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਗਲਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਫੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਿੱਤ ਵਾਂਗ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ?

ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵਜੋਂ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ

ਇਹ ਲਹਿਰ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਤਿੱਬੇ ਬੋਲ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੰਗਨਾ ਨੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੌਕਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸੀ ਕਿ 'ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਗਲਤੀ ਮੰਨ ਲਈ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨਾ ਦੁਹਰਾਈਏ।' ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ

ਇੱਕ ਜੰਗ ਵਾਂਗ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਕੌਮ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਹਾਂ ਜੋ ਵੱਡੇ ਦਿਲ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ-ਜੁਲਣ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਦਿਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਟ੍ਰੋਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਾਫੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਰਗੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ

ਨਫਰਤ ਵਿਚ ਨਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਡਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਹੀ ਵਧੇਗੀ।

ਅੰਤ ਵਿਚ, ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਪਰ, ਅਸੀਂ ਫੁਕਰਪੁਣੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਕੰਗਨਾ ਰਣੌਤ ਵੱਲੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕਾਰਨ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਿੰਨੀ ਤੰਗ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕਤਾ ਵੱਲ ਵਧੀਏ। ਜੇ ਅਸੀਂ 'ਵਸੇ ਰਹੋ' ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ ਅਤੇ ਹਰ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਣਾਈਏ, ਤਾਂ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਭਲੇ ਦੀ ਗੱਲ

ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਆਰ ਐੱਸ ਐੱਸ ਦੇ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇੱਕੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, ‘ਪੰਜਾਬੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਾਥੋਂ ਅੱਖੇ ਕਿਉਂ ਹਨ!’ ਤੇ ਅਕਸਰ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਜਪਾ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ-ਸੁਣ ਕੇ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਡਰ, ਗੁੱਸਾ ਅਤੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਹਾਈ

ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ

ਕਮਾਂਡ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵੰਡ ਦੇ ਜਖਮ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ। ਜੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਗਿਆ। ਉੱਤਰ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਪਾਣੀ, 84, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਗਿਲੇ ਹਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਰਾਸ਼ਟਰ’ ਨਾਲ। ਬਜਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੱਟਾਂ ਨੂੰ ਪਲੇਸਟ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਪਾਈ, ਭਾਖਤਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ! ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਸ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ।

ਤੇ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਚੰਦ ਕੁ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਉਸਦਾ ‘....’ ਖਿੱਚ ਗਏ ਹਨ। ਮੰਨਿਆ, ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋਕ-ਸਭਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ? ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੂਧਾਰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ 91 ਤੋਂ 31 ਮੈਂਬਰ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਕਰ ਦਿਓ ਪਰ ਉਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਉਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਕਿਉਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਢਾਂਚਾ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹੋ! ਨਵੀਂ ਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ, ਸਾਫ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਵੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਾਵਰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ.ਸੀ. ਇੱਕ ਪੀਐਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਦੇ ਹੱਕ, ਕੁਝ ਵੀ ਚੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੋਚ ਕੇ ਵੇਖੋ, ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਚੋਰ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਭੁੱਖਤ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇਸ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ

ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੂਹੇ-ਬਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੋਲ, ਉਹ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ। ਸਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਬਣੀ ਹੋਈ। ਇੱਕ ਗੁਜਰ ਕਰੋੜ ਸਲਾਨਾ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੱਜਟ ਹੋ ਚੱਲਿਆ। ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣ ‘ਤੇ ਉਤਰ ਆਵੇ। ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 2 ਲੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ। ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸੈਨੇਟ ਨੇ ਵੀਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਰੋਕੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਖੇਡ ਸਾਰੀ ਰਚੀ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਉੱਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਜੀਅ ਕਰੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਚਲਾ ਸਕਣ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 400 ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ 240 ‘ਤੇ ਆਣ ਡਿੱਗੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਇੱਕ ਸੀਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦਮ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਵੀ ਸੀਟ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਖਤਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ... ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਵੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਈਏ ਤੇ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਹੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਣ।

ਮੇਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਾਜਪਾਈਆਂ ਤੇ ਆਰ ਐੱਸ ਐੱਸ ਵਾਲੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣ। ਨਾ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਟੋਲੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡ ਕੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਖੱਟੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ਜੇ ਘੜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਧੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੰਗ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਗੈਰ-ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਡਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਸੰਗ ਮੰਨ ਲੈਣ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਸਤਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਦਾ ਅੱਖੇ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਖੜਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਣਾ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲੈਣ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 27 ਹੋਰ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੁਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਭਰੋਸਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਮੁਫਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਹੈ। ਸੋਚ ਕੇ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਭਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰੇਗੀ ਸਗੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਬਲ-ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਏਗੀ। ਗਲਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਵਤ ਕੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਪਰ ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤੋ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ। ਸੋ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੋ ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੋ।

ਮੇਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਹਰ ਮੌਕੇ ਇਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਣੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਪੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਣੋ। ਤੇ ਹਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਪੱਖੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ। ਉਹ ਜਿੱਥੋਂ ਜੋ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।

—ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਨਵੰਬਰ ਚੁਰਾਸੀ- ਦਿੱਲੀ- ਘੱਲੂਘਾਰਾ

ਧਰਮ ਕਰਮ ਦੀ ਬਾਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਜੁਰਮ ਇਕਬਾਲ ਤੋਂ ਕੰਨੀਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਹਕੂਮਤ ਰਸੂਖ ਰਿਸ਼ਵਤ ਰੁਤਬੇ ਦੀ ਧੌਸ ‘ਤੇ, ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਟਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਦਰਖਤ ਡਿੱਗਾ ਇੱਕ ਧਰਤ ਕੰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੀ, ਨਿਰਜਿੰਦ ਰੁੱਖ ਸਿੰਜਦੇ, ਰੱਤ ਵਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਲਾਸ਼ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਮੂਹਰੇ, ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਦੇ, ਬਸਤੀਆਂ ਜਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਇੱਕ ਕੌਮ ਦੀ ਸੀ ਟਾਰਗੈਟ ਅੱਗੇ, ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਲਕਾਰਦੇ, ਬਿਗਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਾੜੇ, ਮਾਰੇ, ਲੁੱਟੇ, ਮੁਕਾ ਦਿਓ ਨਸਲ ਸਾਰੀ, ਭੂਤਰੀ ਭੀੜ ਸੀ ਅਬਦਾਲੀ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਮਸਲੀਆਂ ਕਰੂਬਲਾਂ ਪੱਤੀਆਂ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੇ, ਟਾਹਣੀਆਂ ਛਾਂਗਦੇ ਰਹੇ, ਮੋਢੇ ਮਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਵਾਦੀ, ਮਾਵੇ ਡੁੰਗ ਕੇ ਭਾਤੇ ਦੇ ਸੀਰੀ, ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਮਿਣਦੇ, ਸੱਬਰ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਝਪਟੇ ਗਿਰਝਾਂ ਵਾਂਗਰ ਅਣਭੋਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉੱਤੇ, ਬੋਟੀਆਂ ਨੋਚਦੇ ਜਬਰ ਹਵਸ ਮਿਟਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਗਜ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਾਂਗਰ ਮਚਾਈ ਅਗਜ਼ਨੀ, ਆਬਰੂ ਬਹੂ ਬੋਟੀਆਂ ਦੀ ਘੱਟੇ ਰੁਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਮੁੜ ਸਾੜਸੜੀ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਭੂਤ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਮੰਡਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਜ਼ਿੰਹਾਦੀ ਹਜ਼ੂਮ ਬੁੱਕਦੇ, ਖੁੰਧਕ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਟਾਇਰ ਗਲ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਲਾੰਬੂ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਹਿੰਸਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ, ਅਹਿੰਸਾ ਨਾਮ ਤੇ ਲਹੂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਮਾਰ ਧਾੜ ਫੈਲੀ ਬੁਰਛਾ-ਗਰਦੀ ਮੱਚਦੀ ਰਹੀ, ਘਿਣਾਉਣਾ ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਘਰ ਕਾਰਖਾਨੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ, ਵਿਸਕੀਆਂ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ, ਬੱਕਰੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਜਖਮੀ ਤੜਫਦੇ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਬਚਾਓ ਛਤਰੀ, ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਨਰੈਣੇ, ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਗਲ ਲਟਕਾ ਕੇ ਬਿੱਲੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਢਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਂਭ ਬੈਠੇ ਵਜੀਰੀਆਂ, ਸ਼ਤਯੰਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਢਾਹੁਣ ਤੇ ਜੋ ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਨੰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਰਾਜ-ਭਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਸਨਮੁਖ, ਚੁਰਾਸੀ ਸੰਨ ਤੋਂ ਜੋ ਸਿਤਮਗਰ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣੇ ਨੇ ਪੰਨੂ, ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਹੀਰੇ, ਚੁਰਾਸੀ ਸੰਨ ਤੋਂ ਜੋ ਸਿਤਮਗਰ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

—ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਦੋ-ਰੰਗੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਹਾਥੀ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਆਪੇ ਮਿਟ ਜਾਣਾ। ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਨੀਂਦੋਂ ਜਾਗ ਮੰਗਤਾ ਬਣ ਜਾਣਾ।

ਧੂੰਆਂ ਉੱਠਣਾ ਪਹਾੜ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅੰਬਰੀਂ ਮਿਲ ਜਾਣਾ। ਹੋਵੇ ਸ਼ਾਂਤ ‘ਵਾ ਦਿਸਦੀ ਨਾਹੀ, ਹੋਵੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਤਾਂ ਕਰੇ ਤਬਾਹੀ।

ਦੇਹ ਵਿਚ ਸਾਹ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਬਲ, ਸਾਹ ਮੁੱਕੇ ਹੋਵੇ ਖੋਹ ਢੇਰੀ, ਜਲ। ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਹੱਡ ਕੋਈ ਭੰਨਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਛਾਕਾ ਧਨ ਦਾ।

ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਭੂਤ ਸਿਰ ਹੋਵੇ ਸਵਾਰ, ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਦੇਂਦਾ ਮਾਰ। ਬੀਰ-ਰਸ ਦਾ ਸਵਾਦ ਚੱਖ ਲੈਂਦਾ,

ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਜਖਮ ਸੌ ਸਹਿੰਦਾ।

ਮੋਹ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ, ਪਿਆਰ ਅਧੀਨ ਵੰਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਲਾਲਚ ਕਰੇ ਦੇਵੇ-ਹੱਥ ਲੁੱਟਦਾ, ਦਾਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਧਨ ਨਾ ਮੁੱਕਦਾ। ਸਾਧ ਹੋਵੇ ਸਭ ਲਈ ਸਹਾਈ, ਹੋਵੇ ਅਸਾਧ ਤਰਸ ਨਾ ਰਾਈ। ਬੰਦਾ ਓਹੀ ਏ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ, ਹੋ ਹੰਕਾਰੀ ਨਾ ਰੱਬ ਤੋਂ ਡਰਦਾ।

ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਤੇ ਤਰਸ ਵੀ ਕਰਦਾ, ਬੇ-ਦੋਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਮੜ੍ਹਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ‘ਨਾਕਾਮ’ ਦਿਸਦੀ ਦੋ-ਰੰਗੀ ਕਿਤੇ ਅਮੀਰੀ ਕਿਤੇ ਮਸਤ-ਮਲੰਗੀ —ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਨਾਕਾਮ’

ਪਗ ਵਟ ਯਾਰ!

ਹਰ ਚੋਣ ਨੂੰ ਪਰਖ ਦੀ ਘੜੀ ਕਹਿ ਕੇ, ਨੇਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਨ ਵਰ੍ਹਿਆ ਲੈਂਦੇ। ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬਹੁਤਦਾ ਨੀ, ਸੱਪ ਕੱਢਿਆ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈਂਦੇ। ਫਸਲ ਵੱਢ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤ ਆਉਂਦੇ, ਚੁੱਕ ਕੁਰਸੀਆਂ ਲਾਨ ਵਿੱਚ ਡਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਵੱਢੀ ਉਂਗਲ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਦੇ, ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬੇਰ ਡੁੱਲ੍ਹਦੇ, ਨੇਤਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੋਝੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈਂਦੇ, ਫੱਟੀ ਪੋਚ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ, ਬੀਜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਪ ਹੀ ਵਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ‘ਤੇ, ਸ਼ੋਹਰ ਆਪਣੇ ਫਿੱਟ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ। ਸਾਮਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ, ਪਗ ਵਟ ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁੰਡੀ ਅੜਾ ਲੈਂਦੇ।

—ਗੁਲਪੁਰ

ਕਣਕਾਂ ਨਿੱਸਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਕਿਓਂ ਵਿਸਰੀਆਂ ਮਾਏਂ!

ਮੈਂ ਬਚੁਹਾਂ ਟੱਪੀਆਂ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋਈ...। ਗੋਹਾ ਫੇਰਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ...ਕੂਹਣੀਆਂ ਨਾਲ ਖਿੱਲਰੇ ਵਾਲ ਉਤਾਂਹ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਨੱਸੀ ਆਈ...! ਲਿੰਬੜੇ ਹੱਥ ਧੋਣਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਈ...। ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਹਲ ਸੀ...ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਜਾਨਣ ਦੀ...ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਲੈਣ ਦੀ...! ਪਰ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਕੁਝ ਲੱਭ ਰਹੀਆਂ ਸਨ...ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਈ ਨੂੰ...ਫੇਰ ਇੱਕੋ ਸਾਹੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ...ਸੁਖ ਨਾਲ ਈ ਆਈ ਏ...ਉਹ ਨਾਲ ਨੀ ਆਇਆ...ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੌਣ ਗਿਆ...ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲ ਦਿੰਦੀ...ਅੱਗੋਂ ਲੈਣ ਆ ਜਾਂਦੇ...!

ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਢਿੱਡ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ ਹੱਸ ਪਈ...ਅੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਵਜੂਦ ਅੰਦਰ ਧਸ ਗਿਆ...!

ਮੈਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀ...ਪਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਲਾਸ ਫੜਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਲਗਾਤਾਰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ...ਭੱਜ ਕੇ ਗਈ...ਨਲਕਾ ਗੋੜ ਲਿੰਬੜੇ ਹੱਥ ਧੋਣੇ...ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਕਨਸੋਆ ਦੀ ਕੰਨੀ ਫੜ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਈ...!

ਸ਼ਾਇਦ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕੇ ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ...ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂ!

ਮੈਂ ਫੌਜੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ...ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲਾਹ

ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਖੂਹ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ...ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਖਿੱਲਰੀ ਨਿੱਕਲਦੇ ਤਾਜੇ ਗੁੜ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਉਸਨੂੰ ਓਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰੀ...!

ਮੇਰੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ...ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇੱਕੋ ਸਾਹੇ ਵੇਖ ਲਵਾਂ...ਲਾਵਾਂ ਫੇਰਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਇੱਕ ਇੱਕ ਨੁੱਕਰ...ਫੇਰ

ਬਹਾਨੇ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਚੋਂਕੇ ਵਿਚ ਗਈ...!

ਏਨੇ ਨੂੰ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਰੌਣਕਾਂ ਲੱਗਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ...ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦੀ ਗਈ...ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਇੰਝ ਕੀਤਾ...ਉਂਝ ਕੀਤਾ...ਉਸ ਨਾਲ ਬੋਲਚਾਲ ਹੋਣੀ...ਫਲਾਣੇ ਦੇ ਮੁੰਡਾ...ਫਲਾਣੇ ਦੇ ਕੁੜੀ...ਹੋਰ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ! ਰਹਿ ਗਏ ਬਾਕੀ ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਗੋਹਾ

ਫੇਰਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲ ਦਿੱਤਾ...!

ਜਲੰਧਰ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਚੱਲਦਾ ਇੱਕ ਗੀਤ ਮੇਰੇ ਲੂ-ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਗਿਆ “ਮਾਵਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਰਲ ਬੈਠੀਆਂ ਨੀ ਮਾਏਂ...ਕੋਈ ਕਰਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੀ ਆਣ...ਨੀ ਕਣਕਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਧੀਆਂ ਕਿਓਂ ਜੰਮੀਆਂ ਨੀ ਮਾਏਂ!”

ਕਣਕਾਂ ਨਿੱਸਰੀਆਂ...ਧੀਆਂ ਕਿਓਂ ਵਿਸਰੀਆਂ ਨੀ ਮਾਏਂ”...ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ...ਉਸਦੇ ਵੀ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਤੁਰੇ...!

ਅਚਾਨਕ ਮੇਰਾ ਤ੍ਰਾਹ ਨਿੱਕਲ ਗਿਆ...“ਹਾਇ ਮੇਰਾ ਮਨੀ-ਪਲਾਟ ਕਿਥੇ ਗਿਆ...ਆਖਣ ਲੱਗੀ...ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲੀ ਸੀ ਫੇਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ...!

ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ “ਉਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲੀ ਹੀ ਕਿਓਂ ਸੀ ਤੁਸਾਂ?”

ਆਖਣ ਲੱਗੀ ਤੇਰੇ ਵੀਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕੋਠੇ ਲਈ ਮਿਸਤਰੀ ਡਾਹੇ ਸਨ...ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ...ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਿਨਾ ਦੱਸਿਆ ਚੁੱਕ ਕੇ ਧੁੱਪੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ!

ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸਾਂ...ਜੇ ਮਨੀ ਪਲਾਟ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲਣ ‘ਤੇ ਸੁੱਕ ਸਕਦਾ ਏ ਤਾਂ ਧੀਆਂ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ...ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੇ ਸੁੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ...ਸਾਡੇ ਦੁਖਾਂ-ਸੁਖਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਜੰਮਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹ ਰਗ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਏ...ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ!

ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਸਦੀਵੀਂ ਸੁੱਕ ਜਾਣਗੇ...ਸੜ ਜਾਣਗੇ...ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਮਰ ਵੀ ਜਾਣਗੇ...ਢਿੱਡੋਂ ਜੰਮੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਜਰਨੇ ਕਿਹੜੇ ਸੌਖੇ...!

ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੋਚ ਮੈਂ ਖਿੜ ਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ...ਉਚੀ ਸਾਰੀ...ਕਹਿਕਹੇ ਲਾ ਕੇ...ਮਾਂ ਹੈਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਪਰ ਦੂਰੋਂ ਦੱਬੀ ਜਿਹੀ ਇੱਕ ਅਵਾਜ਼ ਕੰਨੀਂ ਪਈ...“ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੀ ਏ...ਕਿੰਨੇ ਚੰਗੇ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬੜੇ ਸੂਖਮ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਦਾ ‘ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ’ ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਹੁਰੇ ਮਿਲੇ...ਰੂਪ ਭੁੱਲ ਭੁੱਲ ਪੈ ਰਿਹਾ ਏ।”

ਪਰ ਜਿਰੇ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰ ਇਹ ਧੀ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ...ਜ਼ਾਰੇ-ਜ਼ਾਰ...ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਸੁੱਕ ਗਏ ਮਨੀ ਪਲਾਟ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ...ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸਤੋਂ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦਾ ਬੋਝ ਝੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ!

ਫਿਲਮ ਲੋਕ

‘ਲਾਸ਼’ ਦੀ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਾਹ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਜਗਤ ਤੋਂ ਕਈ ਵੱਡੇ ਸਿਤਾਰੇ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਤੀ ‘ਚ ਇਸ ਫ਼ਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ‘ਚ ਕਾਮੇਡੀਅਨ ਸਤੀਸ਼ ਰਵੀਲਾਲ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਜੁੜ ਗਿਆ। ‘ਸਾਰਾਭਾਈ ਵਰਸੇਜ਼ ਸਾਰਾਭਾਈ’ ਤੇ ‘ਮੈਂ ਹੂੰ ਨਾ’ ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ‘ਚ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਦਾ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ‘ਲਈ ਕਿਡਨੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਅਭਿਨੇਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਮਧੂ ਸ਼ਾਹ ਅਲਜ਼ਾਈਮਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਸ਼ਾਹ ਮਧੂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਡਾਇਲਿਸਿਸ ‘ਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਈਪਾਸ ਸਰਜਰੀ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਸਫਲ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਜਿਹੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ‘ਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਖੁਸ਼ਮਿਜਾਜ਼ ਚਿਹਰੇ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। 5 ਫੁੱਟ 10 ਇੰਚ ਕੱਦ ਵਾਲੇ ਤੇ ਭਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਸ ਅਦਾਕਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਕਈ ਸਫਲ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ‘ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ ਯਾਰੋ’, ‘ਯੇ ਜੋ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ’, ‘ਸਾਰਾਭਾਈ ਬਨਾਮ ਸਾਰਾਭਾਈ’, ‘ਮੈਂ ਹੂੰ ਨਾ’, ‘ਕੱਲ ਹੋ ਨਾ ਹੋ’, ‘ਫਨਾ’ ਤੇ ‘ਸ਼ਾਤੀ ਉਮ ਸ਼ਾਤੀ’ ‘ਚ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ।

ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ‘ਚ, ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਆਟੋਮੋਟੋਨ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਦਾਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬ੍ਰੇਕ ਲੈਣਾ ਬੁੱਧੀਮਾਨੀ ਹੈ। ‘ਸ਼ਾਇਦ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਮਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ

ਹੋਇਆ।

ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਨਮ 25 ਜੂਨ 1951 ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ‘ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੇਂਟ ਜੇਵੀਅਰ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਭਰਾ ਨਟਵਰ ਤੇ ਭੈਣ ਮਾਧੁਰੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਲਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਪੂਣੇ ਦਾ ਰੁੱਖ ਕੀਤਾ। 1972 ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ‘ਮਧੂ ਸ਼ਾਹ’ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਅਰਚਨਾ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ

ਕਮੇਡੀ ਸਰਕਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਰਹੇ।

ਟੀਵੀ ‘ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

1984 ਤੋਂ ਕੁੰਦਨ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਮੰਜੁਲ ਸਿਨਹਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ‘ਯੇ ਜੋ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ’ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੀਵੀ ਦੇ ਪਰਦੇ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ 55 ਐਪੀਸੋਡ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 55

ਐਪੀਸੋਡਾਂ ‘ਚ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ 55 ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਯਾਨੀ 38 ਸਾਲ ਟੀਵੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਦੇ ਟੀਵੀ ‘ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਲੜੀਵਾਰ ‘ਯੇ ਜੋ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ’, ‘ਫਿਲਮੀ ਚੱਕਰ’, ‘ਘਰ ਜਵਾਈ’, ‘ਟੋਪ-10’, ‘ਸਾਰਾਭਾਈ ਵਰਸੇਜ਼ ਸਾਰਾਭਾਈ’, ‘ਕਮੇਡੀ ਸਰਕਸ’ ਆਦਿ ਸਨ। 1955 ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਫਿਲਮੀ ਚੱਕਰ’ ‘ਚ ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ। 2004 ‘ਚ

‘ਸਾਰਾਭਾਈ ਵਰਸੇਜ਼ ਸਾਰਾਭਾਈ’ ‘ਚ ‘ਇੰਦਰਾਵਧਨ ਸਾਰਾਭਾਈ’ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ। 1997-98 ‘ਚ ਸੀਰੀਅਲ ‘ਘਰ ਜਵਾਈ’ ਲਈ 80 ਐਪੀਸੋਡ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ‘ਚ ਕੀਤਾ ਕੰਮ

ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਸਫ਼ਰ 1970 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮ ‘ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂਰਾਮ’ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ 53-54 ਸਾਲ ਫਿਲਮੀ ਪਰਦੇ ‘ਤੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂਰਾਮ’, ‘ਅਰਵਿੰਦ ਦੇਸਾਈ ਕੀ ਅਜੀਬ ਦਾਸਤਾਨ’, ‘ਗਮਨ’, ‘ਉਮਰਾਉ ਜਾਨ’, ‘ਅਲਬਰਟ ਪਿੰਟੂ ਕੋ ਗੁੱਸਾ ਕਿਉਂ ਆਤਾ ਹੈ’, ‘ਸ਼ਕਤੀ’, ‘ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ ਯਾਰੋ’, ‘ਮੇਰੀ ਕਹਾਨੀ’, ‘ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਿਰ’, ‘ਪੀਛਾ ਕਰੋ’, ‘ਮੈਂ ਬਲਵਾਨ’, ‘ਵਿਧਾਨ’, ‘ਵਿਕਰਮ ਬੇਤਾਲ’, ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ’, ‘ਅਨੋਖਾ ਰਿਸ਼ਤਾ’, ‘ਗਮਤ-ਜਮਤ’, ‘ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ’, ‘ਕਲਯੁਗ ਔਰ ਰਮਾਇਣ’, ‘ਜਾਨ ਹਬੇਲੀ ਪੇ’, ‘ਪਰਮ-ਧਰਮ’ ਘਰਵਾਲੀ ਬਾਹਰਵਾਲੀ’, ‘ਏਕ ਹੀ ਮਕਸਦ’, ‘ਪੀਛਾ ਕਰੋ’, ‘ਮਾਲਾਮਾਲ’, ‘ਆਗੇ ਕੀ ਸੋਚ’, ‘ਮਾਰਧਾਤ’ ਵੀਰਾਨਾ’, ‘ਘਰ-ਘਰ ਕੀ ਕਹਾਨੀ’, ‘ਹੀਰੋ ਹੀਰਾ ਲਾਲ’, ‘ਸਾਬ-ਸਾਬ’ ਅਰਧ ਸੱਤਿਆ’, ‘ਮੋਹਨ ਜੋਸ਼ੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ’, ‘ਅੰਜਾਮ’, ‘ਭਗਵਾਨ ਦਾਦਾ’, ‘ਮੇਰੀ ਕਹਾਨੀ’, ‘ਆਗ ਔਰ ਸ਼ੋਅਲਾ’, ‘ਲਵ - 86’, ‘ਘਰ ਮੇਂ ਰਾਮ ਗਲੀ ਮੇਂ ਸ਼ਾਮ’, ‘ਖੋਜ’, ‘ਬੜੇ ਘਰ ਕੀ ਬੇਟੀ’, ‘ਸੱਚਾਈ ਕਾ ਬੋਲਬਾਲਾ’, ‘ਦੋਸਤ ਗਰੀਬੋਂ ਕਾ’, ‘ਪੁਰਾਨੀ ਹਵੇਲੀ’, ‘ਮਹਾਦੇਵ’, ‘ਤੇਰੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਆ ਜੀਨਾ’, ‘ਹਿਸਾਬ ਖੂਨ ਕਾ’, ‘ਲੜਾਈ’, ‘ਮੇਰੀ ਲਲਕਾਰ’, ‘ਨਾਗ ਨਾਗਿਨ’, ‘ਅਪਮਾਨ ਕੀ ਆਗ’, ‘ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਇਲਾਕਾ’, ‘ਹਾਤਿਮ ਤਾਈ’, ‘ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸਿਰਫ ਮੇਰਾ ਹੈ’, ‘ਜੰਗਲ ਲਵ’, ‘ਚੋਰ ਪੇ ਮੋਰ’, ‘ਅੰਬਾ’, ‘ਬਾਨੇਦਾਰ’, ‘ਜੰਗਲ ਕੁਈਨ’, ‘ਪੱਥਰ ਕੇ ਇਨਸਾਨ’, ‘ਬੇਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ’, ‘ਨਰਸਿਮਾ’, ‘ਧਰਮ ਸ਼ਕਤੀ’, ‘ਜਾਨ- ਪਹਿਚਾਨ’, ‘ਬਹਾਰੋਂ ਕੀ ਮੰਜ਼ਿਲ’, ‘ਨਾਮਚੀਨ’, ‘ਮਹਿੰਦੀ ਬਨ ਗਈ ਖੂਨ’, ‘ਅਭੀ-ਅਭੀ’, ‘ਫੂਲਮਤੀ’, ‘ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਕਭੀ ਨਾ ਹਾਰੇ’, ‘ਤੇਹੀਨ’, ‘ਵਜ੍ਹਾ’, ‘ਆਜਾ ਮੇਰੀ ਜਾਨ’, ‘ਬੰਬ ਬਲਾਸਟ’, ‘ਆਸ਼ਿਕ ਅਵਾਰਾ’, ‘ਸੈਨਿਕ’, ‘ਬੁਆਏ ਫਰੈਂਡ’, ‘ਘਰ ਕੀ ਇੱਜਤ’, ‘ਕਭੀ ਹਾਂ ਕਭੀ ਨਾਂਹ’, ‘ਅਨੋਖਾ ਪ੍ਰੇਮ ਯੁੱਧ, ਹਮ ਆਪਕੇ ਹੈ ਕੋਨ’, ‘ਸਟੇਟਮੈਨ’, ‘ਤੀਸਰਾ ਕੋਨ’, ‘ਬਾਜ਼ੀ’, ‘ਦਿਲਵਾਲੇ

, ਦੁਲਹਨੀਆਂ ਲੇ ਜਾਏਗੇ’, ‘ਅਕੇਲੇ ਹਮ ਅਕੇਲੇ ਤੁਮ’, ‘ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਸਸੁਰਾਲ’, ‘ਆਰ ਜਾਂ ਪਾਰ’, ‘ਜੁੜਵਾਂ’, ‘ਹੀਰੋ ਨੰ.1’ ‘ਅਗਨੀ ਚੱਕਰ’, ‘ਹਿਮਾਲੀਆ ਪੁੱਤਰ’, ‘ਮੇਰੇ ਸਪਨੇਂ ਕੀ ਰਾਨੀ’, ‘ਗੁਲਾਮ-ਏ-ਮੁਸਤਫਾ’, ‘ਢੂਢਤੇ ਰਹਿ ਜਾਉਗੇ’, ‘ਸਾਤ ਰੰਗ ਕੇ ਸਪਨੇਂ’, ਘਰਵਾਲੀ ਬਾਹਰਵਾਲੀ’, ‘ਤਿਰਛੀ ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ’, ‘ਪ੍ਰੇਮ ਅਗਨ’, ‘ਸ਼ਾਤੀ-ਸ਼ਾਤੀ-ਸ਼ਾਤੀ’, ‘ਅਨਾਤੀ ਨੰ.1’, ‘ਹਮ ਸਾਬ-ਸਾਬ ਹੈ’, ‘ਕਹੋ ਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ’, ‘ਫਿਰ ਭੀ ਦਿਲ ਹੈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ’, ‘ਸਾਲੀ ਪੂਰੀ ਘਰਵਾਲੀ’, ‘ਹਰ ਦਿਲ ਜੋ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗਾ’, ‘ਕਿਤਨੇ ਦੂਰ ਕਿਤਨੇ ਪਾਸ’, ‘ਪਿਆਰ ਕੀ ਧੁੰਨ’,

‘ਓਮ ਜੈ ਜਗਦੀਸ਼’, ‘ਮੁੱਝ ਸੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰੋਗੀ’, ‘ਜੀਨਾ ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਲੀਏ’, ‘ਸਾਥੀਆ’, ‘ਤੁਝੇ ਮੇਰੀ ਕਸਮ’, ‘ਲਵ ਐਟ ਟਾਈਮ ਸਕੂਏਰ’, ‘ਇਸ਼ਕ ਵਿਸ਼ਕ’, ‘ਚਲਤੇ-ਚਲਤੇ’, ‘ਕੁਛ ਨਾ ਕਰੋ’, ‘ਕੱਲ ਹੋ ਨਾ ਹੋ’, ‘ਆਉਟ ਆਫ ਕੰਟਰੋਲ’, ‘ਮਸਤੀ’, ‘ਮੈਂ ਹੂੰ ਨਾ’, ਮੁੱਝ ਸੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰੋਗੀ’, ‘ਕਿਸ ਕਿਸ ਕੀ ਕਿਸਮਤ’, ‘ਬਚ ਕੇ ਰਹਨਾ ਰੇ ਬਾਬਾ’, ‘ਪਿਆਰ ਮੇਂ ਟਵਿਸਟ’, ‘ਰਾਮ ਜੀ ਲੰਡਨ ਵਾਲੇ’, ‘ਸ਼ਾਦੀ ਨੰ.1’, ‘ਫਨਾ’, ‘ਲਵ ਕੇ ਚੱਕਰ ਮੇਂ’, ‘ਪੰਗਾ ਨਾ ਲੋ’, ‘ਦਿਲ ਲਗਾ ਕੇ ਦੇਖੋ’, ‘ਦੀਵਾਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ’, ‘ਓਮ ਸ਼ਾਤੀ ਓਮ’, ‘ਜਸਟ ਮੈਰਿਡ’, ‘ਭੂਤਨਾਥ’, ‘ਧੂਮ ਧੜਾਕਾ’, ‘ਦੇ ਤਾਲੀ’, ‘ਹੋਰਨ ਓਕੇ ਪਲੀਜ਼’, ‘ਮਿਸਟਰ ਫਰੈਂਡ’, ‘ਕੱਲ ਕਿਸਨੇ ਦੇਖਾ’, ‘ਚਾਂਸ ਪੇ ਡਾਂਸ’, ‘ਜਾਨੇ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਈ. ਹੈ’, ‘ਬੰਦਾ ਯੇ ਬਿੰਦਾਸ ਹੈ’, ‘ਮਿਲੇਗੇ ਮਿਲੇਗੇ’, ‘ਖਿੱਚਤੀ’, ‘ਰਾ ਵੰਨ’, ‘ਗੋਲਾ ਬੈਰਿਜ਼’, ‘ਏ ਨਿਊ ਲਵ ਸਟੋਰੀ’,

‘ਰਮਈਆ ਵਸਤੁਈਆਂ’, ‘ਕਲੱਬ 60’, ‘ਹਮਸ਼ਕਲ’ ਆਦਿ ਸਨ।

ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸੰਤਾਨ

ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਮਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਦਾਕਾਰ ਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਮਧੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਮਧੂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਜੁਟਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

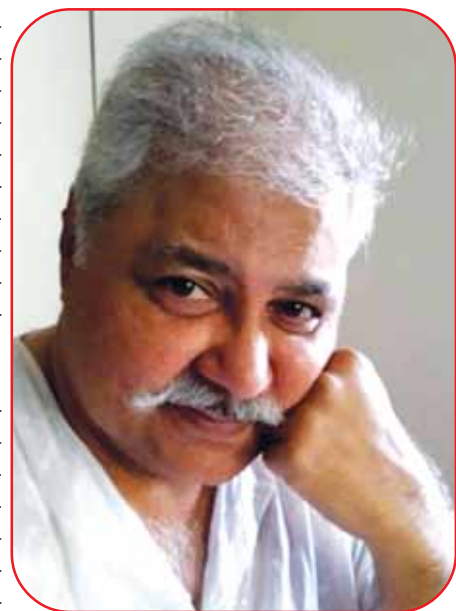
ਸ਼ਾਹ ਬੰਬਈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਿਨੇਮਾ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ‘ਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਇੱਕ ‘ਆਈਡੀਏ’ ਦਾ ਅਦਾਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ‘ਚ ਕਿ ਉਹ ਸੋਵੀਅਤ ਬੀਏਟਰ ਜਾਦੂਗਰ ਸਟੈਨਿਸਲਾਵਸਕੀ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਢੰਗ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਹੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਉਲਟ, ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਦੇ ਰੋਲ-ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਮੁਕਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨ ‘ਚ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਲਵਰ ਸਕ੍ਰੀਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਾਮੇਡੀਅਨਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਖਰਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ‘ਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਸ ‘ਚ ਫੇਰਬਦਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।

ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ

ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਗਲਾਂ ਤੇ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ: ‘ਹਮ ਆਪ ਕੇ ਹੈ ਕੋਨ’, ‘ਦਿਲਵਾਲੇ ਦੁਲਹਨੀਆਂ ਲੇ ਜਾਏਗੇ’, ‘ਅਕੇਲੇ ਹਮ ਅਕੇਲੇ ਤੁਮ’, ‘ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਸਸੁਰਾਲ’, ‘ਜੁੜਵਾਂ’, ‘ਹੀਰੋ ਨੰ.1’, ‘ਗੁਲਾਮ-ਏ-ਮੁਸਤਫਾ’, ‘ਅਨਾਤੀ’, ‘ਹਮ ਸਾਬ-ਸਾਬ ਹੈ’, ‘ਕਹੋ ਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ’, ‘ਕੁਛ ਨਾ ਕਰੋ’, ‘ਕੱਲ ਹੋ ਨਾ ਹੋ’, ‘ਮੁੱਝ ਸੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰੋਗੀ’, ‘ਫਨਾ’, ‘ਓਮ ਸ਼ਾਤੀ ਓਮ’, ‘ਭੂਤਨਾਥ’ ਤੇ ਰਾ ਵੰਨ ਹਨ।

ਐਵਾਰਡ

ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਕਈ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ‘ਜਾਨੇ ਭੀ ਦੋ ਯਾਰੋ ਫਿਲਮ ਲਈ ਫਿਲਮਫੇਅਰ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਨੋਮੀਨੇਟਿਡ ਹੋਏ। ‘ਸਾਰਾਭਾਈ ਵਰਸੇਜ਼ ਸਾਰਾਭਾਈ’ ਲਈ ਇੰਡੀਅਨ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਕੈਡਮੀ ਐਵਾਰਡ ਲਿਆ। ‘ਸਾਰਾਭਾਈ ਵਰਸੇਜ਼ ਸਾਰਾਭਾਈ’ ਲਈ ਇੰਡੀਅਨ ਟੈਲੀ ਐਵਾਰਡ

ਵੀ ਜਿੱਤਿਆ। ‘ਵੈਬ ਸੀਰੀਜ਼’ ਲਈ ਇੰਡੀਅਨ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਕੈਡਮੀ ਐਵਾਰਡ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ।

ਅੰਤਿਮ ਸਮਾਂ

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਹ ਕਿਡਨੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ 25 ਅਕਤੂਬਰ 2025 ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਉਹ 74 ਸਾਲ 4 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੋਗ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ।

ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਪਤਨੀ ਮਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਦ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥
ਜਿਉਂ ਕਰ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੋਆ॥

ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ ਆਫ
ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ
ਵਲੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ
ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ ਆਫ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ
ਦਾ ਕੰਮ ਜਲਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ
ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਵਾਂਗੇ।

ਮਿੱਡਵੈਸਟ (ਇੰਡਿਆਨਾ, ਮਿਲਵਾਕੀ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ) ਦੀ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀਆਂ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ
ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਅਮਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

**ਵੱਲੋਂ: ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ ਆਫ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੇਵਾਦਾਰ ਅਤੇ
ਗੁਰੂ ਲਾਧੇ ਰੇ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ**

Sikh Center of Wisconsin

180 W Grange Ave Milwaukee, WI 53207; Contact: 414-226-6911